

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ԱՐՎԵՍՏԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

АКАДЕМИЯ НАУК АРМЯНСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСКУССТВ

ՆՈՒՐԵ ԶԱՌԱՐԻ

**ՔՐԴԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
Ե Ր Գ Ե Ր**

НУРЭ ДЖАУАРИ

**КУРДСКИЕ НАРОДНЫЕ
ПЕСНИ**

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ИЗДАТЕЛЬСТВО АН АРМЯНСКОЙ ССР
ԵՐԵՎԱՆ 1983 ԵՐԵՎԱՆ

НУРА ЩӦВАРИ

СТРАНЕД К'ӦРДАЙӦ
ЩЬМӦ'ТӢЕ

A II / 69684

Տպագրվում է ՀՍՍՀ ԳԱ
արվեստի ինստիտուտի
գիտական խորհրդի որոշմամբ

Պատասխանատու խմբագիր՝ արվեստագիտության բեկնածու Ռ. Ա. ԱՔԱՅԱՆ
Դիրքը հրատարակության և հաշվապահի գրասենյակ՝ արվեստագիտության
բեկնածու Մ. Ք. ՄԱՆՈՒԿՅԱՆԸ և Ա. Ա. ՓԱՆՆՎԱՆՅԱՆԸ

Ջառարի, Ն. Հ.

Ձ. 389 Քրդական ժողովրդական երգեր /Պատ. խմբ.՝ Ռ. Ա. Աթայան.—
Եր.: ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., 1983, 234 էջ:

Քրդական ժողովրդական երգերի ներկա ժողովածուն ամփոփում է հիմնա-
կանում Սովետական Հայաստանի քուրդ ազգայնականությունից հավաքած և այլ
երաժիշտների քրդական մեքենայական ձայնագրություններից վերծանած 137
երգ, այդ թվում արդեն հազվագեղ հեղու ժիտական, միջնադարյան՝ պոեթիկոնալ
ակունքների հետ առնչվող նմուշներ: Նրդերի երաժշտական ձևերի բազմազանու-
թյունը հստակ ցուցադրելու նպատակով դրքում գրանք դասակարգվել են ըստ
երաժշտական ոճական առանձնահատկությունների:

Աշխատությունը հասցեագրվում է երաժշտագետներին և քրդագետներին:

4905000000
Ձ $\frac{4905000000}{703(02)} - 83$

ԳՄԴ 85. 2
75C (Քրդ)

© Հայկական ՍՍՀ ԳԱ հրատարակչություն, 1983

Ա Ռ Ա Ջ Ա Ր Ա Ն

Քուրդ ժողովրդի երաժշտությունը, ինչպես մի շարք այլ ժողովուրդների, պահպանել ու մեր օրերն է հասցրել հին ժամանակներում սկզբնավորված իր ազգային առանձնահատկությունները, ոգին, բնավորությունը։ Ն. Յա. Մառը այդ առիթով ուշադրություն է հրավիրում մի կարևոր հանգամանքի վրա։ Նա գրում է.

«Այն միջավայրում, ուր հեթանոսությունը համառոտ են է դիմացել, այնտեղ ավելի բարձր է կանգնած երգը... Քրդերի երգերը իրենց հիմնական նորմաներով ու մոտիվներով մի հարստություն են, որ նրանք ժառանգել են հեթանոսությունից, այն հեթանոսական կրոնից, որը մի ժամանակ իր հետեւորդների մեջ ներառում էր նաև բազմաթիվ քրդական ցեղեր...»¹:

Քրդական երաժշտական մշակույթի հնադարյան ու հարուստ լինելու հանգամանքով կարելի է բացատրել նրա նկատմամբ գիտնականների ու բանահավաքների հանդես բերած ուշադրությունը։ Առայսօր գրավել կամ գիտական զննումների նյութ են դարձել քրդական երգարվեստի բազմաթիվ նմուշներ։

Քրդական ժողովրդական երգերի գրառման գործում հատկապես մեծ է հայ երաժիշտների՝ Կոմիտասի, Սպ. Մելիքյանի, Կ. Ջաքարյանի, Ս. Գասպարյանի, Ա. Քոչարյանի, Մ. Թումաճանի ավանդը²։ Առանձնահատուկ տեղ են գրավում քրդական վիպերգերի կոմիտասյան տասներեք գրառումները, որոնք հավելված են Ս. Հայկունու «Հայ-քրդական վեպ» աշխատությանը³ և լույս են տեսել նաև առանձին պրակտով։ Կոմիտասյան մի քանի անտիպ գրառումներ էլ կան ՀՍՄՀ գրականության և արվեստի թանգարանի արխիվում։ Լինելով ջանասեր փնտրումների ու բժախնդի ընտրության արդյունք, այդ գրառումներից յուրաքանչյուրը գիտական ուսումնասիրության համար

¹ Н. Я. Марр, Еще о слове челеби, Отдельный оттиск из записок Восточного отделения Императорского общества, т. XX, СПб., 1911, с. 31.

² Այդ գրառումների մասին, բացառությամբ Մ. Թումաճանի գրառումների, որոնք գեղեցիկ են ուսումնասիրվել, մանրամասն խոսել ենք մեր «Քրդական ժողովրդական երգարվեստը» աշխատության ներածության բաժնում, Երևան, 1976:

³ Տե՛ս «Էմինյան ազգագրական ժողովածու», հատ. Ե, Մոսկվա-Վաղարշապատ, 1904:

հարուստ նյութ է տալիս: Դրանք միաժամանակ յուրատեսակ ուղեցույց են քրդական, մասնավորապես լալնաշունչ երգերի գրառման սկզբունքներն ու տեխնիկան յուրացնելու առումով:

Սովետական Հայաստանում ապրող քրդերի մշակութային կյանքում նոր երևույթ է վերջին տարիներին քուրդ երաժիշտ-բանահավաքների հանդես գալը (Ն. Զառարի, Զ. Զալիլ)⁴ իրենց գրառած ժողովրդական երգերի ժողովածուներով:

Հրատարակված բոլոր գրառումները թեև պատկառելի քանակ են կազմում, բայց քրդական ժողովրդական երաժշտությունը ներկայացնում են ինչ-որ չափով միակողմանի, որովհետև, բացի Կոմիտասի գրառումներից, նրանց հիմնական մասը գեղջկական պարզագույն պարերգեր են: Այս հանդամանքը նկատի ունենալով, քրդական նոր երգեր հավաքելիս և այլ երաժիշտների քրդական մեքենայական ձայնագրությունները վերծանելիս ձգտել ենք հայտնաբերել ժանրային այլ նմուշներ ևս, նպատակ դնելով հնարավորին չափ լայնորեն բացահայտել քրդական երգարվեստի ժանրային կազմի և երաժշտական կերտվածքների բաղմազանությունը:

Ներկա ժողովածուն ընդգրկում է 1965—1975 թթ. հիմնականում Սովետական Հայաստանի տարրեր շրջանների քուրդ բնակչությունից հավաքած, ինչպես նաև Լույանի՝ 1905 թ., Զ. Էվալդի՝ 1927 թ. և Ա. Քոչարյանի՝ 1939—1941 թթ. կատարած քրդական մեքենայական ձայնագրություններից վերծանած 137 նմուշ:

Նոր գրառած ու վերծանած երգերը ժողովածուում նպատակահամար գտանք ներկայացնել ըստ երաժշտական կերտվածքների, որի շնորհիվ ավելի պարզ ու հստակ է երևում երաժշտական ձևերի բաղմազանությունը: Նման մոտեցումը թույլ է տալիս ինչ-որ չափով պահպանել նաև երգերի թեմատիկ-ժանրային դասակարգումը⁵: Այսպես, պարային կերտվածքի երգերի բաժնում միավորվում են առօրյայի հետ կապված գեղջկական պարզ երգերը, դրանց թվում պարերգերը, մանկական երգերը, ժողովրդական և հոգևոր ծեսերի հետ կապված պարային, ինչպես նաև «Դրմ-դրմ» վեպից երգվող մարտական բնույթի երգերը: Ասեղալիճ կերտվածքի երգերի բաժնում են միջնադարյան բեյթերի և հոգևոր դավերի ասերգային բնույթի օրինակները: Նույն բեյթերի ու դավերի երգային օրինակները զետեղված են Երգալիճ կերտվածքի երգերի բաժնում, ուր կան նաև հարսանեկան ծեսի երգեր և մեկ օրոր: Վերջապես, պատմողական⁶ երգերի բաժնում զետեղված են թաղման ծեսի և

⁴ Քրդական ժողովրդական երգերի ժանրային համակարգի մասին տե՛ս մեր «Քրդական ժողովրդական երգարվեստը» աշխատության «Քրդական ժողովրդական երգերի էությունը ու ժանրերը» բաժնում:

⁵ Կերտվածքների անվանումները, որտեղ էլ որ պայմանական են թվում, այնուհանդերձ ընդունված են երաժշտագիտության մեջ և երաժշտական բանագիտության ներկա շրջանում բավարարում են նրանց բնութագրման համար: Երաժշտական հանրագիտարանում կարգում

պատմական անցքերի հետ կապված ողբերը, սիրային երգերը, վիպերգերը, հերոսական և աշուղական երգերը⁵:

Ժողովածուում առանձին կերտվածքները ներկայացրել ենք պարզից բարդ սկզբունքով, նկատի ունենալով և այն, որ այդպիսի սկզբունքը համախառն պատասխանում է երգարվեստի պատմական զարգացման ընթացքին:

Նշենելով ժողովածուի գեղարվեստական շահերից, կերտվածքների հերթականության մեջ թույլ ենք տվել մի փոքր շեղում՝ ժողովածուի սկսել ենք ոչ թե ասերգային երգերից, որոնք, անկասկած, առավել պարզունակ են, այլ պարային երգերից, որոնք մեղեդիական առումով ավելի հետաքրքրական են: Դրաոված վիճակում տարբեր կերտվածքի երգերի միջև սահմանները ընդհանրապես խիստ որոշակի չեն և առաջին հայացքից կարող են նույնիսկ շնկատվել: Բայց այդ սահմանները պարզ նկատելի են երգերի կենդանի կատարման ժամանակ, երբ ակնառու է նաև դրանց կատարման յուրատեսակ կերպերի ղանաղանությունը:

Պարային կերտվածքի երգերի (№ 1—35) տաղաչափության և երաժշտական կառուցվածքի ձևավորման գործում կարևոր դեր է խաղում պարի, քայլի համաչափ կրկնվող շարժումը, որով պայմանավորված է երգերի կառուցվածքի պարզությունը: Այդ ձևը բացահայտվում է խոսքերի վանկաշեշտային տաղաչափությամբ, լադային ու մետրական պարզ հիմքերի վրա ծավալվող նվնջային ու ռիթմական հստակ հարաբերություններով, երգի առանձին հատվածների պարբերական կրկնությունների վրա հիմնվող խոսքերի ու մեղեդիի քառյակային կառուցվածքով: Եվ, շնայած առանձնահատուկ պարզությանը,

ենք. «Обобщая музыкальную стилистику всех песенных жанров, можно выделить также основные музыкально-интонационные складывания традиционной (крестьянской) народной музыки: повествовательный, распевный, танцевальный и смешанный» (տե՛ս «Музыкальная энциклопедия», т. 3, М., 1976, с. 895): Մեր թվարկման մեջ ավելացել է ասերգային և բացակայում է խառը կերտվածքը, որը շատ բնորոշ է Իրաքի քրդերի երգարվեստին: Ժողովածուում խառը կերտվածքի միակ օրինակը տե՛ս 65 էջում:

Անհրաժեշտ է նշել նաև, որ շատ երաժշտագետներ պատմողական կերտվածքի երգեր ասելով նկատի ունեն դրանց ասերգային բնույթը Բ. Կուշնարյանը հայկական երգի պարային, երգային, խառը կերտվածքների հետ նշում է ասերգային-պատմողականը (տե՛ս X. С. Кушнарева, Вопросы истории и теории армянской монодической музыки, Л., 1958, стр. 151): Քրդական երգարվեստում նկատելի են ասերգայնության տարբեր արտահայտություններ՝ խիստ և մերթ ընդ մերթ երգային դարձվածքներով ընդհատվող, համապատասխան երաժշտական արտահայտչականությամբ, որոնք մենք առանձնացրել ենք ասերգային և պատմողական անվանումներով:

⁵ Ժողովածուում Սովետական Հայաստանում ապրող քրդերի երգարվեստի ընդհանուր ժանրային կազմից դուրս են մնացել քաղաքային և սովետական շրջանի ժողովրդական երգերը, ոչ միայն այն պատճառով, որ քիչ են ձայնագրված, այլև այն, որ քրդական երգարվեստում դրանք որպես առանձին տեսակ զեռես լիովին չեն ձևավորվել: Սովետական թեմայով ստեղծված երգերի մեր գրառումները տե՛ս մեր Քրդական ժողովրդական երգեր լեռնի մասին» հոդվածում (Վրասերձ հասարակական գիտությունների, 1970, № 4):

այս խմբի երգերն ամփոփում են ժողովրդի երաժշտական մատոցությունը բուն հիմունքները: Դրանցում այն հիմնական ուղիներն առաջադրված են, որոնց ծավալումից ստեղծվում են ավանդական լայնաշունչ երգերը և գործիքային եղանակները:

Այս խմբում մանկական երգերից (№ 1 և 2) և պարերգերից (№ 3—24) յուրաքանչյուրը բովանդակությամբ և մեղեդիով ներկայացնում է ժողովրդական-երաժշտական մի նոր ու հետաքրքիր պատկեր: Թեմաները բազմազան են, կատակային, սիրային՝ համեմատված բնության նկարագրություններով ու համեմատություններով: Դրանցում առկա են ժողովրդի առողջ բանականությունը, եռանդը, հումորը:

Պարային կերպվածքի երգերի մեջ առանձնահատուկ տեղ ունեն ժողովրդական և հոգևոր ծեսերի հետ կապված երգերը: Հարսանեկան ծեսի հետ են կապված փեսային նվիրված երկու երգ (№ 25, 26) և խնամինների կողմից կատարվող մեկ կատակային երկխոսություն (№ 27), որոնք շնչալից միևնույն լադային հիմքին, ունեն պարային կայտառ տրամադրություն: Հոգևոր ծեսի երգ է «Շարֆադինի դավլը»⁷: Այս երգը կատարվում է ծափով և պարային շարժումներով: Հնարավոր է այն կապված լինի հեթանոսական պաշտամունքի հետ, մասնավորապես որ եղիդի բրգերը դեռ այսօր էլ պահպանում են հեթանոսությունից եկող շատ ավանդույթներ: Այս դավլի շորտ տարբերակն էլ (№ 28—31) ունեն խիստ, առանց մեղեդիական զարդարանքների հնչողություն՝ հիմնված մատուցային երանդի մեղեդիական փոքր կառուցվածքների պարբերական կրկնությունների վրա:

Այս բաժնում ենք ներկայացրել նաև «Նուրինո» միջնադարյան բեյթը (№ 32), ելնելով երգի ընդհանուր բնույթից, որը ենթադրել է տալիս հոգևոր ծեսերի հետ նաև այդ երգի առնչություն ունենալը:

Մարտական շքերթի ուղիք ու ինտոնացիաներ ունեն XVI դարից մեզ հասած «Իրմ-դրմ» հեքոսական վեպից երգվող հատվածները (№ 33—35), որոնք հաճախ կատարվում են թմբուկի նվագակցությամբ: Այս երգերին բնորոշ են խոսքի և երաժշտության կուռ միասնությունը շեշտների զուգահեռականությամբ հանդերձ, մի հատկանիշ, որը նպաստում է մարտական տրամադրության ստեղծմանը: Այս և «Շարֆադինի դավլի» տարբերակների լադային հիմքում կա որոշ ընդհանրություն, որը խոսում է այդ երգերի մոտիկ ազգակցության մասին:

Հաջորդ խմբի երգերը ասերգային կերպվածքի են: Դրանք միջնադարյան բեյթերի⁸ և հոգևոր բովանդակության ղավլերի մի մասն են (№ 36—47):

Մեր ձայնագրած բեյթերը բովանդակությամբ բաժանվում են սիրային

⁷ Դավլերի և հաջորդ պարբերությունում նշվող բեյթերի մասին մանրամասն տե՛ս ստորև:

⁸ Ինչպես հայտնի է, բեյթեր են անվանվում արարական, իրանական, Թուրքական լեզվախմբի ժողովուրդների երկոտղերը: Փրդական միջավայրում բեյթ բառը օգտագործվում է նաև այլ իմաստով, որպես բանահյուսության առանձին ժանր:

բովանդակության բեյթ-բանաստեղծությունների և ժողովրդի դիցաբանական բնույթի պոեմներից երգվող հատվածների: Ե՛վ երգվող սիրային բանաստեղծությունները, և՛ պոեմներից երգվող հատվածները առնչվում են միջնադարի քուրդ բանաստեղծների ստեղծագործությունների հետ, մի բան, որ բնորոշ է նաև Մերձավոր Արևելքի այլ ժողովուրդների մշակույթներին:

Ինչպես հայտնի է, Մերձավոր Արևելքի միջնադարյան բանաստեղծներն իրենց ստեղծագործություններում հիմնվել են ժողովրդի բանավոր մշակույթի ու նրա առանձնահատկությունների վրա, միաժամանակ եղել են և ժողովրդական երգիչներ: Հետագայում նրանց ստեղծագործությունները, շնորհիվ իրենց ժողովրդայնության, հեշտությամբ ուղի են հարթել դարձյալ դեպի ժողովրդի բանահյուսությունը, որի շնորհիվ դրանք ժողովրդականից հաճախ չեն տարբերվում:

Միջնադարի քուրդ հեղինակներից գրավոր ու բանավոր մեզ են հասել շատ բանաստեղծություններ և պոեմներ: Հնարավոր է, որ բանավոր հասած բեյթերը նույնպես միջնադարյան բանաստեղծների ստեղծագործությունները լինեն, մանավանդ որ, ի տարբերություն ավանդական երգերի, հատկապես երգային շարադրանքի բեյթերն իրենց խոսքերով և երաժշտությամբ ավելի կատարյալ են: Դրանք պահպանվել են ժողովրդի միակ կրթված խավի՝ հոգեվորականների միջոցով, որոնք երկար ժամանակ եղել են յուրատեսակ կամուրջ գրավոր ստեղծագործության և ժողովրդի միջև: Հոգևորականներն այդ ստեղծագործությունները հաճախ կատարելով ժողովրդական ու հոգևոր տոների, ծեսերի ժամանակ, դրանք հասցրել են մեզ բավական ամբողջական տեսքով:

Դավլեհ կոչվում են եզիդի քրդերի հոգևոր բովանդակության միջնադարյան երգերը: Դրանք եզիդիների առաքյալի՝ շեյխ Ադիի և սրբերի մասին են, միաժամանակ նաև եզիդիների կրոնի յուրատեսակ գովքը⁹: Համեմատելով դավլերի ժողովրդական տարբերակները հզիդիների «Սև գիրք» կոչվող հոգևոր երկում (XI—XII դդ.)՝ ղետեղված դավլերի հետ, քրդագետ Կ. Կուրդուր հանգել է այն եզրակացության, որ ժողովրդից կատարած գրառումներն այդ գրքի դավլերի տարբերակներն են: «Սև գրքի» հեղինակը ինքը՝ շեյխ Ադին է, իր ժամանակի համար կրթված ու զարգացած մի անձնավորություն¹⁰: Այս հանգամանքը խոսում է դավլերի խոսքերի պրոֆեսիոնալ ակունքների հետ կապված լինելու մասին: Նման երևույթը թույլ է տալիս ենթադրել, որ դրանց

⁹ Մի քանի դավլ ու բեյթ հրատարակվել են Զ. Զալիլի «Քրդական ժողովրդական երգեր» ժողովածուում, Երևան, 1977: Դավլերի շատ բանաստեղծական տեքստեր կան «Курдский фольклор» ժողովածուում, երկրորդ գիրք, կազմել են Օ. Զալիլը և Զ. Զալիլը: Մոսկվա, 1978:

¹⁰ К. Курдог, Об авторстве и языке религиозных книг курдов-езидов, VII годичная научная сессия ЛО ИВАН, изд.-во „Наука“, М., 1971.

երաժշտութիւնը ևս կարող է կապված լինել նույնպիսի ակունքների հետ: Այդպիսի կապի առկայութիւնը զգացվում է երգային դավլերի յուրատեսակ հնչողութեան մեջ: Իսկ ասերգային կերտվածքի բնյթերն ու դավլերը, ամենայն հավանականութեամբ, հիմնվում են երաժշտական ավելի վաղ արխայիկ մտածողութեան վրայ:

Ասերգային կերտվածքի բնյթերի մի մասն (№ 36—39) ունեն պարզագույն՝ 2—4 հնչունների անհեմիտոն հարաբերութիւններից կազմված լադախնտոնացիոն հիմք: Այդ երգերում թույլ է արտահայտված լադային ձգտողականութիւնը և երգի ավարտը հաճախ ընկալվում է ոչ թե տոնիկային հընչլունի կայունութեամբ, այլ տեսաբար ավարտով: Բնյթերի հաջորդ երկու օրինակներն (№ 40—41) իրենց ելեկշներով նման են պարային բնույթի «Շարֆադինի դավլին» և «Դըմ-դըմ» վեպից երգվող հատվածներին:

Ասերգային կերտվածքի դավլերը (№ 43—47) ունեն փոռդիական լադախնտոնացիոն հիմք, որը երգերում ստեղծում է ներքին լարվածութիւն:

Ասերգային կերտվածքի բնյթերի և դավլերի շարադրանքում, կապված խոսքերի շեշտված ու ազդեցիկ ասելու հետ, առկա են նույն կամ մոտիկ բարձրութեան վրա գտնվող երաժշտական հնչլունների, կամ փոքր մեղեդիական դարձվածքների կրկնութիւններ, որոնք երգերին որոշ «անշարժութիւն» են հաղորդում: Նման երեսույթը նկատելի է նաև այլ ժողովուրդների, հատկապես հոգեւոր բովանդակութեան երգերում:

Այս խմբի երգերի հետ շարադրանքի ընդհանրութիւն ունի հոգեւորականների կողմից կատարվող «Լավլժոկ» միակ սիրային երգը (№ 42), որը, հավանաբար, ներկայացնում է ժանրային նոր տարատեսակ:

Ղավլերի ու բեյքերի հիմնական մասը երգային շարադրանք ունի (№ 48—72): Այս խմբի երգերի՝ հատկապես բնյթերի բովանդակութիւնը, ի տարբերութիւն ասերգային բնյթերի, առնչվում է սիրու մարդասիրութեան թեմաների հետ: Սրանցում սխիմն ու ինտոնացիան հետզհետե հեռանում են ասերգի սկզբունքներից և ձևով բերում ազատ, անկաշկանդ զարգացում: Երգերում առկա են տարբեր տեղութեան հնչլունների շաղկապվածութիւն, որոնք մեղեդիի ալիքաձև ու հանդարտ ընթացքի հետ նրանց շերմութիւն, քնարական տրամադրութիւն են հաղորդում: Այդ տրամադրութեան ստեղծմանը լավագույն ձևով նպաստում է նաև միևնույն լադային հիմքը: Համեմատաբար զունեղ ու բարդ են նաև այս երգերի բաղկացուցիչ մասերի հարաբերութիւնները: Դրանք հաճախ ընթանում են հնչլունաշարի տարբեր հատվածներում, խթանելով երգերի ներքին զարգացմանը: Երգային շարադրանքի դավլերն ու բեյթերը, ժողովրդի ավանդական երգերի հետ ունեցած լադախնտոնացիոն, կառուցվածքային առանձնահատկութիւնների ընդհանրութիւններով հանդերձ, տարբերվում են իրենց մեղեդային շարադրանքով, հատկապես մեկ վանկով երգվող լայնաշունչ դարձվածքներով, որը, ինչպես վերը ասվեց, հնարավոր է, որ պրոֆեսիոնալ ակունքների հետ դրանց կապ ունենալու արդյունքը լինի:

Հարկ է նշել նաև երկու՝ «Բորաբորի» և «Ծղիդինների տան ժածկի» դավ-
լերի (№ 50, 51) հայկական միջնադարյան տաղերի հետ ունեցած մեղեդիա-
կան որոշ ընդհանրության մասին:

Ժողովրդի դիցաբանության ու միջնադարի բանաստեղծների ստեղծա-
գործությունների հետ կապված բեյթերի և հոգևոր բովանդակության դավլերի
երաժշտության տարբեր՝ պարային, ասերգային, երգային շարադրանքը,
ամենայն հավանականությամբ, կապված է երգերի ժանրային առանձնա-
հատկությունների և դրանց զարգացման պատմական տարբեր ժամանակա-
շրջանների հետ: Այդ երգերի՝ բեյթերի ու դավլերի շարադրանքների ընդ-
հանրությունները կարելի է բացատրել ժողովրդի միևնույն խավի՝ հոգևորա-
կանների երգացանկը լինելու հանգամանքով:

Երգային կերտվածք ունեն նաև օրհները (№ 73) և հաբսանեկան ծեսի
մի խումբ երգեր (№ 74—82): Դրանց թվում են հարսի, նրա ընկերուհիների,
հարսի մոր և փեսային նվիրված երգերը, որոնք ներկայացնում են հիմնա-
կանում կանանց երգացանկը: Սրանք համակված են մեղմ, թախծոտ տրա-
մադրությամբ, կապված հարսի օտար տուն գնալու, փեսայի՝ անհոգ երիտա-
սարդությանը հրաժեշտ տալու հետ: Յուրաքանչյուր երգ, ըստ իր նշանակու-
թյան, ունի իր յուրահատկությունը, երանգը: Միաժամանակ այդ երգերն
ունեն որոշ ընդհանրություններ, որոնք բխում են ժանրային միասնությունից:
Դրանք մեղեդիներն առանձնապես մեծ զարգացում չեն ապրում: Ունեն ազատ
կամ փոփոխական մետրական հիմք: Երգի առանձին բաժինները ընթանում
են հիմնականում նույն բարձրության վրա և կրկնվելիս տարբերակվում են
դարդարանքով: Էռլական, լոկրիական լադային հիմքերը միատարր են, սա-
կավ են հանդիպում փոփոխականության երևույթներ: Այս երգերը կատար-
վում են սովորաբար միջին արագությամբ:

Հարսանեկան երգերի թվում են նաև քրդական և հայկական երգերի
ընդհանրություններ պարունակող երեք օրինակ¹¹, որոնք, որպես հարևան
ժողովուրդների երգերի փոխազդեցության երևույթ, կարող են առանձին
ուսումնասիրության նյութ դառնալ:

Հաջորդ խմբի երգերը իմպրովիզացիոն պատմողական բնույթի են
(№ 83—137): Այս խմբում, ինչպես ասվեց, միավորված են գեղջկական՝
թաղման ծեսի և պատմական դեպքերի հետ առնչվող երգ-ողբերը, սիրային
երգերը, վիպերգերը, պատմական հերոսական բնույթի և աշուղական երգերը:
Դրանք իրենց բովանդակության հարստությամբ, զգացմունքների արտահայտ-
ման խորությամբ, վառ երանգավորությամբ արևելյան էպիկական ստեղծա-
գործության ցայտուն նմուշներից են: Բացառությամբ թաղման ծեսի երգերի,
մյուս երգերն ունեն «Համբերգային» նշանակություն, կատարվում են որոշակի
հանդիսավոր պայմաններում:

¹¹ «Պանդուխտ», № 78, «Լոգանք», № 81 և «Դեղին լուխայով», № 82:

Պատմողական երգերը հնչողութիւնով լարված են, բնութիւնով՝ քմահաճ։ Մեղեդիները գունեղ են, շնորհիվ դեղարվեստական արտահայտչականութիւն ընկած երգերում է, որ քրդական երաժշտութիւնը հանդես է գալիս իր ամբողջական հմայքով։

Երգերի խոսքերն ունեն շեշտային տաղաչափութիւն և մոտակա աղղակցութիւն մեջ են արձակ շարադրման հետ։ Մեղեդիները սերտորեն կապված են խոսքերին։ Սրանք ևս ունեն ազատ, անկաշկանդ դարգացում, որը համաձայնվում է խոսքերի ազատ կառուցվածքին։ Սովորաբար զարգանում են ազատ մետրական հիմքի վրա, խոսքերի տողերի երկար կամ կարճ լինելը առաջ է բերում մեղեդիի տարբեր ծավալ ունեցող բաժիններ, որոնք համադրվում կամ հակադրվում են միմյանց, ստեղծելով կառուցվածքային բարդ հարաբերութիւններ։ Լազային հիմքին բնորոշ են հենակետերի փոփոխականութիւնը, տարբեր լազային ուղորտների զուգորդումները։ Խնտոնացիոն շարադրանքը ասերգային է, մեջընդմեջ շաղկապված երգային դարձվածքներով։

Թաղման ծեսի ժամանակ երգվում են տարբեր բնութի երգեր՝ ողբեր, հերոսական երգեր։ Դրանց թեման հանգուցյալի բարեմասնութիւնների գովերգումն է, ժառանգների գովքը։ Մեր դրառումները ողբեր են (№ 83, 84)։ Լազային հիմքը էռական է, երբեմն լուրիական շեղումներով։ Նրանցում հանդիպում ենք քրդական երգերին բնորոշ սինկոպային դարձվածքների, վարրեթաց ֆորշազների, որոնք կարծես հառաչանքի, լացի վերարտադրութիւն են։ Ալդայիսի դարձվածքներ լայն շափով կիրառվում են և այլ լայնաշունչ երգերում, որոնք հնարավոր է, որ դրանք ժառանգել են իրենց արմատներով երգարվեստի վաղ շերտերը հասնող ողբերից։

Ի տարբերութիւն թաղման ծեսի ողբերի, պատմական անցքերի հետ կապված երգ-ողբերը (№ 85—97) ավելի ձևավորված ու կատարյալ են։ Յուրաքանչյուր երգ կապված է պատմական որոշակի իրադարձության հետ և ունի յուրահատուկ, անկրկնելի հնչողութիւն։ Այս երգերում առկա են հնչունների ռիթմաինտոնացիոն բաղմապիսի հարաբերութիւններ, ալտերացիայով և փոփոխականութիւնով ստեղծված լազային տարբեր երանգավորումներ, որոնք առանձնակի հմայք են հաղորդում մեղեդիներին։

Երգ-ողբերի հետ շարադրանքի նույն սկզբունքները ունենալով հանդերձ սիրային երգերը (№ 97—114), կապված մարդու նվիրական զգացմունքների հետ, առանձնահատուկ ջերմութիւն ունեն։ Միևոր տրամադրութիւնը հաճախ տեղի է տալիս մաժորին։ Երգերը կատարվում են համեմատաբար հանգիստ և դանդաղ։ Սիրային երգերի որոշ նմուշներ ունեն մեծ հնչունաթավալ, զըրանցում հնչում են նաև հերոսական մոտիվներ, որոնք ավելի բնորոշ են վիպերգերին ու հերոսական երգերին։

Քրդական ժողովրդական վեպերը՝ «Մամեն ու Զինեն», «Մամեն ու Այշեն», «Ջամբուղավաճառը», «Կլան ու Քյուլուկը», «Դավրեշն Ավդին», «Սիաբանդն ու Խաչեն» ժամանակի բարբերի ու սովորութիւնների արտացոլ-

մամբ, սոցիալական համամարդկային պրոբլեմների գեղարվեստական մարմնավորմամբ, առողջ բանականությամբ, սիրո զգացմունքի իդեալականացմամբ և, վերջապես, կառուցվածքային յուրահատկություններով արևելքի գրականության մեջ ձեռք են բերել արժանի հեղինակություն: Վիպերգերը № 115—125), ինչպես նաև պատմական դեպքերի հետ առնչվող երգերը, կատարվում են կամ որպես պատմվող ստեղծագործության երգվող հատվածներ, կամ որպես ինքնուրույն երգեր: Դրանք, կապված վեպի տարբեր դրվագների հետ, տարբեր երանգի են: Յուրաքանչյուր վիպերգ երգվում է իր հատուկ եղանակով: Ողանակների շարադրանքը, հնչողությունն ընդհանուր առմամբ մոտ է սիրային երգերին: Տարբերվում են միայն կատարման մեծ հանդիսավորությամբ:

Հերոսական բնույթի երգերը (№ 126—132) սովորաբար սկսվում են բարձր ուժգիստրում, երկարատև հնչյունով կամ որևէ նախաբանային դարձվածքով, որով ազդարարվում է երգի սկիզբը: Մեղեդին երկար ժամանակ մնում է բարձր ուժգիստրում, ստեղծելով դինամիկ լարվածություն և հետզհետե վարընթաց շարժումով հանդարտվում, «լուծվում» է ցածի ուժգիստրում: Հերոսականությունը մեղեդիներում արտահայտվում է նաև տակտից տակտ փոփոխվող ութմասինսոնացիայով, վերընթաց՝ հատկապես կվարտային թռուիչներով, կատարման հանդիսավորությամբ և այլն:

Մեր գրի առած աշուղական երգերն (№ 134—137) ունեն որոշ ընդհանրություններ նախորդ՝ գեղջկական լայնաշունչ երգերի հետ: Դրանց ազգակցությունն արտահայտվում է կառուցվածքի, խոսքերի տաղաչափության և մեղեդիի շարադրանքի ընդհանրությամբ: Իսկ էական տարբերությունը խոսքերի բովանդակությունն է, խոսքերի ու մեղեդիի առավել հուզական արտահայտչականությունը, որը պայմանավորված է դրանց ստեղծման ու կատարման պայմանների և, որ կարևոր է, կյանքի երևույթների ընկալման այլ ձևերի հետ:

Սովետական Հայաստանի քրդերի երգերը բազմաճյուղ ու բազմաժանր լինելով հանդերձ, ունեն երաժշտական տարբեր կերտվածքներ, որոնց մեք, ըստ ընդունված տերմինաբանության, անվանեցինք ասեղաչիև, պաբաչիև, երգաչիև և պատմողական: Տարբեր կերտվածքի առանձին խմբի երգերը, ըստ իրենց բովանդակության և կենցաղային նշանակության, ունեն որոշակի սկզբունքներով մշակված երաժշտական ընդհանուր առանձնահատկություններ: Այդ առանձնահատկությունները կապված են որոշ նախադրյալների հետ (շարժումների համաչափություն, հոգեմիժակ, խոսքի շեշտված, ազդեցիկ ասել, պատմել), որոնք ժողովրդի բանաստեղծական ու երաժշտական մտածողության հետ բացահայտում են ազգային երաժշտության «բնավորությունը», ինքնատիպությունը:

Քվարկված կերտվածքներից երգային և հատկապես ասեղաչիև կերտվածքի երգերը ժողովրդի ներկա կենցաղում ամենաբիշ կատարվողներն են և հետևաբար արժանի մասնագետների լուրջ ուշադրության:

Քրդական ժողովրդական ավանդական ու ժամանակակից երգերի հետադա հայտնաբերումն ու ձայնագրումը հնարավորություն կտան ինչպես ժանրային կազմի լրացման, կերտվածքների ավելի հիմնովին ուսումնասիրման, այնպես էլ գիտական այլ կարևոր հարցերի՝ դրանց թվում նաև հարևան ժողովուրդների երաժշտության կապերի բացահայտման համար:

* * *

Ժողովածուի ձայնագրությունների հիմնական մասն անհավասար տներով ծավալուն երգեր են: Յուրաքանչյուր նոր տուն, ընայած նախորդի հետ համաձայնվածությամբ, ներկայացնում է նոր պատկեր, սովորաբար ավելի ընդարձակ, զարդացած, քան նախորդը, երբեմն էլ ընդհակառակը: Բայց երգերի տարբեր տների այդ անհամաչափ հաջորդականությունը մեծ մասամբ երաժշտական նոր որակ չի ստեղծում: Այս հանգամանքը նկատի ունենալով ժողովածուում վետեղել ենք յուրաքանչյուր երգի առաջին տունը միայն: Ինչ վերաբերում է հավասար տներով փոքրածավալ երգերին (պարերգեր, հարսանեկան երգեր), տնից տուն փոփոխությունները, որ հիմնականում վերաբերում են զարդախաղերին, անհրաժեշտության դեպքում զբանցել ենք նույն տաների հակառակ ձողերի միջոցով: Մի շարք օրինակներ ներկայացվել են իրենց տարբերակներով, նկատի ունենալով դրանց ինքնուրույնությունը և կամ նույն երգի տարբեր կատարումների ժամանակ հնչող հետաքրքիր փոփոխությունները:

Ժողովածուի երգերի խոսքերը կամ վերծանվել են մագնիտոֆոնի ժապավենից, կամ զրի են առնվել կատարողի թելադրությունից: Վերջինները, ի տարբերություն վերծանությունների, համեմատաբար ամբողջական են: Ղավերի ու բեյթերի խոսքերը երբեմն կատարողների, մասնավորապես հոգեվորականների կողմից լրիվ չեն ներկայացվել:

Ժողովածուն ավելի լայն հասարակայնությանը մատչելի դարձնելու նպատակով նրան կցել ենք երգերի խոսքերի հայերեն համառոտ բովանդակությունը և կամ հիմնական բովանդակությունն արտահայտող տների թարգմանությունները: Թարգմանություններն ազատ են¹²: Նույն տեղում ղետեղել ենք նաև վիպերգերի, պատմական երգերի ու բեյթերի պատմությունները, որ հայտնի են, կամ հաղորդել են կատարողները:

Ժողովածուին կցված են նաև ժանոթագրությունների, երգերի ժանրային ստորաբաժանման, ալբերնական ցանկի, կատարողների մասին տեղեկությունների և ուսերեն ամփոփման բաժիններ:

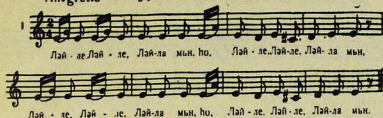
Նրգերի հավաքմանը օգնել և քրդերեն տեքստերը ստուգել է բանաստեղծ Տոսուն Ռաշիդը:

¹² Միջնադարյան հոգևոր բովանդակության՝ ղավերի «կայունացած» ու խրթին դարձվածքներով տեքստերը, որոնք լեզվաբանների հատուկ ուսումնասիրման կարիքը ունեն, այդ բաժնում չեն արտացոլվել: Դրանց ընդհանուր բովանդակության մասին տե՛ս 9-րդ էջում:

ՔՐԴԱԿԱՆ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ԵՐԳԵՐ

1. ԼՅՅԼԵ-ԼՅՅԼԵ

Allegretto J=94

Լայլե, Լայլե, Լայլա մյն,
 ու, Լայլե, Լայլե, Լայլա մյն.

Լայլե շայ զրշկա,
 ու, Լայլե, Լայլե, Լայլա մյն.

Շյա-շյա շյմկա,
 ու, Լայլե, Լայլե, Լայլա մյն.

2. ՂԱՅ-ՂԱՅ—ՍՈՐԻԿ-ՍՈՐԻԿ

Moderato J.=96—98

Ղազ-զազ, հա ջան, ջան,
 Մերե զազե կծլազ,
 Ղազ հայիԼիճ
 Ըրե շին կծԼազ.

3. ҺӘР ДОЛАВ—ӘШЫҖИЧ

Moderato $\text{♩} = 72$

Һәр до - ла - ве, до - ла - ве, бу шың-гин - йа до - ла - ве,
Һәр до - ла - ве, до - ла - ве, бу шың-гин - йа до - ла - ве.

Һәр долаве, долаве,
Бу шыңгинйа долаве,
Һәр долаве, долаве,
Бу шыңгинйа долаве.

Долава дари мәрхе,
Һәр долаве, долаве,
Долава дари мәрхе,
Бу шыңгинйа долаве.

Ле р'ести пьр'ч'а бәрхе,
Һәр долаве, долаве,
Ле р'ести пьр'ч'а бәрхе,
Бу шыңгинйа долаве.

Долава дари жь дара,
Һәр долаве, долаве,

Долава дари жь дара,
Бу шыңгинйа долаве.

Ле р'ести пьр'ч'а кара,
Һәр долаве, долаве,
Ле р'ести пьр'ч'а кара,
Бу шыңгинйа долаве.

Долава дари жь бие,
Һәр долаве, долаве,
Долава дари жь бие,
Бу шыңгинйа долаве.

Ле р'ести пьр'ч'а мие,
Һәр долаве, долаве,
Ле р'ести пьр'ч'а мие,
Бу шыңгинйа долаве.

4. Т'ӘШИ—ЫҖЫ

Allegretto ♩ = 112

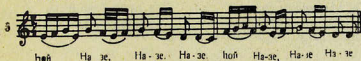
Т'әшйа та жь дара даре,
Ле дь'есә пь'ч'а каре,
Т'әшйа та жь дара даре,
Ле дь'есә пь'ч'а каре.

Т'әшйа та жь дара мәрхе,
Ле дь'есә пь'ч'а бәрхе,
Т'әшйа та жь дара мәрхе,
Ле дь'есә пь'ч'а бәрхе.

Т'әшйа та жь дара чаме,
Хушке шан бериване,
Т'әшйа та жь дара чаме,
Хушке шан бериване.

5. НАЗЕ—ЫҖЫ

Moderato ♩ = 72 - 74

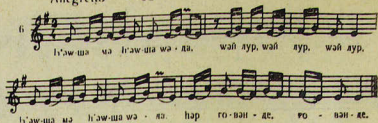

Һой Назе Назе, Назе,
Һой Назе, Назе, Назе.

Дәрәнгә вәрә р'әзе,
Һой Назе, Назе, Назе.

Һой Назе, назйа мәкә,
Һой Назе, Назе, Назе.

Allegretto ♩=92

Н'эwша мэ н'эwша wэдa,
 Wэй лур, wэй лур, wэй лур.
 Н'эwша мэ н'эwша wэдa,
 Нэр говэндe, говэндe.

Дэpe н'эwше қблбeдa,
 Wэй лур, wэй лур, wэй лур.
 Дэpe н'эwше қблбeдa,
 Нэр говэндe, говэндe.

Мын тэ дибy хэwнeдa,
 Wэй лур, wэй лур, wэй лур.
 Мын тэ дибy хэwнeдa,
 Нэр говэндe, говэндe.

Дьлe мын хушкa тэдa,
 Wэй лур, wэй лур, wэй лур.
 Дьлe мын хушкa тэдa,
 Нэр говэндe, говэндe.

Wэз хaтъм йалe wэдa,
 Wэй лур, wэй лур, wэй лур.
 Wэз хaтъм йалe wэдa,
 Нэр говэндe, говэндe.

К'оч'кэpйa p'е мэ нэдa,
 Wэй лур, wэй лур, wэй лур.
 К'оч'кэpйa p'е мэ нэдa,
 Нэр говэндe, говэндe.

Гбстилa мын т'элийeдa,
 Wэй лур, wэй лур, wэй лур.
 Гбстилa мын т'элийeдa,
 Нэр говэндe, говэндe.

Мын хaсти бaвe нэдa,
 Wэй лур, wэй лур, wэй лур.
 Мын хaсти бaвe нэдa,
 Нэр говэндe, говэндe.

7. ХАНА МЫН—НУ БУУБ

Moderato ♩ = 94

Ханьке тō дь хани, Хана мын,
Щаньке тō дь щани, щана мын.

Дькым р'адмусым, Хана мын,
Ньзам чь дькэ, щана мын.

Ханьке тō дь хани, Хана мын.
Тэ ль ви зылами, щана мын.

Ханьке тō дь хани, Хана мын,
Щаньке тō дь щани, щана мын.

Зылам фьлэйэ Хана мын,
Зылам фьлэйэ, щана мын.

8. Н'ӘСЬКО ВЕЛИ—ЗУУРЧН ТӨГӨРӨ

Moderato ♩ = 94

Н'әсько вели, ло, вели ло, вели,
Н'әсько вели, ло, вели ло, вели.

Ньлдэ шәшхане, ло, дак'әвә гели,
Ньлдэ шәшхане, ло, дак'әвә гели.

Н'әськ зәшьщи, ло, Бәськ бәрдели,
Н'әськ зәшьщи, ло, Бәськ бәрдели.

Гелида һанә, ло, бьрше бәләкә,
Гелида һанә, ло, бьрше бәләкә.

9. ДՈՒ ՏԻՎԱՆԱ—ԵՐԿՈՒ ՀՈՒԴԿ.

Moderato 1 = 76

Դո տի - վա - նա Եր - Կու - ղե յե - րի - (ի)ն
 նա - ղի) Եր - ղա - նա տի - վա - նե, (ի)ն Դո տի - վա - նա Եր - Կու -
 ղե յե - րի - (ի)ն նա - ղի) Եր - ղա - նա տի - վա - նե.

Դո տիվանա Եր'իյե յերին,
 Քաշ Երդանա տիվինե,
 Դո տիվանա Եր'իյե յերին,
 Քաշ Երդանա տիվինե.

Տոր գոլ, գոլա տոր Բուն,
 Յերբուն հադնա չինինե,
 Տոր գոլ, գոլա տոր Բուն,
 Յերբուն հադնա չինինե.

Կաչ'յկ տեճ Մարդինե,
 Մաճկ սեւե հինդինա,
 Կաչ'յկ տեճ Մարդինե,
 Մաճկ սեւե հինդինա.

Դո տիվանա Եր'իյե յերին
 Քաշ Երդանա Եր'իյե,
 Դո տիվանա Եր'իյե յերին,
 Քաշ Երդանա Եր'իյե.

Տոր գոլ, գոլա տոր Բուն,
 Յերբուն հադնա հ'աճեւե,
 Տոր գոլ, գոլա տոր Բուն,
 Յերբուն հադնա հ'աճեւե.

Կաչ'յկ տեճ Մարդինե,
 Մաճկ սեւե Դ'աւրեւե,
 Կաչ'յկ տեճ Մարդինե,
 Մաճկ սեւե Դ'աւրեւե.

10. WƏPƏ ЛО—ШҖҢ, ЦП

Moderato ♩ = 96

Wə - рэ тѳ, wə - рэ ло, wə - рэ жь мер ге - йә.

wə - рэ тѳ, wə - рэ ло, wə - рэ жь мер ге - йә

Wəpə tō, wəpə lo,
Wəpə жь мергейә.
Wəpə tō, wəpə lo,
Wəpə жь мергейә.

Хал ль гəрдəне ло,
Шəwqə сьвейә.
Хал ль гəрдəне ло,
Шəwqə сьвейә.

Сурəти сорə ло,
Сев у h'ьнарə.
Сурəти сорə ло,
Сев у h'ьнарə.

11. НАР, ВӘЙ НАР—ҮҘҖ, ҶУВ ҮҘҖ

Аха баве Бәгьме, нар, вәй нар,
П'адша баве Бәгьме, қой нәвар.

Зер' һ'әландйә гьм-гьме, нар, вәй нар,
Зер' һ'әландйә гьм-гьме қой нәвар.

Шандйә чарсуйа Вәзьме, нар, вәй нар,
Шандйә чарсуйа Вәзьме, қой нәвар.

Аха баве Бәсейә, нар, вәй нар,
П'адша баве Бәсейә, қой нәвар.

Зер' һ'әландйә т'асейә, нар, вәй нар,
Зер' һ'әландйә т'асейә, қой нәвар.

Шандйә чарсуйа Қәрсейә, нар, вәй нар,
Шандйә чарсуйа Қәрсейә, қой нәвар.

Ҳа авә, авә, авә, нар, вәй нар,
Ҳа авә, авә, авә, қой нәвар.

Сйаре боза зьравә, нар, вәй нар,
Сйаре боза зьравә, қой нәвар.

Т'әмо Финшан р'әвандйә, нар, вәй нар,
Т'әмо Финшан р'әвандйә, қой нәвар.

Бьр вәлате де бавә, нар, вәй нар,
Бьр вәлате де бавә, қой нәвар.

На бейэ, бейэ, бейэ, нар, wэй нар,
На бейэ, бейэ, бейэ, qой нэвар.

Сйаре боза съвейэ, нар, wэй нар,
Сйаре боза съвейэ, qой нэвар.

Т'эмо Финщан р'эвандйэ, нар, wэй нар,
Т'эмо Финщан р'эвандйэ, qой нэвар.

Бър wэлате бе дейэ, нар, wэй нар,
Бър wэлате бе дейэ, qой нэвар.

На wасэ, wасэ, wасэ, нар, wэй нар,
На wасэ, wасэ, wасэ, qой нэвар,

Сйаре боза wa бь хасэ, нар, wэй нар,
Сйаре боза wa бь хасэ, qой нэвар.

Т'эмо Финщан р'эвандйэ, нар, wэй нар,
Т'эмо Финщан р'эвандйэ, qой нэвар.

Бър wэлате бе кэсэ, нар, wэй нар,
Бър wэлате бе кэсэ, qой нэвар.

Moderato $\text{♩} = 72$

Լը սըրա, Բը Խա, Լը սըրա, Խը Դո,
 Խэзале Բը Խа, Խэзале,
 Լը սըրա, Բը Խа, Լը սըրա, Խը Դո,
 Դэլале, Բը Խа, Դэլале.

Լը սըրա ԴըրԽ Խըձэ, Խը Դո,
 Խэзале, Բը Խа, Խэзале,
 Լը սըրա ԴըրԽ Խըձэ, Խը Դո,
 Դэլале, Բը Խа, Դэլале.

Վա՛ն տըրա Դոձэ-Դոձэ, Խը Դո,
 Խэзале, տ'э՛ւ Խэзале,
 Վա՛ն տըրա Դոձэ-Դոձэ, Խը Դո,
 Դэլале, տ'э՛ւ Դэլалե.

Խэзал те кар дьмьձэ, Խը Դո,
 Խэзале, տ'э՛ւ Խэзале,
 Խэзал те кар дьмьձэ, Խը Դո,
 Դэլале, տ'э՛ւ Դэլалե.

Լը սըրա ԴըրԽ Դումա՛նэ, Խը Դո,
 Խэзале տ'э՛ւ Խэзале,
 Լը սըրա ԴըրԽ Դումա՛նэ, Խը Դո,
 Դэլале, տ'э՛ւ Դэլалե.

Խэзале ԽԽэ Դոձա՛նэ, Խը Դո,
 Խэзале, տ'э՛ւ Խэзале,
 Դэլалե Խ'ըր' Դոձա՛նэ, Խը Դո,
 Դэլалե, տ'э՛ւ Դэլалե.

Ա՛ւ Խարի Բըրձեր շ'երի, Խը Դո,
 Խэзале տ'э՛ւ Խэзале,
 Ա՛ւ Խարի Բըրձեր շ'երի, Խը Դո,
 Դэլалե, տ'э՛ւ Դэլалե.

Խը՞ւրի Բըր Դедուке, Խը Դո,
 Խэзале, տ'э՛ւ Խэзале,
 Խը՞ւրի Բըր Դедուке, Խը Դո,
 Դэլалե, տ'э՛ւ Դэլалե.

13 КАРЕ - ЧУРЪ

Moderato ♩ = 124

Һай ле, ле, Һай ле, ле, Һай ле,
ле, Каре.

Һай ле, ле, Һай ле, ле, Һай ле,
ле, Каре.

Кар кӧлилка дәр Һаре,
Кар кӧлилка дәр Һаре.

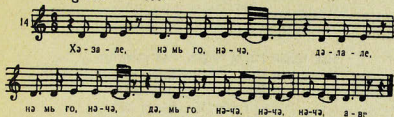
Бымбарәкбә хәмла йаре,
Бымбарәкбә хәмла йаре.

Кар кӧлилка дәр паизе,
Кар кӧлилка дәр паизе,

Бымбарәкбә хәмла қизе,
Бымбарәкбә хәмла қизе.

14. НӘЧӘ АВЕ - ШҮҖ ҖҮУ ӘРҖ

Allegretto ♩ = 108

Хәзале, нә мь го, нәчә,
Дәлалә, нә мь го, нәчә,
Дә мь го, нәчә, нәчә, нәчә аве.

Хәзале, хәлқе динә,
Дәлалә, хәлқе динә,
Нә мь го, нәчә, нәчә, нәчә аве.

Хәзале қәйнт'әр т'ьнә,
Дәлалә ведро қӧлә,
Дә мь го, нәчә, нәчә, нәчә аве,

Хәзале, гәли к'урә,
Дәлалә, гәли к'урә,
Нә мь го, нәчә, нәчә, нәчә аве.

Хәзале, хәлқе динә,
Дәлалә, Һе бър'әвинә,
Нә мь го, нәчә, нәчә, нәчә аве.

15. МЫН ХОЛӘК ЧЕКҮР—BU UT LNI, UUR-Pb8b

Allegretto ♩. = 80

Мын холәк чекүр, көр'о, жь дара бие, һа,
Мын холәк чекүр, көр'о жь дара бие, һа,

Мын холәк т'әкда, көр'о, хол к'әтә сие, һа,
Мын холәк т'әкда, көр'о, хол к'әтә сие, һа.

Мын холәк чекүр, көр'о, жь дара чаме, лаво.
Мын холәк чекүр, көр'о, жь дара чаме, лаво.

Мын холәк т'әкда, көр'о, хол к'әтә Шаме, һа,
Мын холәк т'әкда, көр'о, хол к'әтә Шаме, һа.

Moderato $\text{♩} = 68$

16

(hi) Га - да лау-ке мын п'а - ла ха - не,
 ша - не, ша-не, ша - не, шан, га - да лау-ке мын
 п'а - ла ха - не, зор қа - ла-ме, ле, вэз го - ри.

Гэдэ лауке мын п'ала һане,
 Шане, шане, шане, шан,
 Гэдэ лауке мын п'ала һане,
 Зор қәләме, ле, вэз гори.

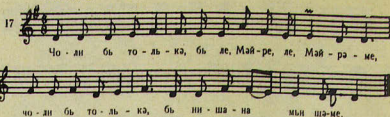
Гази дькым пе дэзмале,
 Шане, шане, шане, шан,
 Гази дькым пе дэзмале,
 Зор қәләме, ле, вэз гори.

Һәспе гэдэ лауке мын бозә,
 Шане, шане, шане, шан,
 Һаль мәйдане дә'вь дозә,
 Зор қәләме, ле, вэз гори.

Һәспе гэдэ лауке мын р'эшә,
 Шане, шане, шане, шан,
 Һаль мәйдане һур дьмәшә,
 Зор қәләме, ле, вэз гори.

17. МАЙРАМЕ — ГҮЗГҮҮ

Moderato ♩ = 80

Чоли бь только, бь ле, Майре, Майраме,
 Чоли бь только, бь нишана мьн шэме.

Гөр те лотька, бь ле, Майре, Майраме,
 Гөр те лотька, бь нишана мьн шэме.

Ч'э'ви ль голька, бь ле, Майре, Майраме,
 Ч'э'ви ль голька, бь нишана мьн шэме.

Чоли бь бийэ, бь ле, Майре, Майраме,
 Чоли бь бийэ, бь нишана мьн шэме.

Гөр те хедийэ, бь ле, Майре, Майраме,
 Гөр те хедийэ, бь нишана мьн шэме.

Ч'э'ви ль мийэ, бь ле, Майре, Майраме,
 Ч'э'ви ль мийэ, бь нишана мьн шэме.

Гэлинги хэза, бь ле, Майре, Майраме,
 Гэлинги хэза, бь нишана мьн шэме.

Гөр те бь лэзэ, бь ле, Майре, Майраме,
 Гөр те бь лэзэ, бь нишана мьн шэме.

Шива гөр пэзэ, бь ле, Майре, Майраме,
 Шива гөр пэзэ, бь нишана мьн шэме.

18. ҺӘР БЕРИ—ҶАТ ҒҒҒҒ

Allegretto ♩ = 126—128

18

Һәр бе - ри, бе - ри, бе - ри.
 Һәр бе - ри, бе - ри - ва - не,
 Һәр бе - ри, бе - ри, бе - ри,
 Һат - җа, ло, шәр - да И - ра - не.

Һәр бери, бери, бери,
 Һәр бери, бериване,
 Һәр бери, бери, бери,
 Һатйә, ло, шәрда Иране.

Бәре берйе бәржерә,
 Һәр бери, бериване,
 Бәре берйе бәржерә,
 Һатйә, ло, шәрда Иране.

Мәг'әли пәзи нерә,
 Һәр бери, бериване,

Мәг'әли пәзи нерә,
 Һатйә, ло, шәрда Иране.

Бәре берйе бәрварә,
 Һәр бери, бериване,
 Бәре берйе бәрварә,
 Һатйә, ло, шәрда Иране.

Мәг'әли пәзи жарә,
 Һәй бери, бериване,
 Мәг'әли пәзи жарә,
 Һатйә, ло, шәрда Иране.

19. ЛЕ WƏPDE-Qb ЧУГҢЬ

Allegretto ♩ = 120

Ле Wəpде, Wəpде, Wəpде,
 Ле, ле, ле Wəpда мьн,
 Ле Wəpде, Wəpде, Wəpде,
 Гəwра р'ьнда мьн.

Сйар сйар бун чуə щəpде,
 Ле, ле, ле Wəpда мьн,
 Сйар сйар бун, чуə щəpде,
 Гəwра р'ьнда мьн.

Ав сарə т'асə wəpде,
 Ле, ле, ле Wəpда мьн,
 Ав сарə, т'асə wəpде,
 Гəwра р'ьнда мьн.

Эварə бəрха бəpде,
 Ле, ле, ле Wəpда мьн,
 Эварə бəрха бəpде,
 Гəwра р'ьнда мьн.

Ңа иро, иро, иро,
 Ле, ле, ле Wəpда мьн,
 Ңа иро, иро, иро,
 Гəwра р'ьнда мьн.

Мə багда дикə нивро,
 Ле, ле, ле Wəpда мьн,
 Мə багда дикə нивро,
 Гəwра р'ьнда мьн.

Пəз Һатйə дə'не нивро,
 Ле, ле, ле Wəpда мьн,
 Пəз Һатйə дə'не нивро,
 Гəwра р'ьнда мьн.

20. ЗЕР' ЗЭЙНЭБЕ — ПУЧЫ ДӨГЦА

Allegretto 4.—88

Зер' Зэйнэбе, Зэйнэбе,
Зер' Зэйнэбе, Зэйнэбе.
Щер' ль мьлан, зер' ль сэрийан, Зэйнэбе.

Шандьмэ ль сука Г'элэбе,
Зер' Зэйнэбе, Зэйнэбе.
Щер' ль мьлан, зер' ль сэрийан, Зэйнэбе.

Бэрч'эм, бэрч'эм дьчумэ,
Зер' Зэйнэбе, Зэйнэбе.
Щер' ль мьлан, зер' ль сэрийан, Зэйнэбе.

Незики гәүре бумэ,
Зер' Зэйнэбе, Зэйнэбе.
Щер' ль мьлан, зер' ль сэрийан, Зэйнэбе.

Гәүре к'эни эз шабумэ,
Зер' Зэйнэбе, Зэйнэбе.
Щер' ль мьлан, зер' ль сэрийан, Зэйнэбе.

21. Н'ӘЩИ АГ'А—ХҰАШ ҰҒУ

Allegro, marciale $\text{♩} = 132$

Н'әщи аг'а хуәш аг'айә,
Шере сор хуәш аг'айә.

Дәст неч'ире бәрдайә,
Дәст неч'ире бәрдайә.

Ле дае, дае, дае,
Ле дае, дае, дае.

Вәллә дычмә хәзәе,
Быллә дычмә хәзәе.

Дә тō быкә дыа'е,
Дә тō быкә дыа'е.

Шурәк мыле р'аст дае,
Шурәк мыле р'аст дае.

Дае вәз кōр'е тәмә,
Баво вәз кōр'е тәмә.

Хуәйе шуре к'осәмә,
Хуәйе шуре к'осәмә.

Т'ера ордиа шаһ һәмә,
Т'ера ордиа шаһ һәмә.

Дәре дере бу кот—кот,
Пышта дере бу кот—кот.

П'езәр р'абун бунә шот,
П'езәр р'абун бунә шот.

Н'әщи аг'а бу мәлкәмот,
Н'әщи аг'а бу мәлкәмот.

Дәре дере бу қьж—қьж,
Пышта дере бу қьж—қьж.

П'езәр р'абун бунә мыж,
П'езәр р'абун бунә мыж.

Н'әщи аг'а дәрк'әт меркōж,
Н'әщи аг'а дәрк'әт меркōж.

Allegro ♩ = 160

—Горийэ—горийэ,
Чйае ма горийэ,
Э'рде хи гинайэ, ло,
Сэри бэлэкийэ.

Эла ма р'энгинэ,
Нал доре данийэ,
Чадьра хас ханьме,
Назьрэ вагьртийэ.

Доре we кōлилкэ,
Бэри бь канийэ,
Бэжна we бьльндэ,
Сэрда те гōлийэ.

Ч'э'вэ бэлэкын, ло,
Нэве кьл мэ'нийэ,
Сурэт чьқа сорын, ло,
Севе һ'эфт р'энгинэ.

Дили чи ширьнэ,
Тō дьвежи тудийэ,
Чьқаси аьълэ,
Тō дьвежи хвэндийэ.

Нэрч'а тэ р'амуса, ло,
Йеқин шьнэтийэ,
Дэма ч'э'ве мын пек'эт,
Лэма бум хвэлийэ.

Һэй wae, һэй wae,
Лавко пэй мын нэен,
Голэкэ хунейэ,
К'этьме же дэрнаем.

Дэрва шōхōл навэ,
Мэ һэр'нэ ханэ—мани,
Шех we қайл навэ,
Һа дьве иро иинэ.

—Лавко мәсэкьнэ,
Бозе бькэ зинэ,
Зини ишлэмэйэ,
Дьзгин һ'эмэданэ.

Дэвч'эм Диарбэк'ьрэ,
Сйари һе лавинэ,
Лавко мәсэкьнэ,
Пеш тэва гэлинэ.

Гэһа тō дэрбазби,
Дэшта Мердинэ,
Дэште тō дэрбазби,
Гьре Гьрһ'элинэ.

Эла ль доре данийэ,
Эла Э'лк'анэ, ло,
К'аре тэ пе нинэ,
Лавко бажо мәсэкьнэ.

Лавко мäsäкьнä,
Коне һәр жоринä,
Коне һәри жорьн,
Р'әwш һäбьне һешинä.

Гьре пеш малава,
Әw п'алан дэванä,
Навда дэвэчинä, ло,
К'аре тә пе нинä.

Дәсте ч'әпе мәе,
Чадьрә вәгьртинä,
Хас хаване эле
Теда р'уныштинä.

Дәсте р'асте вәрә,
Доре шот канинä,

Каййа тō дәрбаз би,
Хблам бь һазьрә.

Бозе бытәwлинä,
Һ'әта тō беи р'уни,
Qawa тә һазьрә,
Мьн чекьр фьравинä.

Зәр мәмке мьн шабә,
Һ'әта һьлте һивә,
Дәрде дьл бьрмә сәр хәтас,
Горийә—горийә.

Һәй wae, һәй wae,
Лавко пәй мьн нәен,
Голәкә хунейә,
К'әтьме же дәрнаем.

23. ЛОЙ, ЛЬ МЫН—ЦО'В, ЧУ'В Ы'Э

Allegro ♩=152

Һа сь-вэ (э)-йэ, сь - вэ һа-вэ, лой ль мын, ль мын,

лой ль мын. Һа сь-вэ (э)-йэ, сь - вэ һа-вэ,

син-га да-ре, гэр-мйа Р'э-ва-не да ль сэр мын вэй, вэй да ль сэр мын

Һа сьвэйэ, сьвэ навэ,
Лой ль мын, ль мын, лой ль мын,
Һа сьвэйэ, сьвэ навэ.

Синга даре,
Гэрмйа Р'эване
Да ль сэр мын, вэй, вэй,
Да ль сэр мын.

Зэри хэше р'анавэ,
Лой ль мын, ль мын, лой ль мын,
Зэри хэше р'анавэ.

Синга даре,
Гэрмйа Р'эване
Да ль сэр мын, вэй, вэй,
Да ль сэр мын.

Һ'але мын we чавабэ,
Лой ль мын, ль мын, лой ль мын.
Һ'але мын we чавабэ.

Синга даре,
Гэрмйа Р'эване
Да ль сэр мын, вэй, вэй,
Да ль сэр мын.

Ч'э'в ди дьлр'а пе навэ,
Лой ль мын, ль мын, лой ль мын,
Ч'э'в ди дьлр'а пе навэ.
Синга даре,

Гэрмйа Р'эване
Да ль сэр мын, вэй, вэй,
Да ль сэр мын.

Һа сьвэйэ, тэ'в зэрьқи,
Лой ль мын, ль мын, лой ль мын,
Һа сьвэйэ тэ'в зэрьқи.

Санга даре,
Гэрмйа Р'эване
Да ль сэр мын, вэй, вэй,
Да ль сэр мын.

Зер'е э'ние бьрьқи,
Лой ль мын, ль мын, лой ль мын,
Зер'е э'ние бьрьқи.

Синга даре,
Гэрмйа Р'эване
Да ль сэр мын, вэй, вэй,
Да ль сэр мын.

Ч'э'в дибу, дьл хэр'ьқи,
Лой ль мын, ль мын, лой ль мын,
Ч'э'в дибу, дьл хэр'ьқи.

Синга даре,
Гэрмйа Р'эване
Да ль сэр мын, вэй, вэй,
Да ль сэр мын.

24. К'ЫЛАМА ЗЭРЙА—ᠬᠤᠯᠠᠮᠤ ᠵᠡᠷᠢᠶ᠋ᠠ

Allegro J. = 138

24

Ma - la баж - на зэр - йа, зэр - йа,
 ha - не, эш - қь мо - вэт шэм нь - нь -
 бу - ка, ма - ла баж - на зэр - йа, зэр - йа,
 ha - не. kō - р'о дэ р'ав р'эw-ша бьн-да - ру - ка

Мала бэжна зэрийа, зэрийа, хане,
 Эшқь мовэт шэм ньбука (нōн бука),
 Мала бэжна зэрийа, зэрийа хане,
 Кōр'о дэ р'авэ р'эwша бьндарука.

Нежа ль вьр бу ньзам к'ане,
 Эшқь мовэт шэм ньбука,
 Нежа ль вьр бу ньзам к'ане,
 Севе дь һөрме т'эв мамыка.

К'аwa мьн мэшийа чу дьк'ане,
 Эшқь мовэт шэм ньбука,
 К'аwa мьн мэшийа чу дьк'ане,
 Зер'е сэлмийан шэм лауька.

Мэмык бьрын фьротане,
 Эшқь мовэт шэм ньбука,
 Мэмык бьрын фьротане,
 Кōр'о дэ р'авэ р'эwша бьндарука.

Мьн сонд харийэ бь қōране,
 Эшқь мовэт шэм ньбука,
 Мьн сонд харийэ бь қōране,
 Кōро дэ р'авэ р'эwша бьндарука.

Сэр мамыка эз бькьм қане,
 Эшқь мовэт шэм ньбука,

Сэр мамыка эз бькьм қане,
 Севед һөрме т'эв мамыка.

Тō һьн қэндй, һьн шэкьри,
 Эшқь мовэт шэм ньбука,
 Тō һьн қэндй һьн шэкьри,
 Зер'е сэлмийан шэм лауька.

Э чь бу, мьн пьрсэк тэ дькьри,
 Эшқь мовэт шэм ньбука,
 Э чь бу, мьн пьрсэк тэ дькьри,
 Кōр'о дэ р'авэ р'эwша бьндарука.

К'aw хэйдйя we дьгьри,
 Эшқь мовэт шэм ньбука,
 К'aw хэйдйя we дьгьри,
 Севе дь һөрме т'эв мамыка.

Эз һьн қэнд бьм, һьн шэкьр бьм,
 Эз һьн қэнд бьм, чи жь тэр'а,
 Эз һьн қэнд бьм, һьн шэкьр бьм,
 Ын шэкьр бьм чи жь тэр'а.

Қэнд би, шэкьр би тō жь мьр'а,
 Эшқь мовэт шэм ньбука,
 Қэнд би, шэкьр би тō жь мьр'а,
 Зер'е сэлмийан шэм лауька.

Allegretto ♩ = 104—106

25

За - ва, за - ва, за - ва, за - ва, ка - ке мы - но

за - ва, за - ва, за - ва, за - ва, за - ва,

бра - ке мы - но за - ва. Эва за - ва - ке Фыр'-на - да - ре,

Фыр'-на - да - ре, ка - ке мы - но за - ва, эва за - ва - ке

Фыр'-на - да - ре, Фыр'-на - да - ре, ка - ке мы - но за - ва,

Зава, зава, зава, зава,
Кэке мыно зава,
Зава, зава, зава, зава,
Бьраке мыно зава.

Г'ьнэ ль дэста, кьле ч'э'ва,
Кэке мыно зава,
Г'ьнэ ль дэста, кьле ч'э'ва,
Бьраке мыно зава.

Эв заваке Фыр'надаре, Фыр'надаре,
Кэке мыно зава,
Эв заваке Фыр'надаре, Фыр'надаре,
Бьраке мыно зава.

Зава хвэшэ ль р'у хале,
Кэке мыно зава,
Зава хвэшэ ль р'у хале,
Бьрак? мыно зава.

Зава, зава, зава, зава,
Кэке мыно зава,
Зава, зава, зава, зава,
Бьраке мыно зава.

Г'ьнэ ль дэста, кьле ч'э'ва,
Кэке мыно зава,
Г'ьнэ ль дэста, кьле ч'э'ва,
Бьраке мыно зава.

Эв заваке Фыр'нагузе, Фыр'нагузе,
Кэке мыно зава,
Эв заваке Фыр'нагузе, Фыр'нагузе,
Бьраке мыно зава.

Зава хвэшэ р'у балт'узе,
Кэке мыно зава,
Зава хвэшэ р'у балт'узе,
Бьраке мыно зава.

26. ЗАВА—ФЫУУ

Moderato ♩ = 66—68

26

За - ва, за - ва, за - ва, за - ва хвэ - шьн
 һ'э - му га - ва, за - ва, за - ва ша - но, за - ва,
 чу - бу су - ке дьс-ти - нэ һ'э - на бу - ке, һай за - ва,
 һ'э - на һат - һа Му - сь - ле, да - һа э'л - бак
 ша - кь - ре, жь бой - нэ - та дэс - те сор - го - ле.

Зава, зава, зава,

Зава хвэшьн һ'эму гава, зава.

Зава щано, зава,

Чубу суке дьстина

Һ'эна буке, һай зава.

Һ'эна һатһа Мусьле,

Дайэ э'лбак шэкрые,

Жь бойнэта дэсте сорголе.

27. К'А БЬДЭ МЫН БУКИНА МЫН—СНГР ЫА ЫУ ЦИРНЫ

Moderato ♩ = 92

27

К'а бь - дэ мын, к'а бь - дэ мын бу - ки - на мын.
 Р'ен - га мын дурэ, К'а бь - дэ мын, к'а бь - дэ мын бу - ки - на мын.

К'а бьдэ мын,

К'а бьдэ мын букина мын.

Р'енга мын дурэ,

К'а бьдэ мын,

К'а бьдэ мын букина мын.

К'а бьдэ мын,

К'а бьдэ мын букина мын.

Зэ'ва мэлүлэ,

К'а бьдэ мын,

К'а бьдэ мын букина мын.

28. QƏWLE ŞƏRFƏDİNƏ—ŞİRƏDİTİŞİ QULI

• Moderato ♩=84

28

Шәр - фə - ди - нə, Шәр - фə - ди - нə,

Шәр - фə - ди - нə, ди - не (е) мə - йə

29. QƏWLE ŞƏRFƏDİNƏ—ŞİRƏDİTİŞİ QULI

• Moderato (♩=60)

29

Шәр- фə - ди - нə, Шәр - фə - ди - нə,

Шәр - фə - ди - нə ти - не мə - йə

Шәрфəдинə, шәрфəдинə,
 Шәрфəдинə дине мəйə.
 Шәрфəдинə qəwse Gölə,
 Şawə bədyň Gəndyştanə,
 Lawk bənə wə diwanə.
 Шәрфəдинə, шәрфəдинə,
 Шәрфəдинə дине мəйə.

30. QAWJIE ШЭРФЭДИНЕ—ШАРФАДИНЬ ГҮЛҮ,

Moderato ♩=98

30

Йа - рак ды - бе ль т'э - ва - ба, бар ма - н'а - ке
да - шьс - та - ба, гэ - ло к'эн - ге, Шар - фа - ди - не
нь - ха - ре р'а - ва, Шар - фа - ди - не
ди - не мь - нэ, Шар-фа-ди - нэ хэр - зе Гө - ле.

Йарак дыбе ль т'эвава,
Бар мән'эке давьстаба,
Гэло к'энге Шэрфэдине
мьхаре р'авэ?

Шэрфэдинэ дине мьнэ,
Шэрфэдинэ хэрзе Гөле.

Шешымсо кари чьма наки,
Лэвт сэр дэре мьхаре р'аки,
Хэлд тэнгиейэ ле фьрһ'аки.
Шэрфэдинэ дине мьнэ.
Шэрфэдинэ хэрзе Гөле.

Эв сөнөтө we һейсайвэ,
We һейсайвэ эв сөнөтэ.

Пэй хатьра шьвэ'те хвэки,
Сыйа батынйе бар ма вэки,
Бар ма вэки сыйа ды батынйе.

Эв шьндийе бьн мьхине,
Эв гедука сйар дьчуне,
Сйаре, сйаре бы гедука,
Бьхэмьльн шэ'дэте бука,
Шэ'дэте бука бьхэмьльн.

We бар ма дэрен пэяе к'эскэ
сорэ, зэрэ,
Теда һэйэ хэрдэки ды шефи морэ,
Фэдир һ'эйфа һьлтиньн бы зорэ.
Шэрфэдине дине мьнэ,
Шэрфэдинэ хэрзе Гөле.

Allegretto ♩. = 108

Allegretto ♩. = 108

Хѡде чадра тѣ нѣ бѣ зер'инѣ,
Шѣрфѣдино хѣрзе Гѡле.

32. НУРИНО—ՆՈՒՐԻՆՈ

Allegretto ♩=184

32

Ну - ри - те т'а - бах ль дэст, Ну - ри - но, Һай
 Ну - ри - но, Լь - чьн пеш-Һа Һа - ви Բь қэст,
 э' зи - зо Һа - ви ши - ри - но.

Нурин те т'абах ль дэст,
 Нурино, Һай Нурино,
 Дьчнь пешҺа Һэви Բь қэст,
 Э'зизо, Һави ширино.

Нурин теи Բь р'ез, Բь бэи,
 Гёле сорэ сьпи Һ'эмеэ дькьн,
 Нурино, Һай Нурино,
 Эзизо, Һави ширино.

33. ДЬМ-ДЬМ—ԴՄԴՄ

Modereto marciale ♩=96

33

ԴՅ-ԼԿԽՐ - ми - нэ, ԴՅ-ԼԿԽՐ-ми - нэ, Գэ-ԾԿ та хэ - не
 Ч'эп-тэзе - р'и - нэ, хэ - бэр р'ас - та дэ - рэw ни - нэ.

Դёл хёрминэ, Դёл хёрминэ,
 Қэста хане Ч'энгзёр'инэ,
 Хэбэр р'астэ, дэрэw нинэ.

Хан меванэки нэнасэ,
 Бу меване шаһ Абасэ,
 Эви даје к'ер, алмасэ.

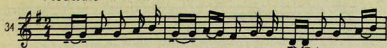
Хан меване дэродэрэ,
 Бу меване шаһ Қэщэрэ,
 Эви дае к'ер, к'эмбэрэ.

Хан сьбаке зу р'абуйэ,
 Һа, Һа зу р'абуйэ,
 Қэста қонаха шаһ кьрийэ,
 Шаһ қонахе дэрк'этиё,
 Го:—Һэре Ханэ, тэ чь мьразийэ?
 Эви мьразе хwэ хwэстийэ.

Го:—Эз Һ'эфт сала қавэчи бум,
 Бьдэ мьн р'эвочие Һэспанэ.
 Шаһ р'эвочийа Һэсна дае.

34. ДЬМ-ДЬМ—ҖҖҖ-ҖҖҖ

Moderato marciale ♩=104

Ә-мәхбәр-ми - нә, бь, хуәшхбәр - ми - нә, бь, қь-и са ха - не

Ч'ән-ли-зе - р'и - нә (ә), чь дь-вем(ы) р'ас-тә, қә дәрәу ни - нә.

Әм хәрминә, хуәш хәрминә,
 Қьса хане Ч'әнгзәр'инә,
 Чь дьвем р'астә, қә дәрәу нинә.

Т'әг'дир һатйә бь ә'смана,
 Фәләк дьгәр'ә хан у мана,
 Ём бо пира, гәл бь щана.

Хан эт'имки чь нәнасә,
 Буйә хбләне шаһ Абасә,
 Хуәр'а фьрот да к'ер у алмасә.

Хан эт'име дәрә-дәрә,
 Буйә хбләне шаһ Қәщәрә,
 Хуәр'а фьрот да к'ер у к'әмбәрә.

Хано го: — Бьдә мын р'эвочие
 һәспанә.

Хано һәспе хуә т'әрқандын,
 Ч'әа у банйа дьгәр'андын,
 Дәве бә'ре дьч'ерандын.

Allegretto marciale $\text{♩} = 116$

35

Һа р'а - бу, р'а - бу, р'а - бу, хан Җь-р'ал кә ле р'а бу
 дә - р'а - бе р'а - ыс - та бу, си - лһи бәж - не а - ва бу,
 хан - шәр бәж - не дй - та бу, ч'ә'в рен - га бь - ре ма - бу

Һа р'абу, р'абу, р'абу,
 Хан Җр'ал кәле р'абу,
 Дәр'абе р'авәста бу,
 Сильһ' бәжне ава бу,
 Хәншәр бәжне дөта бу,
 Ч'ә'в р'енга бьра мабу.

Һа р'абу, р'абу, р'абу,
 Хан Мөк'ьри кәле р'абу,
 Дәр'абе р'авәста бу,
 Сильһ' бәжне ава бу,
 Хәншәр бәжне дөта бу,
 Ч'ә'в р'енга бьра мабу.

Һа р'абу, р'абу, р'абу,
 Хан Ә'вла бәг кәле р'абу,
 Дәр'абе р'авәста бу,

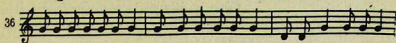
Сильһ' бәжне ава бу,
 Хәншәр бәжне дөта бу,
 Ч'ә'в р'енга бьра мабу.

Һа р'абу, р'абу, р'абу,
 Хан Абас кәле р'абу,
 Дәр'абе р'авәста бу,
 Сильһ' бәжне ава бу,
 Хәншәр бәжне дөта бу,
 Ч'ә'в р'енга баве мабу.

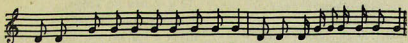
Һа р'абу, р'абу, р'абу,
 Хане Ч'әнгзәр'ин р'абу,
 Дәр'абе р'авәста бу,
 Сильһ' бәжне ава бу,
 Хәншәр бәжне ба бу,
 Ч'ә'в р'енга стья мабу.

36. Ի՛ՅՏԵՆ, Ի՛ՕՏԵԻՆ—ՀԱՍԱՆ, ՀՈՒՍԵՆ

Allegro ♩ = 184

Տը-նա-յա Տը-նա շու-յա. ֆա-տմա կ'ու-չե շու-յա. շի-նուկ ա՛յ ճի-տի-յա:

Շի-նույո Բը-կի քը-րսա ի-ն-նա-նի-յա. Ի՛ն-նա. Ի՛Օ-նա-նի-նա-նի-յա.

Տընայա, Տընա շույա,
ֆատմա կ'ուչե շույա,
Շիֆուկ ա՛յ ճիտիյա,
Դո:—Շիֆույո Բիկի քըրսա իլահիյա,
Ի՛ննա, Ի՛օսեյնե մի նաճիյա?

Շիֆու դո:
—Ձ քիկմ իլահիյա,
Մի Ի՛ննա, Ի՛օսեյնե տա ճիյա,
Դեմիյա կըրնա,
Բա՛րա ճըրբազ կըրնա,
Կալա ճինճան կըրնա,
Մեբն Ի՛ննա ճըմըրն.

ֆատմա տեյա մալա,
Ձ՛լիր՛ա ճալ Կ շա՛ր՛ն,
Դո:—Ի՛ննա, Ի՛օսեյն ցըրտնա,
Դեմիյա կըրնա,
Բա՛րա ճըրբազ կըրնա,
Կալա ճինճան կըրնա,
Մեբն Ի՛ննա ճըմըրն.

Ձ՛լի տեյա ճիւանե,
Միր ճըճա տա՛նե.
Դըւե: — Միրեմ, Ի՛ննա, Ի՛օսեյն
ցըրտնա,
Բա՛րա ճըրբազ կըրնա,

Կալա ճինճան կըրնա,
Մեբն Ի՛ննա մըրնե.

Դո:—Միրեմ,
Ձալ Եւաս Բըւմ քա՛ր՛ա,
Ձ՛տման Բըւմ քա՛ր՛ա,
Գըրեման Բըւմ քա՛ր՛ա,
Ձ՛մըր Բըւմ քա՛ր՛ա,
Ձ իննա ճալ Կ շա՛ր՛ն.

Ձ՛լի Բազըրգանեկ ճըրճոնաճ,
Շիլ ճոտ ք՛ալաւան տեճա ճընիւաճ,
Ձ՛լի Բը Բազըրգանի,
Դաճ Կ մըրգա միր ճանի.

Գըրաշըւե միր ճըւե:
—Կճր՛օ քա՛յե քա՛ ճընճ սըրյանի,
Տա Դաճա մըրգա միր ճանի,
Միր տա Բըն՛ննա,
Մե տա ճըրքա լըւասա.

Գըրաշըւե միր տե ճըւե:
—Միրեմ նըւաճ Շ Բազըրգանա,
Դաճա մըրգա տա ճանի.
—Կճր՛օ Բըճընա Բազըրգանի,
Բըրա Բաճօ Դեւանե ճօրին.

37. БОРЕ Р'ӘШ—ШҮД, Ш

Allegro ♩ = 92

37

Мән-шо - лә, мән-шо - лә, бо - ри қән-ши ба - лә,
 кәв-ре дин бә-та - лә, бо-ри п'ър' бә-т'ә - рә, һ'әф - та гьрт'яә бә - рә,
 һ'әф - та гьрт - йә сә - рә, әш - қа п'е - хәм бә - рә,
 Мир дь - кә дь - лә - зи - нә, сә - вақ дь - щь - ви - нә,
 к'е бор мын-р'ә би - нә, шол - шо - ле мын бьс-ти - нә.

Мәншолә, мәншолә,
 Бори қәнши балә,
 К'әфьре дин бәталә,
 Бори п'ър' бәт'әрә,
 Һ'әвта гьрт'яә бәрә,
 Һ'әвта гьрт'яә сәрә,
 Әшқа п'ехәмбәрә.

Мир дькә дьләзинә,
 Сә'ва дьщьвинә,
 К'е Бор мын'р'ә бинә,
 Шднщдле мын бьстинаә.

Сә'ва п'ър' бәт'әр'ын,
 Ч'ә'ва һәв дьгьрын,
 Ә'мәр дьфькьрын.

Ә'мәр бьн хәтавә,
 Кдштие де у бавә,
 Нә херә, нә савә.

Чол у чолистан бу,
 Бәр'и бәр'истан бу,
 Сефил у сәргьран бу,
 Қәшәнг бу меванә.

Го:—Сәр ч'ә'ве мын беи мевано,
 Наве хвә мын'р'ә бежә.

Го:—Әз Ә'мәре сорьм,
 Шур у мәрт'ал жорьм,
 Р'оке we бьвә қьр'әйә,
 Боре мире мын вьр һәйә.

Ә'мәр чубу дәрда,
Дь Борр'а хәвәрда:
—Боро бәр кәлейо,
Чок быдә ә'рдейо,
Р'авым сәр пыштейо,
Тә навым хвәр'а,
Дьвым һ'әбубе хвәдер'а.

Боре бәр кәлейә,
Чок дабу ә'рдейә,
Ә'мәр р'абу сәр пыштейә.

Ә'мәр, Қәшәнг шәр'ки хвәшкыр,
Шуре бәдән нәхшкыр,
Ә'мәр, Қәшәнг шәр'ки зор кыр,
Шуре бәдән моркыр.

Ә'мәр чубу р'еда,
Р'ьма хвә ә'рде да,
Ләше Қәшәнг кырә ә'рдеда.

Ә'мәр дькә дьләзинә,
Хвә дерер'а дьгһинә.
—Р'әбәне-дерейо,
Дере вәрә харо,
Дер мыр'а һ'әсаро.

Дьве:—Сйаро мьлобино,
Дер тәр'а т'бнинә,
Бажо бьләзинә.

Ә'мәр йәкә чькыр,
Сәре р'әбәна жекыр,
К'бләка дерекыр.

К'бләка дере тә'ри,
Тира сәр мьдари,
Ә'мәр бьр'и йәк щари.

К'бләка дере тәнгә,
Тире сери зәнгә,
Ә'мәр қөткыр фьр'әнгә.

Һатьн, һатьн, һатьн,
Һипьт гәвра һатьн,

Вилин гәвра һатьн,
Мина сәйе р'әватьн,
Дор дере вәр һатьн.

Дә хун биныйн, биныйн,
Чобана биныйн,
Дор дере вәринныйн,
Дере вәлгәр'инныйн,
Ә'мәр бьн дәринныйн,
Сәри бьфьр'инныйн,
Һ'әйфе же һьлиныйн.

Ч'ьвика сәр һелуне,
П'әр'е хвә соркә хуне,
Щавә быдә Мәдине,
Ә'мәр һатйә қьр'ине.

Дор к'әтә Ә'бу Бәк'ьр,
Дәста ширьне шәкьр,
Шәр'е ә'вьл тә кыр.

Дор к'әтә Авасә,
Дестда мьсрие хасә,
Гәвра вәсә, вәсә.

Дор к'әтә Гьрганә,
Дестда мьсрие пә'нә,
Қасави гәвранә.

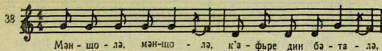
Дор к'әтә кьр'е пире,
Сәд һ'әв кьштйә тире,
Қәт йәк нае бире.

Дор к'әтә Ә'лие динә,
Хунедә р'әнгинә,
Һаж кьштьна хвә нинә.

Ә'мәр те дерейә,
Фькьри хвә сәрейә.
Ә'ли го Ә'мәр:
—Чь бькьм әва пашьн,
Пер'а бум һәвалә.

38. БОРЕ Р'ՅՄ—ՍԵՎ, ԶԻ

Moderato 1-78

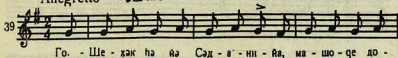
Мәншолә, мәншолә,
К'афьре дин бәталә,
Бори қәнщи балә,
Бори қәнш бәт'әрә.

Wəxta Bor dınher'i,
K'aфьр ле дьхōри.
Боре мын бəт'əрə,
Əшqа п'ехəмбəрə.

39. ШЕХЕ СЭДА'НИЙА У ДОТА ГӨРЩА

ՍԱԴԱՆՅԱ ՇԵԽԸ ԵՎ ՎՐԱՑԻ ԱՂՋԻԿԸ

Allegretto $\text{♩} = 120$

Го:—Шехэк һэйя сәда'нийя,
Машоде дота гөршийя,
Һәqmәд нъзаньн мә'нийя.

40. УСЬВЕ НЭБЙА—НҮҮСҮБ ҮЦРВЦ

Moderato ♩ = 130

40

Дьра - не ма жь нэс - ти - йа, э - гэр ма гош - те

У - сь - ве Нэ - бйа гэс - ти - йа.

Дьране ма жь нэстийа,
Эгэр ма гоште Усьве Нэбйа гэстийа.

41. УСЬВЕ НЭБЙА—НҮҮСҮБ ҮЦРВЦ

Moderato ♩ = 104

41

Нэр йан-зда бь - ра кь - рь - бу бь қас - та,

бэр А-қуб п'е - хэм-ба - ре wax - те - да дь - wac - та,

го: - Ба - во ма У - сьв не - ч'ир жь та дь - хас - та.

Нэр йанзда бьра кьрьбу бь қаста,
Бэр Ақуб п'ехәмбаре waxтеда дьwаста,
Го:—Баво ма Усьв неч'ир жь та дьхwаста.

Ақуб п'ехәмбар го:
—Көр'о, Усьв бьвн зу биньн,
Бэр эвара бьгһиньн.

42. ЛАВЬЖОК—ЦУЧ, ЦӨНЧ

Moderato ♩ = 96

42

Ма - ла мьн, ма - ла мьн, ма - ла мьн,
дос - та - ка мьн һэ - йэ на - ве we Сэй - ра,
бь Сэй - ра - нэ, дос - та - ка мьн һэ - йэ
на - ве we Сэй - ра, бь Сэй - ра, нэ.

Мала мьн, мала мьн, мала мьн.

Достэкэ мьн һэйэ наве we Сэйрэ, бь Сэйранэ,

Достэкэ мьн һэйэ наве we Сэйрэ, бь Сэйранэ.

Тэ ль бэжне зэр дауэйэ,

Сэрда те кбртке бистпенщ к'исанэ,

Һ'эч'е кэсе сэре съва бэре бэрбанга—

Дэсте хуэ хала зэр гэрдэне wэринэ,

Эре гэло чь һ'эушэйэ һэр'э бэр ошахе шех у п'иранэ.

Мэдэт, һэй мэдэт.

Мала мьн, мала мьн, мала мьн.

Достэкэ мьн һэйэ наве we Һ'энэ, бь Һ'энифэ,

Достэкэ мьн һэйэ наве we Һ'энэ, бь Һ'энифэ.

Тэ ль бэжне зэр дауэйэ,

Сэрда те кбртке т'унсыз қэдифэйэ.

Һ'эч'е кэсе сэре съва бэре бэрбанга—

Дэсте хуэ хале гэрдэна зэр wэринэ,

Иди гэло чь һ'эушэйэ һэр'э бэр т'рба Шэриф.

Мала мьн, мала мьн, мала мьн.

Банга мьн жь бэр хwэде, дьлэки тэр'а майэ,

Банга мьн жь бэр хwэде, дьлэки тэр'а майэ.

Нэр'э тэ э'wpe р'абу, э'смане эди р'авьстайэ,

Кэч'е кёлмале, бьска тэ нэ бьска нази wэрдэка qиза Слеман
п'ехэмбэрэ,

Qэрэмани qэрт'ал, Н'эмзи п'элэwан, Р'остэми Зал, Гбрга-
нэки мала Зале.

Н'эфт р'ожа, н'эфт шэва сэр пышта к'эрграна сэрвэдайи.

Мэдэт, нэй мэдэт.

Мала мьн, мала мьн, мала мьн.

Конэки тэ жь конани дэрэ,

Конэки тэ жь конани дэрэ.

Се зэрия wi кони кьрйэ сэфэрэ,

Се зэрия wi кони кьрйэ сэфэрэ.

Се тэйра сэр сэре нэрсэ зэрия гьрти сибэрэ,

Йэк тэйре Лһэйэ, йэк тэйре Симьр'э, йэк тэйре Н'эмqэрэ.

Мэдэт, нэй мэдэт.

Йэк тэйре Лһэйэ, йэк тэйре Симьр'э, йэк тэйре Н'эмqэрэ,

Агьре кёле тек'эwэ мала баве зэрия бьч'ук,

Гьстилэкэ т'лйе сеqашэ тедаңа,

Йэк лалэ, йэк дбр'э, йэк щэwарэ.

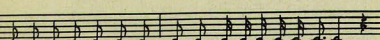
Мэдэт, нэй мэдэт.

43. ЗЕР'КИ САФИ ҚӨРСЫМ—ҲҲҲҲҲҲҲҲ ПУЧҲ БУ

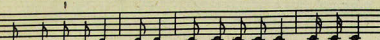
Moderato $\text{♩} = 160$

43

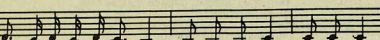
Зе - р'э- ки са - фи, қөр - сым һа - ть - на хвэ - да һер-сым.

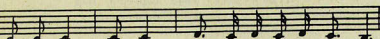
һа-ть-мэ бэр р'яа шех А-ли дон-здаһ мә'-на тэ бь-пър-сым.

-Хвэи- дь - на ма де - рэ, һа-ть-на вэ на-кым ьн-к'е-рэ

сэд ша-ри бь хе-рэ, и, на А - дэм бу, на һе - ва.

нэ зер' бу, нэ ба. һын - ге - ва эш шаб да - һа.

Зер'эки сафи қөрсым,
Һа-тьна хвэда һерсым,
Һа-тьмэ бэр р'яа шех Ади
Донздаһ мә'на тэ бьпърсым.

Хвэндьна мә дерэ,
Һа-тьна вэ на-кым ьн-к'ерэ,
Сэд ша-ри бь херэ.

Нэ Адэм бу, нэ Һева,
Нэ зер' бу, нэ ба.
Һынгева эш ша-ва да.

44. ҚӘҢЛЕ МӘЛЛӘ ФӘРХӘДИН—ҮНЦА ӘҢҢӘҢҢҢ ҚАҚА

Moderato ♩ - 92

Р'ожәке р'ожанә,
Пьрс быкә хәлқе аләми занә,
Бәлки әз нәбум, бәрәке хәҗлә бум.

Мәхәллә хәлқе хәҗбум,
Т'ьфақәке т'ьфьқим (готья р'асти),
Һ'әч'и кәсе җәйә сәргер'ә бәр
мьрьне нае.

Бәр мьрьне наә сәргер'ә,
Һ'әч'и кәсе ыра
Ә'зиз мәллә Фәрхәдин фьһ'елкы
(азакы),
Бо йәк наве хәҗдер'а.

Бырано һун бырае мьньи,
Т'ә нәбра мьн нәгьрьи, сәһ'ид
(р'асти) әзе бьмрьм.
Мьрьн һәйә р'астийә.

45. ՇԵՄԼՈ ՇԵՄԼԹԵ—ԱՄԲՈՂՋ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Allegretto ♩-112

45

ШЕМ - ДО ШЕМ-ДА - ТЕ ХОД-ФЕ ВА ДЬ-КЫМ МЫ-СЯ - А' - ТЕ,

ВА - РЫ БЬ - БИ - НЫ Н'Б - КЪ-МЪ-ТЕ. Зе - НА - РА зе - НА-РА,

А' - ЗИ - ЗО МЪ ТЬ ІІА - ВА-РА, ДА ДІД МЪР БУ - НА К'Ъ-ФЪ - РА,

Щьмло щьмлэте,
Хэлqо wa дькьм мьсьлэ'те,
Wэрыь бьвиньн h'о'к'омэте.

Зенарә, зенарә,
Ә'зизо, мә ть һәварә,
Дә дил мәр'а бүнә к'ьфарә.

Гатын бѣѣрин бѣ дилѣ,
Чѣ дыйака бѣгданбежѣ у п'ѣрилѣ,
Хер бѣрѣк'ѣт ѣрде ѣлатийѣ чуйѣ
ѣѣндилѣ.

Чь қандиләкә мәзнә,
Р'әмшәрәтә п'адшае менә,
Бәри һ'әму мәрйә чебиә Шехьснә.

Мәллык Шехьсын дэнге һылтаңа,
 Үәки һәр'ә гаваре виқинә,
 Бһн ат'ара ви ә'рди ә'зиз мәллык Фәрхәдинә.

46. QƏWLE K'OC'ƏKA—ҶОНҶУҶИ ҶУҶИ

Moderato ♩=86

46

Ҷан - ди р'о - жа, ҷан - ди шә - вә, фь - кь - ри - ма

Ҷам бь хвә - ва хь - йа - ла дь - ле мь әвә

Ҷанди р'ожа, ҷанди шәвә,
Фькьримә бәрбь хвәвә,
Хьйала дьле мь әвә.

Шәве, р'оже дьфькьрым,
Дамьна йар бьре ахьрәте дьгрым,
Сәр атқата сьлт'ан Эзид дьмрым.

Чумә мала мәрһәви,
Qəwle хвәде, qəwle Нәви,
Нәр кәсәки мә бәр р'йа хвәви.

Бәри К'афе, бәри Буме,
Бәри дөр'а бәйбуне,
П'адшае мьне бе р'уне.

Аг'әе мь Эзидә,
Бәйрақәкә сорә п'идә,
Чардә тәвәк ә'рд у ә'зман эзди-
ханә—к'әфа дәсте сьлт'ан Эзидә.

Эзидо ә'лекимә сәлам,
Наве тә Шәрқ, һ'әтани Шам,
Мәлльк Шәрфәдин атқата мьн
сьлт'ан Эзид.

Аг'әе мьн Сьһ'идә,
Гьна кьрым бьһ'идә,
Аг'а хвә сьлт'ан Эзидә.

47. QAWLE K'OCH'AKA—ГОНЕЦЫ ГЛАД

Moderato ♩ = 76

47

Чэн-ди шэ - вэ, чэн-ди р'о-жэ, фь - кь - ри - ма бэр бь хвэ - ма,
хь - йа - ла дь - ле мын э - яэ, шэ - ве, р'о - же дь - фь -
кь - рым, дэст да - ве - ма э - т'э - ка йар бьре аг'ра - те дь -
кь - рым бат - ки сэр ат - ца - та солт'ан э - зид бь - мь - рым.

Чэнди шэвэ, чэнди р'ожэ,
Фькьримэ бэр бь хвэмэ,
Хьйала дьле мын эвэ.
Шэве, р'оже дьфькьрым,
Дэст давема эт'эка йар бре аг'рате
дыгрым,
Бэлки сэр атцата солт'ан Эзид
бырм.

Чумэ мала мэрэби,
Qawle хвэде, qawle нэби,
Нэр к'эсе бэр р'йа хвэби.

Натъм т'эвт'ешкым,
Сэре хвэ р'ап'ешкым,
Хвэ һ'элал мешкым.

Бэри К'афе, бэри Буме,
Бэри дара бэйбуме,
П'адшае мын бэйруме.

П'адшае мын мэзынэ,
Эцина дьле мына,
Бади мэллэк Шихьснэ.

Аг'ае мын Эзидэ,
Бэйраца сорэ п'идэ,
Чардэ тэвэк э'рд, э'зман—к'эфа
дэсте солт'ан Шихадийэ.

П'адшае мын Сьһ'идэ,
Гона кыр п'һ'идэ,
Атцата мын солт'ан Эзидэ.
Эзидо нав дьлге тэ гэр'йам,
Шэрқ һ'эйани Шам,
Мэдин, Шэрфэдин, қолбэт канйа
сьпи,
Атцата мын солт'ан Эзид т'эмам.

Мала сонэте сэржер,
Ма һ'эмйа хоф бэржер,
Бэре һ'эму бэйна бэржер.

Бэре һ'эму бэйна,
Мьфте һ'эму хэзина,
Стуне һэрчар дина,
Дэзмале дэст Шэрфэдина.

Нэргэ Лалышэ, нэргэ Лһ'нерэ,
Ньслэ'та йар бьре аг'рэт гобһ'нерэ,
Хвэ сэр р'йа солт'ан Эзид бьсперэ.

48. ՉԶՎԼԵ ԷՅԻԺ—ԵԶԻԴԻԻ ՂԱՎԼ

Moderato ♩ = 76

48

Ի'ե - կի - մաճ Թի - կ'ա - ռե Ի'կե - Իա - ռե յե - րո իաճ և - ռե ա'տ

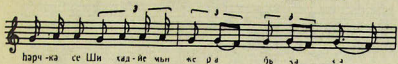
ժա ռե, իժ - Լ'ան չ - յա չի - ր'ան - ցի Իա - ռա կ'ը - ր - Իա ռե

Իա իա - Լ'ա - ռա Իա իա - Լ'ա - ռա Իա ռա

ռե իա - Լ'ան, իա - Լ'ա - ռե չա չե - րա - ռա

Ի'եկմաճ Բիկ'աճե Ի'կիյաճե,
 Շերո իաճ ճաճե ա'տյաճե,
 իժ - Լ'ան Էյիժ չի ր'անցի իաճ կ'ըրիյաճե.
 Իա իա - Լ'ան, Իա իա - Լ'ան,
 Բաճ իա - Լ'ան, իա - Լ'անե մա չերանաճ.

Allegretto ♩ = 112

K'əmə xədəne k'əmə, k'əmə,
Dər bəə ə-rəb u ə şəmə, ə'şəmə,
Hərç'kəsə Şixadiye mən jər'a bə k'əmə, k'əmə,
Dəldə nəhələ t'ə xəmə, t'ə xəmə.

Allegretto ♩ = 116

50

Ше хе й'ә - сән сәл-т'ә - нә,
а - һа, һай сәл-т'ә - нә,
бә - па - ки ба - ве қәл - пе р'ә - ма - нә,
сәл - т'ән шех А - ди й'ә - му дәр-да - и дәр-ма - нә,
Ғә - лыш йа - бор, ди - ван йа - бор,
мәр - гә йа - бор, йа - бор, йа - бор,
йа й'ә - ки - ми ме - ра - но,
Ә - зиз сәл-т'ән шех А - ди й'ә - му дәр-да - и дәр-ма - нә, һәй.

Шехе Й'әсән сәлт'анә,
Аһа, һай сәлт'анә,
Бавәки баве қәлпе р'әманә,
Сәлт'ан шех Ади й'әму дәрдаи
дәрманә.

Лалыш йабор, диван йабор,
Мәргә йабор, йабор, йабор,
Йа й'әкыми мерано,
Ә'зиз сәлт'ан шех Ади й'әму
дәрдаи дәрманә, һәй.

51. QAWLE CAPHAXHIA EZID—ԵԶԻԴԻԻ ՏԱՆ ԾԱՆԿԻ ՂԱՎԼ

Moderato ♩=96

51

Мас - тьм Ла - ль-ше һә - ла - ле хә-да - не қә - бе.

а. стай - ра сь - бе

хә - лат кь - рын, хә - лат кь - рын стай-ра сь - бе

Мәстәм Лалыше һәлалә хәданә
қәбе,

А, стәйра сьбе хәлат кьрын,
Хәлат кьрын стәйра сьбе.

Һатъм р'абьһеръм һәр'ъм пеш,
Ве һ'әрфе бькым т'әв т'еш,
Һ'әрфа жь һәв гьрти һ'әшам к'бреш.

Һ'әшам к'бреш жь һәв дькьри,
Қаль қир диһар дькьри,
Фәқирә мьхвибун, һынги диһар
дькьри.

Фәқирә мьхвинә,
Бь р'һа хвә р'азинә,
Сәлт'ан Эзиде мьр'а вә'дәлиһә,
Дьвен хәданә кәвнан у кара пешһа
хвә баркьн пешбара.

Фәқирә сьмла, фәқирә дәнғә,
Дәнғәкә һ'әзар р'әнғә,
Һ'әму сәр мора п'адшае мьни зәнғә.

Сәр зәнға мәмһа морә,
Һәчке навса харә,
Һ'әзрәтә Эзиде мьни сорә.

Эзидо тә һеч' хандьн ве хьлмәте,
Һ'әрч'е кәсе диһана Шихадида
бькә ве хьлмәте,
Маше ван дәрте жь қәдрәте.

А'льмо ә'льм шаһьло бьньқьльм,
Қәсре һөрмһа әмә сьльн,
Сьльн жь қәсре һөрмһа,
Гьри ль ван ле шьдһа,
Ә'зиз сәлт'ан Шихади мьшура
Һ'әму шһа.

Қәсър ь'зерите қәда мьшерите,
Чь қәдаме зор қәмашә,
Чь шьндһе нура башә,
Сьвә эвара хәзина зер'а дәрте
машә.

Бьнер'ьн ван қәсран у сука,
Бьнер'ьн ван мьфтан у сьндьрука,
Дьло жаро мот'аше шотед бука.

Нэр н'эфт буке тэ ванэ,
Р'уныштынэ бэр п'эйа н'эсава,
Теда нэнэ зэ'ва, б'разэ'ва.
Зэ'ва, б'разэ'ва шэшын,
Ль чуйна хва сэрхwэшын,
К'е дитийэ чэндэ сорын, чэндэ
 спина, чэндэ р'эшын.

Нат ь'рефе Бэг'дае,
Н'эйри мабу хwэ ве р'ас,
К'е дити дот сэкьни шир да дае.

Б'рефа р'е те бьр'и,
Надър гōдера век'этын ч'ьрае
 дурин,
К'е дити дот н'эмьлбэ, зэ'ваи
 мьри.

Хэзина ч'эп у р'астэ,
П'адшае мьни мазь қōдбм дыгō-
 настэ,
Мала адиада қэвза р'астэ.

Comodo ♩ = 120

52

Дын-йа - е бу дэн-гэ, ай, бу дэн-гэ,
 ди-һар бйа п'ат-ше мь-ни фэ-р'эн-гэ бэр-чэ һ'э-зар у йэк
 фэ-р'эн-гэ, Дын-йа - е бу ба'-сэ, ай, бу ба'-сэ
 ди-һар бйа п'ат-ше мь-ни ха-сэ ль-га-р'э һ'э-зар йэк
 ль-ба - сэ һэй шан, һэй шан, һэй ша на
 ше - хе һ'э - сан сьл-т'а - на сьл-т'ан сьл-т'а-не ме-ра-на.

Дыйае бу дэнгэ,
 Ай, бу дэнгэ,
 Диһар бйэ п'адше мьни фэр'энгэ,
 Бэрчэ һ'эзар у йэк р'энгэ.

Дыйае бу ба'сэ,
 Ай, бу ба'сэ,
 Диһар бйэ п'адше мьни хасэ,
 Дьгэр'э һ'эзар у йэк льбасэ.

Һэй шан, һэй шан, һэй шанэ,
 Шехе Һ'эсэн слт'анэ,
 Слт'ан слт'ане меранэ.

Гэли мера шэрын бькын к'ари,
 Ай, бькын к'ари,
 Дэре хэзёма қөдрате вэкын,
 Ле дэриньн һ'өле р'эши.
 зэншэбари.

Гәли мера җарыи к'арәке бьвины,
Ай, к'арәке бьвины,
Дәре хэзма қәдрәте вәкыи,
Һ'бле р'әши зәнщәбари ле дәрини.

Һәй щан, һәй щан, һәй щанә,
Шехе Һ'әсэн слт'анә,
Слт'ан слт'ане меранә.

Шам шьһәре бәр авә,
Ай, бәр авә,
Сөр'а слт'ан Эзид диһар бйә навә.
Вәдә һатйә кәлә бажер бьстинә,
р'у у навә.

Шам шьһәре гьранә,
Ай, шьһәре гьранә,
Сөр'а слт'ан Эзид диһар бйә навә,
Вәдә һатйә кәлә бажер бьстинә,
р'уне навә.

Һәй щан, һәй щан, һәй щанә,
Шехе Һ'әсэн слт'анә,
Слт'ан слт'ане меранә.

К'асә зәрә, к'асә зәрә,
Ай, к'асә зәрә,
К'ас назьл бйә әрше сәрә,
Мьк'ане к'асе әв мерә,
Хэзма қәдрәте вәкә һ'бле
зәнщәбари бәрә.

К'асә сьпйә, к'асә сьпйә,
Ай, к'асә сьпйә,
К'ас назьл бйә әрше әлйә,
Мьк'ане к'асе әв мерә,
Һьһа диһана шех Адида
р'уныштиә.

Һәй щан, һәй щан, һәй щанә,
Шехе Һ'әсэн слт'анә,
Слт'ан, слт'ане меранә.

К'асә сорә, к'асә сорә,
Ай, к'асә сорә,
К'ас назьл бйә әрше жорә,
Мьк'ане к'асе Лальш, Қәбьлдорә.

К'асә р'әшә, к'асә р'әшә,
Ай, к'асә р'әшә,
К'ас назьл бйә мәлк'е әршә,
Мьк'ане к'асе Қәбьлдор, Лальшә.

Һәй щан, һәй щан, һәй щанә,
Шехе Һ'әсэн слт'анә,
Слт'ан слт'ане меранә.

Фәқире ч'йәе һурьм,
Ай, ч'йәе һурьм,
Һ'әч'а р'йа мала Адйа бькә
хәбирә,
Банге бинә диндара мирә.

53. ШЫНДИО Р'АВӘ (БӘЙТ'А СЫВЕ)
 ԶՆԴԻՈ, ՎԵՐ ԿԱՅ (ԼՈՒՍԱՐԱՑԻ ԲԵՑԹ)

Allegretto 4 - 12S

53

Шын-дио р'а вә. һай р'а - вә.
 Шын - дио р'а-вә. сы - вә - йә. дән - ге ди ка
 то ба - вә. вә' - де ные- жа га - йә

Шындио р'авә, һәй р'авә,
 Шындио р'авә, сьвәйә,
 Дәнге дика қобәйә,
 Вә'де ныежа тәйә.

Шындио, Шындио,
 Шындио ти сәрбави,
 Шындио, р'авә, һәй р'авә,
 Р'авә сьвәйә,
 Дәнге дика қобәйә,
 Вә'де ныежа тәйә.

54. МЭНДО МЭГРИ — ᠮᠡᠨᠳᠣ ᠮᠡᠭᠷᠢ

Allegretto 172

Мэндо мэгри, мэгри, мэгри,
 Мэндо мэгри һэге тэйа,
 Шин у гъри бе фэйдэйа,
 Гор', к'эфан һэйа мала мэйа.

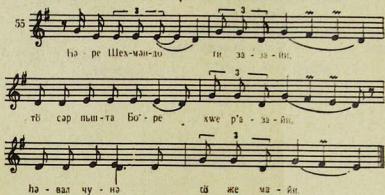
Дыйа һэйа ханьманэ,
 Бэндэ теда һэйа базьрганэ,

Базьрган дьчэ хан дьминэ,
 Сыве р'абэ дьве:—К'а т'бнэньн мь
 бьвьнэ.

Дыйа һэйа хана р'эгинэ,
 Бэндэ теда һэйа базьрганэ, ле датиэ,
 Базьрган дьчэ хан дьминэ,
 Сыве р'адьвэ дьве:—К'а т'бнэньн
 мь бьвьнэ.

55. БЭЙТ'А ГЕЛЕ — ᠪᠡᠢᠲᠤᠭ᠋ᠠ ᠭᠡᠯᠡ

Moderato 98

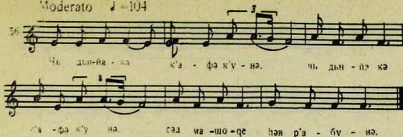

Һэре Шехмэндо ти зазайи,
 Тб сэр пышта боре хвэ р'азайи,
 Нэвал чунэ тб же майи.

Го:—Эре Геле, эз нэ зазамэ,
 Эз сэр пышта боре хвэ р'анэзамэ,
 Эз заньм һэвал чунэ эз же мамэ,
 Эз машога Гела быч'ук мамэ.

56. ЛЭЙЛЕ У МЭШРУМ—ЦУЦЬ ПЬ УЦАГНЬУ

Moderato ♩ = 104

Чь дьнякэ к'афэ к'унэ,
Чь дьнякэ к'афэ к'унэ,
Сэд машоге һэн р'абунэ.

Йэк Фэрһатэ йэк Ширинэ,
Йэкэ Лэйлэ, йэк Мэшрумэ,
Йэкэ Мәмэ, йэкэ Зинэ,
Әвэ дьня зьрарда чунэ харе.

Мэшрум хәwnәке дийэ дь хәwnеда,
Әв, Лэйле бунэ дь машоге бь
сьр'еда,
Әв, Лэйле бунэ дь машоге бь
сьр'еда.

Мэшрум сьве бь р'абуйэ,

Го:—Дае, мьне хәwnәке дийэ дь
хәwnеда,
Әз у Лэйле бунэ дь машоге бь
сьр'еда.

Го:—Лаво, әв Лэйла тō дьвежи,
Әв ч'э'вада дь мә'румэ,
Әв пыштеда хьрхулэ,
Әв гәр'ока нава гōндэ.

Мэшрум готэ дйа хвәда,

Го:—Дйа мьнэ зәмани бәре,
Тэ ль сери һәр чар зәре.

Го:—Дйа мьнэ зәмани пеши,
Тэ ль сери һәр чар р'эши,
Тэ чава дьле мьн Лэйла мьн
һәвдō кьрийэ дьле к'еши?

Мэшрум дайэ агле хвәйэ,
Һатйэ сәр канйа Сьнщанейэ,
Бала хвә дайэ щер'а аве пышта
дь Лэйлейэ.
Лэйле һатйэ бь авейэ.

Го:—Лэйле, мьне хәwnәке дийэ
дь хәwnеда,
Әз у тō бунэ дь машоге бь
сьр'еда,

Го:—Мэшрум, һәрге тэ сәре мьн
һ'эзкьрийэ, п'ие тэ пер'а.

Әзе к'этьмэ к'ефэ лақьрдйайэ.

Го:—Мэшрум, эваре баве мьни
Әзрив ль вьр һатйэ,
Әзе щер'е аве бьмэ дь вьр малэ,
Әзе бемэ бал тэ.

57. ЛЭЙЛЕ У МЭШНУН—LULU NI UHUN

Allegretto. ♩ 93

Дь - ве - Да - е мь - не

хэw нэw ди - йэ

Го:—Ла-wo хwэ - ле хер-кэ

хэw - нэ

тэ - йэ

Го:—Мь - не Лэй - ле хэw - нэ

хwэ ди - ти - йэ.

Дьве:—Дайе мьне хэwнэк дийэ.

Го:—Лаво, хwэде херкэ хэwна
тэйэ.

Го:—Мьне Лэйле хэwна хwэ дитийэ.

Сурэте Лэйле нур барийэ,
Нурэ, нура Нэвийэ.

Го:—Лэйла тб дьвежи wa нэр'ьндэ,
Бэжна хwэда ha был'ндэ,
Әw гэр'ока нава гөндэ.

Го:—Дае к'афьре, ha к'афьре,

К'афьра к'афьре дэwра бэре,
Тб чьма р'уйе Лэйле дьди ве
хэбэре?

Р'абу Мэщнуне мьни сэрбэстэ,
Саз у т'эмбуре хwэ гьрт'ьнэ
дэстэ,

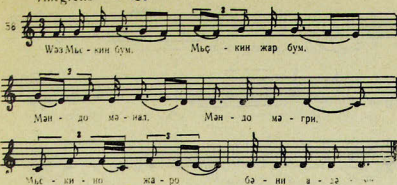
Р'ека кайя Сьищане кьр қэстэ.

Го:—Ле дае, ле, ле, дае,

Тэ ава р'эш дь бь сери h'эрд ч'э'вае,
Тб чьма р'уйе Лэйле дьди ван
тэ'нае?

58. БЭЙТ'А МЫСКИНЕ—ՄՍԿԻՆԻ ԲԵՅԹԸ

Allegretto ♩ = 130

Wэз Мыскин бум, Мыскин жар бум,
Мэндо мэнал, Мэндо мэгри,
Мыскино жаро бэни адэми.

Чумэ мерге зер'е зэрэ,
Чумэ мерге зер'е зэрэ,
Мыскино жаро бэни адэми.

Wэз Мыскин бум, Мыскин жар бум,
Мэндо мэнал, Мэндо мэгри,
Мыскино жаро бэни адэми.

К'а Усьве Нэби, Нэби,
К'а Зэлиха ч'э'в э'рэби,
Мыскино жаро бэни адэми.

Бара э'wьл нав ч'э'вар'а,
Бара мэзын нав ч'э'вар'а,
Же дьхазэ э'зэбе де у бава.

Бара э'wьлн дь э'нйеда,
Бара мэзын дь э'нйеда,
Же дьхазэ э'зэбе щинарейэ,
Мыскино жаро бэни адэми.

59. БЭЙТ'А МЫСКИНЕ—УУЧЫНІ РЫБЭЦ

Moderato ♩ = 102

59

Һә - ре хвәй - дан һат-һә

жә а - нн - е шә - сә ши - нәр - Һә

у - ма - ке де у ба - ва

Һәре хвәйдан һатийә жә а'ние,
 Wәллә we мь дьхазы әмәке де у
 бава,
 Диса щинарийе.

Чумә Шәwле, Шәwлә дь к'әск,
 Бәлге Шәwле зер'әк дьхаст,
 Әз Мыскин бум мын нә дькьр қәст.

Әзе чумә сәр кание,
 Хвәйдан һатийә жә а'ние,
 Wәллә жә мын дьхазы әмәке де
 у бава,
 На диса, ло, щинарийе.

Мыскино щан бәни адәми.

60. ИБРАНИМЕ БЬРЕ—ԻԲՐԱՀԻՄ ԵՂՐՈՐ ՄԱՍԻՆ

Moderato $\text{♩} = 96$

Р'ожэке р'ожанэ,
Аг'и Щьбраһил назыл бйа э'рданэ,
П'ехэмбэр бйа меванэ.

Аг'и Щьбраһиле аг'ийэ,
Бйа меване Нэвийэ,
Р'оһ'е Браһиме бьра Нэви
хвэстийэ.

П'ехэмбэр we wa дыбежэ.

Го:—Щьбраһило, тэ дыкым р'эща
жь нивийэ,
Р'оһ'е Браһиме бьре настина,
Ҡе быч'укэ хвьсэбийэ.

Го:—Навэ, һэй навэ,
Т'эг'т хэдэре хэлде аламе жор бунэ,
жер бэтал навэ,
Һэч'ке тō дьвежи қэт навэ.

П'ехэмбэр го:—Браһимо лаво,
пысе э'рэба.

Меванэк иро мала мэбэ,
We қасьда р'оһ'е тэбэ.

Го:—Браһимо лаво, дэладо.
Тō һōщōре вэрэ харо,
Һōщōр тэр'а бошэ бэтало.

Браһиме бьра готэ бавейэ,
Го:—Сэре мын быдэ сэр чока
даейэ,
Ҡәварә хвәде, сэре мын насәнә
дәст қасьде хөдейэ.

П'ехэмбэр we wa дыбежэ.

Го:—Щьбраһило, тэ дыкым р'эща
бы нивийэ,
Быһелэ бышиньм пэй Фатма
Нэвийэ,
Бьра бе бығнижэ бьранге хвэ
сахийэ.

П'ехэмбэр дыкэ дьлэзинэ,
Хвэ Бьлерр'а дығһинэ.
Го:—Бьлеро, тō быки йәки
илаһийэ,
Ҡәр'ә пэй Фатма Нэвийә,
Бьра бе бығнижэ бьранге хвэ
сахийэ.

Бьлер дькэ дьлэзинэ,
Бьлери шинэ бь гьрийэ,
Фатма пешйеда хат же пьрсийэ.

Го:—Бьлеро, бьки йэки илахийэ,
Вэрэ бежэ пьрса бь р'астийэ,
Чька эв несэра тэйэ т'элэ—туж
дэст чийэ?

Бьлер го:—Фатме вэрэ, хэй вэрэ,
Мьне тэр'а анийэ хэбэрэ,
Н'але мала баве тэ нэ т'о н'алэ,
Н'але бьранге тэ дэсте қасьде
хвэдеда қэт навэ,
Дьвэ саг'и бьгһижи сэрэ, нэгһижи
сэрэ.

Го:—Фатме р'авэ, хэй р'авэ,
Мьне тэр'а анийэ щавэ,
Н'але мала баве тэ нэ т'о н'алэ,
Н'але бьранге тэ дэсте қасьде
хвэдеда қэ навэ.

Фатма р'абу дэре шеме,
Шинэкэ гьран к'этийэ нава а'ме,

Го:—Нэвара хвэде дитна мьн
быранге мьн, чу н'эта р'ожа ахьр
қйамэте.

Фатма р'абу дэре мьзгэвте,
Шинэкэ гьран к'этийэ нава омэте,

Го:—Нэвара хвэде дитна мьн чу
н'эта р'ожа ахьр қйамэте.

Фатма дькэ дьлэзинэ,
Н'эсэн, Н'бсейн к'ор'е венэ, хвэр'а
тинэ,

Хвэ бь саг'и Брахиме бьрер'а
дыгһинэ.

Го:—Аг'и Щьбраһиле аг'инэ,
Р'оһ'е Н'эсэн, Н'бсейн бьстина,
Р'оһ'е Брахиме бьре бьч'укэ
быбэхшинэ.

Го:—Эз аг'и Щьбраһиле фэрхьм,
Нэрчар қолбайи чэрхьм,
Эз хатьмэ р'оһ'а қальба дэрхьм.

Го:—Эз аг'и Щьбраһиле аг'иньм,
Нэрчар қолба р'оһ'а тиньм,
Эз хатьм иро р'оһ'эки бьстиньм,
Нэхатьмэ р'оһ'эки д'о р'оһ'а
быбэхшиньм.

Го:—Эз аг'и Щьбраһиле
п'эр'к'ор'ьм,
Нэрчар қолба дыфьр'ьм,
Эз иро хатьм р'оһ'а быгьрм,
Нэхатьмэ р'оһ'эки д'о р'оһ'а
быг'оһер'ьм.
Эзе иро дэсте бав у к'ор' жэв
быбьр'ьм.

Аг'и Щьбраһиле тэйарэ,
Р'оһ'е Брахиме бьра к'ьшанд
мысқал—мысқалэ,
Нэвара хвэде, р'оһ' чу ма қолбе
вала.

Дэ нае, баво нае,
Дэвран р'абу жь дьнйае,
Дэнге Брахиме бьре һошре
фьрқа нае.

Нэви го:—Фатма мьнэ дьл бь
к'ол, дьл бьрине,
Щаве бьдэ э'саве Мэдине,
Бе, Брахиме бьра, вэ қэландйэ,
дэнге к'ьтебе, сэвта йасине.

Го:—Фатма мьнэ дьл бь к'ол, дьл
коване,
Щаве бьдэ э'саве диwane,
Бе, Брахиме бьра, вэ қэландийэ,
дэнге к'ьтебе, сэвта қоране.

Го:—На биньн, биньн, биньн,
Дэф'ль э'рэба биньн,
Сэр шьнийазе Браһиме бьре лехиньн.
Фатме го:—Баво, э'мре хwәдейә,
эме чь биньн.

Фатме го:—Баве мьни нурина,
Бас несьра бьбарина,
Бьра дьле хwәде һәла мә нәмина.

Иро Браһиме бьра мьрийә,
We даһелнә қәбьрстане тә'рийә.
Нәwара хwәде дор у бәре қәбре
жи пер'а гьрийә.

Мышки готә мә'ри:
—Әм һәр'нә қәбьрстане тә'ри,
Бьхон гоште wi назьки, wi т'ьфали.

Аг'и Шьбраһиле тәйарә,
We назьл бу э'рданә,
Т'әми дабу мышка мә'ранә:
—Нәви дьхон гоште пьсе нәвйанә.

Фатме дьгот:—Баво, дае р'авә,
Ишәв шәве шәвгөлбә,
Тә'вйа бәрфе, баране we т'әв
һьлбә,

Аве һәр'ә қәле мышка у мә'ра,
К'әфәне Браһиме бьра we шьлбә.

Қасьде хwәде гот: — Фатмае
р'астә,

Ишәв шәве шәвгөлбә,
Тә'вйа бәрфе, баране we т'әв һьлбә,
К'әфәне Браһиме бьра шьндийә—
шьл навә.

61. ИБРАҺИМЕ БЬРЕ—ԻՅՐԱԿԻՄԵ ԲՐԵՐԵ ՄԱՐԻ

Allegretto 4 - 136

61

Го: — Бра - һи - ме бьра

ль сэр бә - ни - е, мьс - һ'ә - ва мә - зьн

сэр да - ни - е. Го: — Ба - во сә - ре мьн де - шә,

- ве мьн тә' - лә бәр ме - ва - ни

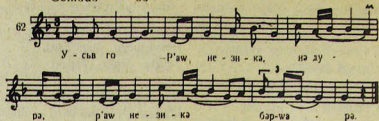
Го:—Браһиме бра ль сэр бание,

Мьс'әва мәзьн сэр дание,

Го:—Баво сәре мьн дешә, дәве мьн тә'лә
бәр мевани.

62. УСЬВЕ НЭБЙА—ПЬУРҢА ВАРВА

Comodo ♩ = 96

Усьв го:—Р'ав незикә нә дурә,
Р'ав незикә, бэрварә.

Усьв го: — Әз шикым Сусыз у
К'эрабә,
Әз лынге хуә накымә дь р'эк'ебейә,
Н'эя дәстур нәйе ба баве калә.

Го:—Лаво Усьв мавын дур нәхинь,
Усьв бьвын зу бинь.

Го:—Баво әв хәбәр нә чейә тә
дьбежи,

Усьв бьре мә ширьнк'арә,
Р'ав незикә нә дурә.

Р'ав незикә нәтьрсә,
Р'ав незикә, бэрварә,
Әме Усьв бьвын, зу бинь.

Бьра чобун дь р'еда,
Дина хуә дане бирәк дәв р'еда,
Мьле Усьв гьртын кьрнә биреда.

Бьра зьвьр'ин нәтьбунә малә,
Чубунә ба баве калә.

Го:—Гөр нәтьбун, әм ньлбун,
Усьв гьртьбун, харьбун.

63. УСЬВЕ НӘБИЯ—ПҮСҖЧБ ЫРАҢИ

Allegretto ♩ = 80

63

Га - зи го - ре чыл сал кыр,
 бәх у ми ле һ'ә - лал кыр. пәр - са У - сь - ве
 хуә ле сь - һ'ал кыр Го: - һ'о - шы - ре
 " - сьв һә - яә дәс - те бьра - нә.

Гази гөре чыл сал кыр,
 Бәх у ми ле һ'әләл кыр,
 Пәрса Усьве хуә ле сьһ'ал кыр.
 Го:-Һөшьре Усьв һәйә дәсте бьранә.

Усьв дәрхьстьнә бәрийане,
 Усьв аниңә гәр'йане.
 Зәрфә хатуна Мысрейә,
 Һ'әфт бар хьшре ве һәйә,
 Әв жи мыштәрие Усьве Нәбияйә.

Го, пирәк һәбу Мысреда,
 Дб гөлок дәрзие ве һәбун,
 Әв жи мыштәрие Усьве Нәбия бу.

64. ФЭРХЕ У СТІА АЛ—ЭЦЫБ НІ УСВУ Ш

Нат мѣна йѣкейѣ,
П'адшае мын хѣдейѣ,
Чекьрйѣ шьнійаве фѣрхейѣ.

Нат мѣна дѣданѣ,
П'адшае мын р'ѣх'манѣ,
Чекьрйѣ гошт у шанѣ.

Нат мѣна сьсьянѣ,
П'адшае мын хѣдейѣ,
Чекьрйѣ шьнійаве фѣрхейѣ.

Нат мѣна чаранѣ,
П'адшае мын р'ѣх'манѣ,
Чекьрйѣ гошт у шанѣ.

Нат мѣна пеншанѣ,
П'адшае мын хѣданѣ,
Чекьрйѣ дѣст у п'йанѣ.

Нат мѣна шѣшанѣ,
П'адшае мын р'ѣх'манѣ,
Хун бѣрда шьнійазе фѣрхейѣ.

Нат мѣна h'ѣфтанѣ,
П'адшае мын хѣданѣ,
Шьнійазе фѣрхе кьр т'ѣмамѣ.

Нат мѣна h'ѣйштанѣ,
П'адшае мын р'ѣх'манѣ,
Чекьрйѣ дѣст у п'йанѣ.

Нат мѣна нѣнанѣ,
Нѣн мѣн, нѣн р'ѣж кьрын
т'ѣмамѣ,
фѣрхе афьр'йѣ домана дйанѣ.

65. ФӘРХЕ У СТІА АЛ—ӘИГҮБ НҢ УСӘУ АҢ

Moderato ♩ ~ 108

65

Ә - ре. мын го бь дэ - ви дь - ра - на,
wэ - зе
жь тэ - р'а дь - вем бь зар у зь - ма -
на.
чька та у ба - ве мын чь кыр - йа қәул у қь - ра - ра.

Әре мын го:— Бь дэви дьрана,
Әзе тэр'а бежым бь зар у зьмана,
Чька та у баве мын чь кьрийә қәул у қьрарә.

Moderato ♩ = 172

66

Шех За-да Ади бь-ра-на, А-ди чу-па

щам За-де-па, го: -Га-ра Стяе бь-ди

Ха-фу-ке, Ха-фу-ке би-на

Шех Задэ, Ади бьранэ,
Ади чуйэ щэм шех Задейэ,
Го:—Гэрэ Стые быди Хэфуке,
Хэфуке бинэ.

Шех—баве шех Задейә,
Әми готийә:—Wэй Адийә.
Хәфук гәрә бинә се т'оп шауе
Әмәнейә.

Ади вэгэр'йайэ,
Эви һесър барандийэ.
Дьве:—Шех,—Стые же пьрсийэ,—
Чьр'а һесра тō дьбарини?

—Чумэ щэм шех Задейя,
Әви п'адшае we эздйайя,
Әви жи б'рае мыңа,
Әви готийя:—Хәфук
Гәрә һәр'ә мь'ра бинә се т'оп
шауе Әмәнейя.

Хэфук нежка нав щие Стые әу
р'азайә,

Банзда сэр хwэйя,
Гэрэ бинэ се т'оп шаwе Әмәнейя.

Ханым хатийэ шэм Адийэ,
Ханым хэйэ жына Адийэ,
—Быра Хэфук хэр'э Эмэнейэ,
Бинэ се т'оп шауэ Эмэнейэ.

Ади һесър барандийә,
—Ханъм, аз тәр'а бежым пырса
ва р'астийә,
Хәфук һәр'ә Әмәнейә,
We бык'шина се мәһейә.

Нежка Стје хатийә бәр дәрә
мала Задейә,
Го:—Апо вәки Хәфук бышинә
Әмәнейә,
Ә'мре мән се мәнә жи we т'өнәбә.

Ади шаркэ дьн чу шэм шех
Задейэ.

Же бэр кърйә we нивийә,
Го:—Хәфук, Сти кәри we севейә,
Wәки Хәфук мәнәке дурн we
Стиеба,
Стие нәр'ә дыйа фәдирйейә.

Moderato ♩ - 108

Ә - ре. хвә де те - хи п'әр - ва -

(а) - ра.

п'ос - та - ки кә - вот - ка на - ва ә'з - ма - на те - хи ха -

(а) - ра.

әм сь - се - нә ха - тун Зи - не сәр мә бы - ва ча -

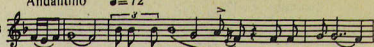
(а) - ра.

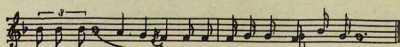
Әре, хвәде техи п'әрварә,
П'остәки кәвотка нава ә'змана техи харә,
Әм сьсенә, хатун Зине сәр мә бьвә чарә.

Хвәде нави ә'змана дькър п'әрварә,
П'остәки кәвотка дькър харә,
Һәрчар һори к'оч'к у сәра Мәме Алан дьвьнә меванә.

68. БЭЙТ'А ГЪЛАВИ—ЧЦЧЧЧ РВВВВ

Andantino $\text{♩} = 72$

68
 Һат - Һе җа-сыре ч'Һа-Һә, Һә - рә Һь-кыҺ

 хә - бәр Һа-рә, ах, бе сә - ра р'е - мә Һьр-Һа-Һә.

69. БЭЙТ'А ГЪЛАВИ—ЧЦЧЧЧ РВВВВ

Moderato $\text{♩} = 108$

69
 Һат - Һе җа-сыре ч'Һа-Һә, (ә).

 Һә - рә Һь-кыҺ хә - бәр Һа-Һә

 х, бе сә - ра р'е Һьр - Һа - Һә.

ҺатҺе җасьде ч'Һанә,
 Һәрә ҺькыҺ хәбәр Һанә,
 Ах, бе сәра р'е мә ҺьрҺанә.

Һа, ҺатҺе җасьде дәрда,
 Сораникә сорә ль бәрда,
 Ах, дә р'әшхәтәкә р'әшә сәрда.

Һа, ҺатҺе җасьде зейә,
 Сораникә сорә лейә,
 Ах, дә р'әшхәте ҖлавҺа мьнә тейә.

Әзе Һе р'әшхәте дьхуньм,
 Типа те навиньм,

Ах, бе давежьм пышта хвә,
 Бәре хвә же вәдьгәр'иньм.

Үе р'әшхәтеда Һәнә щаве нәбхер,
 Сәд Һ'әйфа мьн те ч'ә'в у бөрийе
 бәләк, деме җәләмк'еш,
 Әш жи чава чунә нав ах у беш.

Сәд Һ'әйфа мьн те ч'ә'в бөрийе
 бәләк, деме нарин,
 Мори Һьрщан к'арубарьн,
 Ах, дьло Һьра Һунә сахьн,
 Әш жи чунә нав ах у бәре
 гор'анә тари.

70. БЭЙТ'А БЫЛБЫЛ—УНЫУЧЫ РӨЗӨС

Moderato 1=112

Чь р'ожэкэ жь р'ожанэ,
 Чь сьвэкэ жь сьванэ,
 Тэйр у туйе һэв һылданэ,
 Һа жи мала Сьлеманэ.

Һ'эмушка шык'яте Былбыл ва
 кьрьнэ.
 —П'ехэмбэр, Былбыл хwэр'а һақас
 майэ,

We сэва бист у чар гóлайэ,
 Мэ һ'эр'ымандиэ хэве бэрбангейэ.

Һатэ тэйра, тэйре р'эшэ,
 Qир'ин кьрйэ дэнге wi, we чуйэ
 э'ршэ,

Пехэмбэр дьве:—Гоште Былбыл
 гэлэ хwэшэ.

Былбыл хwэр'а эwқас шайэ,
 Бэнги буйэ сэр бист у чар гóлайэ,
 Дьхунэ бист у чар зьманайэ,
 Мэ һ'эр'ымандиэ хэве wa шэвайэ.

Һатэ тэйра, тэйре чур'э,
 Ван э'рда меша эw дьбурэ.
 —Пехэмбэр Былбыл быкóжэ,
 Р'енга мэ жи гэлэ дурэ.

Былбыл хwэр'а эwқас шайэ,
 We сэва бист у чар гóлайэ,
 Дьхунэ бист у чар зьманайэ,
 Һаһелэ быкын хэва бэрбангейэ.

Һатйэ тэйра, тэйре we сыпийэ,
 Qир'ин кьрйэ дэнге wi чуйэ һа
 дьнейэ.

—П'ехэмбэр Былбыл быкóж,
 Гоште Былбыл быдэ тэйре ч'йайэ.

Һатэ тэйре мыришка һындейэ,
 Qир'ин кьрйэ, дэнге wi чуйэ
 э'рше ь'нейэ.

—Пехэмбэр Былбыл быкóж,
 Гоште Былбыл мы т'энейэ.

We чуйэ нава бист у чар гóлайэ,
 Дьхунэ бист у чар зьманайэ,
 Һаһелэ быкын хэва бэрбангейэ.

П'ехэмбэр ч'э'ве хwэ гэр'андийэ.
 Эwi тэйре сыпи дийэ.

—Кóр'о һэр'э Былбыл бинэ,
 Былбыл нэкóж, сахи бинэ.

71. БЭЙТ'А НЭМРУТ'—ᠪᠡᠢᠳᠤᠲᠤ ᠨᠡᠮᠷᠤᠲᠤ

Moderato 4 = 96

Һэй дьл ыэ-рэ шае мэрда,
Шэв канийа шэв ле барда,
Дэрд у дэрман һэрдѳ жи тэ дан.

Һэй дьл ыэ-рэ шае к'эбир,
Хофа хыэде тѳ нэке бир,
Бэр мырне нэбэ һесир.

72. ҺЭРЕ ДЬЛО—ᠬᠡᠷᠡ ᠳᠡᠯᠤ

Allegretto 4 = 108

Һэре дьло, шаһе мэзын,
Т'эв шэв канйа шэв тэ дьбазын,
Дэрд у дэрман һ'эму тэ дан.

Һэре дьло тѳ дэйнак,
Малхъраво, тѳ дэйнаки,
Лэвбзе ширьн жь хэ р'анаки,
Эвар иди һатйэ жь п'эйдаки.

Һэре дьло, эва дьһа бэ'ра т'эжи,
Бэндэ теда дьһеньжи,
Ахи Шьбраһилем р'оже йэк те
дыкѳжи,
Р'оке we бе дора мэ жи.

73. ЛУРИ—ОРҢР

Moderato ♩ = 72

73

Лу-ри, лу-ри, Зи-не. лу-ри, лу-ри, лу-ри,
лу-ри, ва-е, ва-е, ва-е.

Лури, лури, Зине,
Лури, лури, лури, лури,
Вае, вае, вае.

Лури, лури бәрхе,
Лури, лури, лури, лури,
Ә'мре данк, лури.

74. ХЭРИБЕ—ᠬᠠᠷᠢᠪᠡ

Andantino ♩ = 64

Эз хэриба хөде бум,
Шушьяка сье бум,
Бэр п'эр'е р'оже бум.
Ой, ой, ой, мын хэрибе,
Ой, ой, ой, мын һэвале.

Хэриба мын кэша пэ'ти,
Кьриэ нав нане һылати,
Ньзам к'и шэлти шанди.
Ой, ой, ой, мын хэрибе,
Ой, ой, ой, мын һэвале.

Ой, ой, ой, мын хэрибе,
Хэриба мын дэве п'ьре,
Qэйт'ан бунэ гьре.
Ой, ой, ой, мын хэрибе,
Ой, ой, ой, мын һэвале.

Хэриб хатйэ ль дьнейэ,
Хэбэр дайэ ль гонейэ.
Ой, ой, ой, мын хэрибе,
Ой, ой, ой, мын һэвале.

Эз хэриба хөде бум,
Шушьяка сье бум,
Бэр п'эр'е р'оже бум,
Меване калэ баве, пирэ де бум.
Ой, ой, ой, мын хэрибе.

Ой, ой, ой, мын хэрибе,
Эз хэрибьм, хэрибьм,
Эз хэрибьм, хэриб набьм,
Эз хэзальм, кэди набьм.
Ой, ой, ой, мын хэрибе.

Бьрао нав Дэврешо,
К'эрэмкэ қэлэне хушке бежо,
Хушке хөр'а вэр'екьро.
Ой, ой, ой, мын хэрибе,
Ой, ой, ой, мын һэвале.

Бьрао нав Бэк'ьро,
Сьлаве сье ль ханге нэ кьро,
Бэрбанга сье ханг вэр'е кьро.
Ой, ой, ой, мын хэрибе,
Ой, ой, ой, мын һэвале.

Хэрибьм, хэрибьм,
Ханйе баве мын к'ортэ,
Длопа теда шортэ-шортэ,
Дэ ть нэгри, за'ва хортэ.
Ой, ой, ой, мын хэрибе.

Ханйе баве мын дерэ.
Дэ ть р'азе т'ерэ,
Сье р'абэ, хэв хэриба мьр'а херэ.
Ой, ой, ой, мын хэрибе,
Ой, ой, ой, мын һэвале.

Moderato. ♩=88

75

На - ри - ке, хой На - ре, не дэ-лэ - ле,
 хой На - ре, не бэс быг - ри.
 бэс бь - ло - (йо) - ри.
 не бэс быг - ри. бэс бь - ло - (йо) - ри - ма

Нарике, хой Наре,
 не дэлале, хой Наре,
 не бэс быгри, бэс бьлоринэ,
 не бэс быгри, бэс бьлоринэ.

не Нарике, хой Наре,
 но р'ындьке бэс бьбаринэ,
 но р'ындьке бэс бьбаринэ.

76. ԻՅՅԱԼԵ—ԸՆԿԵՐՈՒՂԻ

Moderato ♩ = 70

Ле, ле, ле, һәвалә.
Дайка мьн, дәлалә,
Ле, ле, ле, һәвалә,
Дайка мьн, дәлалә.

Ҳавала қизане,
Ле, ле, ле, ҳавале,
Ҳавала қизане,
Ле, ле, ле, дэлале.

Ль ч'э'льк к'ортане,
 Ле, ле, ле һэвале,
 Ль ч'э'льк к'ортане,
 Ле, ле, ле дэладе.

Хәриб әз у тәнә,
Ле, ле, ле һәвалә,
Хәриб әз у тәнә,
Ле, ле, ле дәләлә.

Ле, ле, ле һәвалә,
Дайка мын дәләлә,
Ле, ле, ле һәвалә,
Дайка мын дәләлә.

77. БУК БЫРЫН—ՀԱՐՄԱՆ ՏԱՐԱՆ

Moderato 2 = 66 — 68

77

Бук бы-рын, бы-рын, бы-рын
 Դ'әфт а-ва дәр-баз кы-рын, де, ба-ва к'афь-рын, дән-ге
 хә-нәкы-рын, Мын хә-ри-бе, мын нә-мае.

Бук бырын, бырын, бырын,
 Դ'әфт ава дәрбаз кырын,
 Де, бава к'афьрын,
 Дәнге хә нәкырын.
 Мын хәрибе, мын нәмае.

Տյարա հասնե քա՞ն բազանդ,
 Դափչիա դափե քա՞ն Դըր'անդ,
 Բըրբյա шымык գәтанды.
 Мын хәрибе, мын нәмае.

Бук бырын, п'але хьстьн,
 Р'ыгини дәфә хьстьн.
 Агьр дьле дзә хьстьн.
 Мын хәрибе, ын нәмае.

Бук бырын, бырын, бырын,
 Դ'әфт ава дәрбаз кырын,
 Де, бава к'афьрын,
 Дәнге хә нәкырын.
 Мын хәрибе, мын нәмае.

78. ХЭРИБЕ—ᠬᠠᠷᠢᠪᠡ

Andante ♩=92

Несира хwәдемә,
Дара сәре р'емә,
Г'ьсрәтйа мала бавемә.
Ах ль мьн несире,
Ах ль мьн хәрибе.

Хәриба бәйани,
Агър гьртә хени,
Кәс h'алә кәси ньзани.
Ах ль мьн несире,
Ах ль мьн хәрибе.

П'ор'е хwә вәнакьм,
Шә у савун накьм,
Шуштьна дае жь бир накьм.
Ах ль мьн несире,
Ах ль мьн хәрибе.

Moderato 1. = 72

79

Wэй - ла мьн хэ - ри - бе, wэй -
 ла мьн хэ - ри - бе, хэ - ри - ба хё - де -
 мэ, дэ - ла - ла дь - не - мэ, wэй - ла
 мьн, wэй - ла мьн хэ - ри - бе.

Wэйла мьн хэрибе,
 Wэйла мьн хэрибе,
 Хэриба хёдемэ,
 Дэлала дьнемэ,
 Wэйла мьн,
 Wэйла мьн хэрибе.

Wэйла мьн хэрибе,
 Wэйла мьн хэрибе,
 Хариба бэйани,
 Агьр гьртэ хани,
 Кэс h'але
 Кэси нызани.

80. ХЭРИБА МЫН БЬРЬН—ԻՄ ՊԱՆԴՈՒԿՏԻՆ ՏԱՐԱՆ

Moderato ♩ = 88

Хэ-ри-ба мын бь - рын, бь - рын, бь - рын,
 бь - рын, пышт һ'эфт ч'яа вэр- кь - рын, гэ-ло к'ё - да
 бь - рын, вэй'-яа мын хэ - ри - бе. Гэ - ло к'ё - да
 бь - рын, вэй - ла мын хэ - ри - бе.
 гэ - ло к'ё - да бь - рын, вэй - ла мын хэ - ри - бе.

Хэриба мын бьрын,
 Бьрын, бьрын, бьрын,
 Пышт һ'эфт ч'яа вэркьрын,
 Гэло к'ёда бьрын?
 Вэйла мын хэрибе.

Гэло к'ёда бьрын?
 Вэйла мын хэрибе,
 Гэло к'ёда бьрын?
 Вэйла мын хэрибе.

Կօլաւե քարիբա մ' Կրի,
 Դայկա քարիբե ցրի,
 Կարիբ ր'ունշտ ցրի,
 Վայլա մն քարիբե,
 Դէնյա ծալակ սերւե.

Գէլօ կ'օճա Բըրն?
 Սըշտ Կ'էփտ շ'յաա Վէրկըրն,
 Գէլօ կ'օճա Բըրն?
 Վէյլա մն քարիբե.

81. СЭРШО—ЛОҢУҢҢ

Moderato ♩ = 60

Wэй ле, ле, wэй ло, ло,
Wах ло, ло, H'эсо.

Wели, һэр wели, ло,
H'эсько wели.

H'эсо зэ'вайэ ло,
Хwэде быһели.

Мире Мэrmэnde ло,
Мире Мэrmэnde.

Дб дэст сазбэнд, ло,
Һатънэ жь we к'энде.

H'эсо зэ'вайэ, ло,
Р'акънэ говэнде.

Мире Горгорие, ло,
Мире Горгорие.

Дб дэст сазбэнд, ло,
Һатънэ жь H'эзрое.

H'эсо зэ'вайэ, ло,
Р'акънэ сэршое.

82. ЧӨХНАРЬНЦИ—ԴԵՂԻՆ ՉՈՒԽԱՅՈՎ

Moderato ♩ = 94

82

Чөх - на - рын-ши, чөх - на рын-ши, ло зэ'-вэн - го,
 чөх - на - рын-ши, быш- кок сэр сын - га, дь - ма - вь-ши,
 бь хер, бь хер, бь - зэ - вь - ши, ло зэ' - вэн - го.

Чөхнарьнци, чөхнарьнци,
 Ло зэ'вэнго,
 Чөхнарьнци.
 Бышкошк сэр сынга—
 Дьмәшьци,
 Бь хер, бь хер
 Бьзәшьци,
 Ло зэ'вэнго.

Чөх ль тә те, чөх ль тә те,
 Ло зэ'вэнго,
 Чөх ль тә те.
 Чөх ль тә те, ло.
 Чөх—чәркәзи,
 Вәргър һәр'ә
 Мала мәт'е.
 Сәд пироз би
 Ве қамәте.

83. ԼԵ ՎԱԵ—ԼԵ, ՎԱՅ՝

Moderato ♩ = 92—96

83

Լե, Լե Վաե, — Լե Վաե, Լե Վաե, ախ,
 Լե Վաե, Լե Վաե, Լե, Լե, Վաե, ախ. Դի - մա - Լա, Խա Բի
 մա - Լա, ջ - Յի - Յե - մա - Լա Բա - Վե մի - Նի
 Կ'ա - Վի Կ'ո - Բա - րո, մի Դի մա - Լա, Խա Բի մա - Լա.

Լե, Լե Վաե, Լե Վաե, Լե Վաե, ախ,

Լե Վաե, Լե Վաե, Լե, Լե, Վաե, ախ.

Դի մալա, Խա Բի մալա,

Ջ'նիզե մալա ԲաՎե մի Նի Կ'աՎի Կ'ոԲարո.

Մի Դի մալա, Խա Բի մալա.

Դա Բի ագրե Կոլե մալա ԲաՎե մաճ'աՎա,

Մի Դի իՎե Դնե ջարե,

Նե՛իրՎանե աճ'սորե մալա ԲաՎե մի Ր'ունի՛շտԵ Բար տա՛լԴե
 Կե՛ՎրԴա.

Ջ'նիզե մալա ԲաՎե մի Նի, Ջ'նիզ ՆաՅո.

Մե տիրաճե Տարե ԴալԴա, ԽաՅե մի Նո,

Տարե տիրե ՆաՎա իճ'գար ԴալԴա.

Լե, Լե, Վաե, Լե Վաե, Լե Վաե, ախ.

Մի Դի Յայտ'ունե Կրա ԳաՅի ի'որ'Կոր'ա Խայլաճե:

— Դա Բի ագրե Կոլե մալա ԲաՎե մի Նի Նաճ'աՎա,

Կ'ոԿա ԲաՎե մի զալիայա ջարԴա Կ'ոԿ Նի ԲնԴա,

Կաճե Կ'աճաԽա մալա ԲաՎե մալա ԽաՅի Խայարար'ա Նաճայա.

Լե Վաե, Լե Վաե, Լե Վաե, ախ.

1. Այս և հաջորդ բոլոր երգերին ընտրվել է rubato կատարման կերպը:

Moderato $\text{♩} = 100$

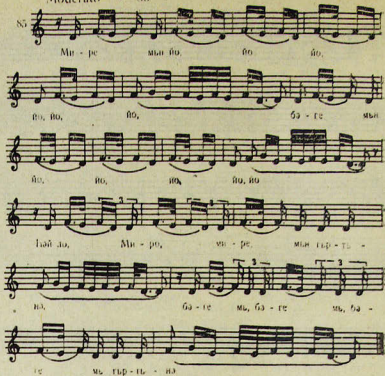
84

Дә һай ло, сҗа - ро, сҗа - рә бь - р' - сә - тә,
 дь - ве, р' - ме р' - к'е - ве мь - ле дэз - ги - не,
 кьр - йә бәр тә, һ' - мә һ' - ме кб' - р'и ба - ва,
 ор-т'а мэй - да - не, была к'о - ме пьс-ма - ма,
 һай - ло бь - ра, һа - ва бь - дә сәр - тә.

Дә һайло сҗаре, сҗаре бәр'сәтә,
 Дьве, р'ме р'ьк'еве мьле дэзгине кьрйә бәр тә,
 Һ'мә—һ'ме кб'р'и бава орт'а мәйдане,
 Была к'оме пьсмама, һайло бьра, һәва бьдә сәр тә.
 Һайло бьра, дьве, бәжна баве Ә'до дара қәвахейә,
 Дә мала баве Ә'до, һайло бьра, мьжә, думанә, һайло бьрв
 ог'ьрмәйә
 Һайло бьра ог'ьрмәйә, брина ви брина кб'лейә,
 Һайло бьра бошә, бефәйдәйә, бьра.

Дә һай ло бьра, Ә'ли дьве:—Сҗаре ве дьндьле,
 Һайло бьра, тә ве шкенандйә пышта қәбиле,
 Храв кьрйә, һайло бьра, мала хвә бь т'әне,
 Һайло бьра, вәзе бьра дькьм, бьра нае,
 Һайло бьра, дәсте т'әне дәнҗ же нае.

85. МИРЕ МЬН (Р'ӘФИ ЧАШИШ) — ԽՄ ԷՄԻՐ (ՌԱՅԻ ՉԱԿԻՇ)

Moderato 86

Мире мын йо, йо, йо, йо, йо, йо,
Бәге мын йо, йо, йо, йо, йо.
Һәйло миро, мире мын гьртһнә,
Бәге мын, бәге мын гьртһнә.

Дъве, гъртын жь гъртына к'афра Р'оме-върда т'эк мърнэ.
Миро хатийэ нава мала, севь, қәйси,
Кәке Н'әсрэд, баве Нәсрэд, лавке Гозэл ханьме, кьле
ч'ә'ве т'ели Бәсрае нә те к'ър'е, нә те пьрсе,
Wәхта бәре мире мьн данэ кәла Wане нав гьртйанэ,
Сәр мьле р'асте зьвьр'и се дэнга ль шоти ханьма кьрә
қир'ини,
Го:—Пәй мьр'а қәwла у қьрара нәнә н'әму кәси.
Ах мире мьн, йо, йо, йо, йо.

Мире мьн Самсуне, н'этани Самсуне,
 Бәре мире мьн, кыле ч'э'ве т'ели Бәсрае данә сәр һынге
 бә'ре, лъ ве сьргуне,
 Мире мьн сонд харийә, лынге хwә накә сол жь базаре ве
 Самсуне,
 Әзе мире хwәр'а базар бькьм қөтиә у папросе, баш т'ьтуне.
 Ах мире мьн, йо, йо, йо, йо.
 Мире мьн wәе, бәге мьн wәе,
 Ә, дьве к'әфрә Р'оме сәдь салә шәза дае.
 . . . мире мьн, йо, йо, йо, йо

86. БЫШАРЕ ХӘТО—BISHARE KHATO

Moderato ♩ = 76

86

Бь - ша - ре Чә - то
 әс - кә - ре гь - ран, ло, то на - н'ә - ви,
 жь һей - ба те Ә' - ли Ос - ман к'ә - ти.
 дәш - те ве шь - ва - ние хwә вәд - ше - ри.
 дәр у бә - ре ве шь - ва - ние хwә вәд - ше - ри ла - wo

Бышаре Хәто, әскәре гьран, ло, тә наһ'әви,
 Жь һейбәте Ә'ли Осман к'әти дәште ве шьвание, хwә
 вәдшери,
 Дәр у бәре ве шьвание хwә вәдшери, лаwo.
 Бышаре Хәто, әскәре гьран, ло, тә наһ'әви,
 Фәрмани дәwlәте Ә'ли Осман фәрманәки зори гьранә,
 Тәйр у туйа жь ә'змани ч'әрә тинә,
 Бәр'и дьк'ьзринә, лаwo.

87. БАВЕ К'ОРОГ'ЛИ—~~ᠪᠠᠪᠡ~~ ~~ᠬᠣᠷᠣᠭᠣᠯᠢ~~ ~~ᠰᠠᠪᠠᠭᠤ~~

Moderato ♩ = 74

87

Дә һе, җә-зе дйа-ри Му-ша шә-һы-ти к'ә-тым
 на-ни да-ра, дә җә-зе дйа-ри Му-ша
 шә-һы-ти к'ә-тым на-ни да-ра, дә бәж-на
 бә-һе к'ә-рог'ли чә-ха чәр кә-зйа,
 җәй дә ба-во, җәй ба-во, җәй ба-во, җәй ба-во

Дә һе,

Җәзе диари Муша шәһыти к'әтым нави дара,
 Җәзе диари Муша шәһыти к'әтым нави дара,
 Дә бәжна баве К'орог'ли бәжна чәха чәркәзйа,
 Җәй дә баво, җәй баво, җәй баво, җәй баво.

Дә һе,

Җәзе диари Муша шәһыти к'әтым нави дара,
 П'әришане го:—Гөле җәрә әме һивике ыкын хәәде,
 Дә брашара ишарын баве К'орог'ли кәла Базиде бата бәрдане.
 Җәй дә баво, җәй баво, җәй баво, җәй баво.

Җәрә баво,

Тө дәләли, дәләле мала Ә'мәри,
 Тө ч'ырай, ч'ыра мала Т'әмьри,
 Тө ақылбәнди, ақылбәнде мала Хельти,
 Тө мерхаси, мерхасе р'ожа, на җәллә р'ожа тәнги,
 Җәй дә баво, җәй баво, җәй баво, җәй баво.

88. Ә'МӘР АГ'А—УУУР УУУ

Moderato ♩ 88

Дә на е, дә һа-е дә һа-е, ын, ын

Дә Ша-ро дь ве, мын р'ә-ба-не

-Бажо ба-ае Ха-лил

р'ь, һ'а-һә ка, ло, р'ез-кь-ри,

мын ни ве ша ве пе ван һәр-до

дас-та һ'ә-мез кь р'и

ми пе гоь ба-не Ха-лил бәх-те тә-мә

хәә цә-дә сәр те ын се Цә-по с. Һә-со

Дә һае, дә һае, дә һае, ын, ын.

Дә Шәро дьве мын р'әбәне:

—Бажна баве Хәлил р'ьһ'анәкә, ло, р'езкьри.

Мын ниве шәве пе ван һәрдо дәста һ'әмез кьри,

Мын го:—Баве Хәлил, бәхте тәмә, хәә нәдә сәр т'ьвнга
Сьлое һ'әсо.

Нэла, бь мьн нэла, нэла, бь мьн нэла.
Дуе т'вьыга дабу п'ала кэла Г'андиле нэлэ-налэ,
Шэр'е э'йпуса минани шэр'е э'сэбана, нэбинэ к'афьр у
гöre дь зэманэ.

Жь хера хwэдeр'а,
Гава баве Хэлил дьбу п'есиртэнги, пева дэрк'эта Мэх'мэде
Г'эсе,

Wэйла мьн коре, кэwe лалэ.

Серте, бь мьн Серте,
Мэ'h'мэде зэрин жь бажер те.
Эминне Э'вдо шур дь мыла дэр бажер те.
Зине дьбе:—Мэйсе хушке, ль мьн у тэ р'эбэна,
Кö минани нэрдö бэране зозана хwэ дькьн qöрбана
быразан у пьсмаман,
Бэле чь бькьм, р'эше гьран ль мьн у тэ те.

Moderato 1 96—100

Ах бе Сəрае, Ҷу - л - ҷи - д.

Сə - рае, Вəй - ла хў - де

а - на ки - ре те - да на - е дən - ге

бо - р'и - бо - р'и - етə - на сəв - та ми - ре

ше - хə - шех Мир - за - е.

Ах, дə бе Сəрае, Һа Сəрае.

Вəйла хўде авақье,

Теда Һае дəнге, бор'и—бор'истама мире шеха—шех Мирзəе.

Ах, дə бе Сəрае.

Вəзе сəра баве Мəло дьнҺер'ым ль ви дəсти,

Вəзе сəра шех Мирзəе дьнҺер'м ль ви дəсти.

Дə шех Мирзəе сəрəке мəйдане се дəнга кьрə гази,

Го:—Сьлт'ан Р'əшит, мьне говəка дине тə р'əзилкьро,

Дə мьне хəншəрəке гьредайə, зьлфи зивə, қəвзə Һəсти,

Мьне кəла Əмəне донздəҺ қəвəзе тə кəштьнə,

Қəвəзе сєзда—қəвзə хəншəра мьн шкəстийə.

Вəзиро, шехо дино.

Ах, дэ бе Сэрае, на Сэрае.
Вэйла хёде хьравкьре,
Теда нае дэнге, бор'и-бор'истана сәүта мире шеха-шех
Мирзәе.

Ахао, эла тә р'эвйа, тә р'эвйа,
Дә we бәре хwә дайә зозане кикан у Мьла.
Шехо дино.

Дә шех Мирзәе сэрәке майдане се дэнга кьрә газы,
Го:—Сьлт'ан Р'эшит, мьне говәка дине тә р'эзилкьро,
Эла мьне нә р'эвйа, нә р'эвйа,
Эла мьне бәре хwә дайә зозане Шәнгале нава эздйа.
Шехо дино.

Дә wәки пьрса р'астие ль мьн дьки,
Мьне кәла Әмәне донздәһ қәwазе тә кәштәнә,
Qәwазе сезде—қәвза хәнщәра мьн һ'әлйа.
Wәзиро, шехо дино,

90. ХЭРИБО—ᠬᠠᠷᠢᠪᠣ

Moderato $\text{♩} = 104$

90)

Хэрибо, сука веран бэре бэнде,
Хэрибьм ло, ло, ло, ло, ло, ло, мын хэриби,
Хэрибо қёрба, сука веран бэре бэнде,
Хэрибьм ло, ло, ло, ло, ло, ло, мын хэриби.

Мь һ'эйрана лавке хэриб,
Кьле ч'э'ве Т'ели Сьбһ'ане, сйаре Гогэрчин,
Қьме у қанше һ'ьмайиле,
Һэйло, ло, ло, ло, ло, ве базбэнде.

Вэзе дькьм һэр'ьмэ пешйа мылазьме қомандаре Р'оме,
Эзе бежым:—Бэхте вэмэ, һуне лавке хэриб нэкжын,
Кьле ч'э'ве Т'ели Сьбһ'ане, сйаре Гогэрчин,
Р'оже ог'ьрме гьран кери мала мә те.
Хэрибо ло, ло, ло, мын хэриби.

91. СЕФИЛ Ә'ЛО—ҺӘҖА ШИ

Allegro - $\text{♩} = 122$

91

До се - фил Ә ло

до,

Ша - ме һа ла - бе

чы - ға - ға аҗ - ра,

до,

се - фил Ә - ло сһа - ре

мә' - һа - ки һу - ра, сһа - ро

до

а' - фа - то

ю,

мер - ха - со

до,

п'а - ла - ва - но

до,

һ'аһ - фа сһа - ро.

Ло, сефил Ә'ло,
Ло, Шаме, Һ'әләбе чьқаси дурә,
Ло, сефил Ә'ло сйаре мә'нәки һурә.
Сйаро ло, ә'фато ло, мерхасо ло, п'әләһано ло,
Һ'әйфа сйаро.

Сефил Ә'ло сйаре мә'нәки һурә,
Ве дәрк'әтийә пешйа һәрсе лаһе Усьв п'аша,
Усьв п'аше ве сьбе гөлләкә қәрәбине дәст бәрдане,
Чьма ч'ьлке хуне р'ьжйанә сәр косәка шурә.
Сйаро ло, ә'фато ло, мерхасо ло, п'әләһано ло,
Һ'әйфа сйаро.

Сефил Ә'ло, Шаме, Һ'әләбе сәрәжерә,
Сефил Ә'ло сйаре һәспе нерә.
Сйаро ло, ә'фато ло, мерхасо ло, п'әләһано ло,
Һ'әйфа сйаро.

Сефил Ә'ло сйаре һәспе нерә,
Шә'дә-шуде сефил Ә'ло дәшта Сорука шәһьти гәлә һәнә,
Ве дәрк'әтийә пешйа һәрсе лаһе Усьв,
Һәрсе лаһе Усьв, гөлләкә қәрәбине дәст бәрдане,
Ч'ьлке хуне р'ьжйанә сәр фәлқа сьмеле.
Сйаро ло, ә'фато ло, мерхасо ло, п'әләһано ло,
Һ'әйфа сйаро.

Allegretto ♩=164

92

Wa - hi, wai lo, wai lo, wai lo, wai lo, wai lo, wai lo.

wai lo, wai lo, wai lo, wai lo, wai lo, wai lo.

wai lo, wai lo, wai lo, de p'a - ba - no

Wai lo, Flite - to la - wo myn go Kar - va - ni ha kar - va - ni,

hai lo, la - wo kar - va - ni, ha kar - va - ni,

wa kar - va - ni ro - je bar kar - ba

sha - ni qat la na ni My - la On re

sat pa re bat me ne zar - ga - ni ha lo

mer - ga she - xa la har to lo xwa p'a la no

Wahi, wai lo, wai lo, wai lo, wai lo, wai lo,

Wai lo, wai lo, wai lo, wai lo, wai lo,

Wai lo, wai lo, wai lo, de p'ebano.

Wai lo, Flite lawo, myn go:—Karvani, ha karvani,

Hai lo lawo, karvani, ha karvani,

Wi карвани р'оже баркьрийа, шэве қэт данэни Мьла Qире,
Сэр п'ьра Батмане Зьргани H'эзо, мерга шехада, һэйло, ло,
хwэр'а дани.

Шэме кьрэ гази:

—Флито лаво, ти нәһәқи, нәчә пешйа ви карвани,
Карван карване Мэме Ә'т'маникейә,
Әва се мәһе вана карваниенә,
Һэй ло лаво, ти нәһәқи,
Wэлате ньк'ивйа, де р'әбәно, мерга жерьн нангьрани.
Wаһи.

Wаһи, wэй ло, wэй ло, wэй ло, wэй ло, ло,
Wэй ло, wэй ло, wэй ло, ло, ло, де р'әбәно.
Флито лаво, мьне һ'афа бажари H'эзор'а мезәкьр,
Мьне һ'афа бажари H'эзор'а мезәкьр,
Һэй ло лаво, мьне бала хwә дыдае, дэргәвана we дэргә wәкьр.
H'эйште мере р'эшкота т'эмам авитьнә сэр бище Шэме,
Нә ч'ә'ве хwә гьртийә, нә бәре хwә гөһер'ийә.
Һэйло лаво, чьда дычә аqьле сәре хwә зедәкьр.

Wаһи, wэй ло, wэй ло, wэй ло, wэй ло, ло,
Wэй ло, wэй ло, wэй ло, ло, ло.
Дә бе, Флито лаво, карван һәтийә бь дэвэйә,
Һэй ло лаво, карван һәтийә бь дэвэйә,
Әре хwәде, сәрбаре ван һежирә, бьнбаре ван хөрмәйә.
Шэме кьрэ гази, го:

—Флито лаво, ти нәһәқи, нәчә пешйа ви карвани,
Карван карване Мэме Ә'т'маникейә,
Әре хwәде, лок'е гәwри пешьн, лок'е гәwри пашьн, сәрбар,
бынбаре хwәва п'ешк'еши нәфса щане тәйә.

Wаһи.

Wаһи, wэй ло, wэй ло, wэй ло, wэй ло, wэй ло,
Wэй ло, wэй ло, wэй ло, ло, ло.
Wэй ло Флито лаво, карван һәтийә жь Диарбәк'ьр,
Һэй ло лаво, карван һәтийә жь Диарбәк'ьр,
Һәйле хернәдити, Флите Qөто жь мал дәрк'әт, т'әне шewра
хwә кьр,

Дә бе һәр'ә Мэме Ә'т'манике хwә хлазбә,
Бра карван тә һ'әлалбә нола шәкьр.
Wаһи.

Andante ♩ 132

Wəз нə-ми-н̄ьм, нə-ми-н̄ьм нə ми-н̄ьм нə-ми-н̄ьм, нə-ми н̄ьм

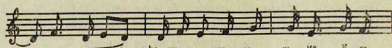
нə-нə е пəф ə мə рə бə рə рə Мир зəң-гə зə

нə-рə нə-ми н̄ьм пəй с̄я-рə лəй лə нə, кə-нə Хə-зə-

лə рə нə ми н̄ьм пəй кə ко пəй дəш-тə Б̄ь-шə-р̄яе

нə wə-рə хwə-лə ч̄ь-мə ʃ-сə

к'о кə мə лə Бə рə м̄ь цə-л̄яа, кə-сə-кə нə-нə

кə-рə-н̄яа мə л̄ь-кə, лə-рə-нə хwə-лə в̄əф-фə нə-нə-рə-рə

Wэз нэминьм,
Нэминьм, нэминьм, нэминьм, нэминьм, нэмае.
Пэй Ә'мәре ы́рар'а, Мирзанги зә'вар'а нэминьм,
Пэй сйаре Ләйлане, кәке Хәзалер'а,
Нэминьм, һэй кәко, пэй дәшта Бышерие.
Һәшара хwәде, чьма бса к'ока мала Баро мь қәляа,
Кәсәке нәма коранһа мальке—
Дерана хwәде, һ'әйфе, һа, нәйарар'а.

Дьбе:—Кәке Хәзале ве сьбе бриндарә,
Әме мәлһ'әмәке чекьн,
Жь дара—дари зәйт'е, шире һ'әмлька, р'уне ч'еләка,
На wәллә дувә—дуве ван бәрана.
Wэз нэминьм, нэминьм.

Allegretto J = 118

94

Ғә рә ғи ло ло ғи ло, ло ғи ло ло

ғи ло ло ғи ло ло, ғи ло, ло, ғи ло, ло

Ғи ло ба - во мә ль гәр-ме гәр-мыс-та - не.

ғи ло, қа - ко мә ль гәр-ме гәр-мыс-та - не.

ә - ре ча - дьр ке - ба - те ба - ве Ә'до ме - да - па

ғь - ре Хаб - хә - бе гәр-ху - ве ве И - ра - не.

Ғә рә нә - ми - ным, нә ми - ным, нә - яи - ным.

нә - ми ным (һь) нә - ми - ным ма - ду - жождын - йа йе.

Ғә рә ғи ло, ло, ғи ло, ло, ғи ло, ло, ғи ло, ло,

Ғи ло, ло, ғи ло, ло, ғи ло, ло.

Ғи ло баво, мә ль гәрме, гәрмыстане,

Ғи ло қако, мә ль гәрме, гәрмыстане.

Әре, чадьр хейбәте баве Ә'до леданә гьре Хаб-хәбе,

т'ьхубе ве Иране.

Вэрэ нэминьм, нэминьм, нэминьм, нэминьм,
Нэминьм мафуло жь дьняйе.

Вэрэ, чадър хейбэте баве Ә'до леданэ гьре Хэб-хэбе,
т'ьхубе ве Иране.
Н'эч'и гава сэр баве Ә'до бу хэлайа мера, бьра нэварйа
ви быхатана чэнд сйаре ә'ширэте,
На вэллэ ә'шир—ә'шира К'өрдьстане.
Вэрэ нэминьм, нэминьм, нэминьм, нэминьм,
Нэминьм мафуло жь дьняйе.

Ви ло баво, баве Ә'до сйаре бозэки йэктайэ,
Ви ло кэко, баве Ә'до сйаре бозэки йэктайэ,
Боз бын баве Ә'до те фэна байэ,
Шадэ у шуде баве Ә'до гэлэкьн, гэлэк хэна,
Т'опраха Р'оме хьрав кьрйэ бона намус у хирэта к'өрдайэ.
Вэрэ нэминьм, нэминьм, нэминьм, нэминьм.
Нэминьм мафуло жь дьняйе.

Allegretto 4/4 104

95

ЛО НА - МИ - НЫМ . ЛО НА - МИ - НЫМ

ЛО НА - МИ - НЫМ 3 - ТИ - МО НА - МИ - НЫМ

ЛО

НА - МИ НЫМ ЛО.

ЛЬ ДЫ - НЯЕ - Е ЛО, ЛО ЛО ЛО 3 - ТИ - МО .

ЛО, НАМИНЫМ, ЛО, НАМИНЫМ,

ЛО, НАМИНЫМ, ЭТИМО, НАМИНЫМ ЛО, ЛЬ ДЫНЯЕ, ЛО, ЛО, ЛО.

96. ГӖЛЕ ДЕРАН—ԽԵՂՃ ԳՈՒԼԵ

Allegretto ♩ = 180

[illegible]

Wərə деран, деран, деран, деран, деран,

Деран, деран, деран, деран,

Деран, деран, деран, Гёле деран.

Wэй ль мьне, п'ор'е мьн we кōр' кьрибэ h'эфт дузана

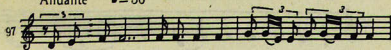
Н'элэбе, донздэ к'еран,

Нава майдане мала Шэро, мала Шэwеш һэв қалаидйә к'ока меран,
Сьмеле Әсәди Хельт тәнькә, ве сьве нагрә бәри леван.

Wэрә Гөле деране,
Кәндәле сьпи мәхәле пәзи нерә,
Әсәди Хельт ве сьве т'ьвынгәкә Р'оме дестданә,
Сәре майдане меран у мерхасан, шеран у ә'гита бәр ч'ә'ве
хwә дьбжерә.
Wэрә деран, деран, Гөле деран.

Wэрә деран, деран, деран, деран, деран,
Деран, деран, деран, Гөле деран.
Wэрә Гөле мә'руме һавинә, хwәш һавинә,
Гөле деран, һавинә, хwәш һавинә,
Һәрчар мале ә'ширәте һәвар у гази, қир'ин у қурт'инә,
Гөле деран мьне Әсәди Хельт хwәр'а гьртийә анийә, һесир у дилә.
Wэрә деран, деран, Гөле деран.

Wэрә Гөле деране,
Ч'ьни гола кавьл дьнһер'ьм, ве бь тилә,
Ве бьһаре қазан у қөльнган һелина хwә теда чекьрьнә, Гөле
деране, шилә—шилә,
Қазан у қөльнган һелина хwә теда чекьрьнә шилә—шилә.
Гөле деране мьне Әсәди Хельт нава майдане гьртийә, һесир
у дилә.
Wэрә деран, деран, Гөле деран.

Andante $\text{♩} = 56$

Wə - pə Xə - zal, Xə - za - le ч'йан - ги һа - не, һи ле, ле, ч'йан -

ги һа - не, һи ле ч'йан - ги һа - не ле

—Wəpə xəzal, xəzale č'jāngi hane, hi le, le,
Č'jāngi hane hi le, le, č'jāngi hane le.

—Wərdəke goła Qanıgołe, Qanıgołe.
Əze par van çaħa neč'ira xərtəki čələngi bəm,
İsal per'a k'ətmə bər dəste vi kaləmeri.
Dələle, dələle, xəzale, dələle.

—Məne xəzaləke r'ak'ryə, wi gōndino,
Bağ'e dəlmə, və R'əwane, və R'əwane,
Xəzala məne bəre xəwə dəyə č'jāe Ağ'barane.
Le, le, le, le, le.

Wəpə xəzal,
Məne t'əre xəzala mən jānga nəfsa şane mən t'əneyə,
Mən nəzanbu həvəl, nəğyre dora mən məxənətyə,
Çəmə g'ərtən dənə xəldə.
Dələle, dələle, xəzale, dələle.

Moderato ♩ - 126

98

Гэ дэ қөр ба ге we дь чи ле,
мын бьва хва р'а вэй кѳл ма хо, вэ се қэв-ша
ги-на бы-чь ньм ша нйа та р'а,
га ва ге дь чи вэ ла-тэк, вэ ла те хэ-ри ба,
бе. Кэ-ва хэ мынэ го-зэл мы-не кэ-ли кыр-бу
нэф-са ша не хва-р'а у. ша-не хва-р'а.

Гэдэ қөрба те we дьчи, ле,
Мын бьва хвэр'а,
Вэй кѳлмало, вэзе қэвшэ гиһа бычьным,
Щэ'нйа тэр'а,
Гава те дьчи вэлатак, вэлате хэриба,
Бе: «Кәвәкә мынә гозэл мыне кәди кырбу нәфса шаңе
хвэр'а,
Щәңе хвэр'а».

Гэдэ қорба, ч'йа бълндэ, тэ навиньм,
Ә'мре мьно,
Исал пер'а гбл сор бунэ, начьрпиным,
Гэдэ қорба,
Wэзе т'б дьла сэр дьле хwэ у тэр'а наһ'эбиньм,
Эман лавко.

Гэдэ қорба, әм пешбәри һәв р'уныштын,
Әман, әман,
Wэй т'әрәзо, мә ахина к'ур даһьштын,
Әман гэдэ,
Ньзам қәнше мьн бу, тә'ле тә, исал пер'а кәвьр һ'әляан,
дар гьһиштын,
Гэдэ қорба.

99. ЛЬ МЫН, ЛЬ МЫН—ЧУВ РЪД, ЧУВ РЪД

Moderato ♩ 152

99

Вэй ма-ли-но, вэ-зе ча-ва-бь-кым жь хуэ-ви-дэ-ли,
 ви-дэ-ли,
 ль-мын (и) ль-мын (и), жь хуэ-ви-дэ-ли,
 гонди-ма-ли-но к'а-ва к'обар-мина-стей-ра к'ар-ван-чѣ-р'и
 э-ва-пеш-йа-ни-ве-
 дѣ-мь-ли-мь-ли,
 ль-мын-ль-мын (и), дѣ-мь-мь-ли.

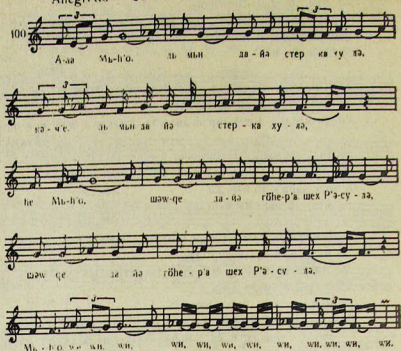
Вэй малино, вэзе чава бькым жь хуэ ви дэли,
 Ль мын, ль мын, жь хуэ ви дэли,
 Гонди малино, к'ава к'обар мина стейра к'арванчѣр'и,
 Э, ва, пешйа ние дьмьмьли,
 Ль мын, ль мын, дьмьмьли.

Ах малино, к'ава мьн йэкэ сорэ, спийэ, хун ширьнэ,
Ль мьн, ль мьн, хун ширьнэ.
Ай, нэ мьн го, мори-мрщане зэнда зэрда сор-спинэ,
Ль мьн, ль мьн, сор-спинэ,
Гонди—малино, бьра т'б кэс паши кэва гозэл нэве:
„Эм назькьн, эм наздарьн, эм шндинэ“.
Ль мьн, ль мьн.

Вэй малино, к'ава мьн йэкэ кьнэ, нэ дьрежэ,
Ль мьн, ль мьн, нэ дьрежэ,
Гонди-малино, мина тар'ьн'ана сэр сурэкер'а вэлгэр'э шах
давежэ,
Ль мьн, ль мьн, шах давежэ.
Эй ле дине, дэ тб вэрэ р'амусанэке мьн к'эрэмкэ,
К'отне мерр'а тб нэвежэ.
Ль мьн, ль мьн, ль мьн дине.

Вэй малино, вэзе наве тэ ньзаньм, дьвем Нэве,
Ль мьн, ль мьн, дьвем Нэве.
Ах, дэ ве сыбе мират'е былбыл дьхунэ си у се зманэ,
Ве тэ бькэ змане кэве,
Ль мьн, ль мьн, змане кэве.
Гонди—малино, вэллэ—быллэ вэзе т'бшар надьм т'эрка
р'ьнда, ч'э'в у бьрбе бэлэк, ве бэдэве,
Ль мьн, ль мьн, ве бэдэве.

Allegretto $\text{♩} = 100$

Оро, Мьһ'о, лъ ма дайә стерка хулә,
Оро, лъ ма дайә стерка хулә,
Ге Мьһ'о, шәwqe дайә гōһер'а шех Р'әсулә,
Шәwqe дайә гōһер'а шех Р'әсулә.
Мьһ'о wi, wi, wi, wi, wi, wi, wi, wi, wi, wi, wi,

Мьһ'о вэрэ, һ'эфт хунэ мала бавэ мьн ль сэр мала бавэ тэнэ,
Көр'о гэдэ, вэрэ р'амусанэке мьн к'эрэмкэ, пешва мьн қэбулэ.
Мьһ'о, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви.

Мьһ'о, ве блуре гьвә-гьвә,
Мәһ'мәдо, ве блуре гьвә-гьвә,
Бәрсмеле Мьһ'онге мьнә зәрә-зәр дьльвә,
Һәрке һун Мьһ'онге мьн нас дькьн, ве нас бькьн,

Ғуи нас накы—

Ғстыла дәсте Мьһ'онге мын авғашьвэ.

Мьһ'о, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви.

Мьһ'о, дьле мын селәкә дь һ'әсьни, дәнғзәкә һа бе бьни,

Дьле мын селәкә дь һ'әсьни, дәнғзәкә һа бе бьни,

Дә мыне дә'сәке дабу дәсте хвә, шива һәспе Мьһ'онге хвәр'а
гиһа же дьчьни,

Һа дә кӊр'о гәдә вәрә,

Ғивйа соз сәвдинә ва нәминә, ти бе жьни.

Мьһ'о, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви.

Оро Мьһ'о, вәзе чумә гома жорьн, гома мийанә,

Вәзе зьвьр'имә гома жорин, гома мийанә,

Ғе Мьһ'о, мори, мыншьде зәнда зәр қәтйанә,

Шәвәке дь эварда әз қизмәт'е ле гәр'йанә,

Ль гӊһер'а шор'әкәта дь сальха, дь сульха шева Мәһ'мәде
мында сальх данә.

Мьһ'о, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви, ви.

101. ДОМАМ—ՍԻՐՈՒՀԻ

Allegretto ♩ - 140

101

Լո - մամ, Լո մամ, Լո - մամ, Լո - մամ Լո մամ Լո - մամ,
 Լո - մամ, Լո - մամ, he - we he - we he - we, he - we
 he we, he - we, he - we քո՞ւ - մա - նիւմ զա - րե
 Լո մա - մե նա - նե Լե - մն Լե - լա - նի ին - յա - ն
 Լե - մն Լե - լա - նի ին - յա - ն, քո՞ւ - յա - կա չար - նա - մա - ն
 քո՞ւ - յա - կա նա - նա Բի - նի - նա - ն, Ին - յի մո - ըն,
 մար - նա - նե զա - լոք, կ'ա - րս - Բա - րե Լո - մա - մա մն զա - ն ին - յա - ն
 Լո - մամ Լո - մամ Լո մամ Լո մամ, Լո - մամ Լո - մամ,
 Լո մամ, Լո - մամ Լո - մամ, he - we, he - we he - we he - we,
 he - we he - we he - we քո՞ւ - մա - նիւմ զա - րե

До мам, до мам, до мам, до мам,
До мам, до мам, до мам, до мам,
Hewe, hewe, hewe, hewe,
Hewe, hewe, hewe, п'ошманьм гәврe.
До маме, щане, дьле мьн дьләки йанә,
Дьле мьн дьләки йанә,
Р'ожәкә чаршәманә, р'ожәкә навә бь нишанә,
Ньли мори мьрщане сәдәф, к'арубаре до мама мьн қәтйанә,
Әзе сальха бьдъм жь тәр'а чь бь чьнә.
До мам, до мам, до мам, до мам,
До мам, до мам, до мам, до мам, до мам,
Hewe, hewe, hewe, hewe,
Hewe, hewe, hewe, п'ошманьм гәврe.

Әзе сальха бьдъм жь тәр'а чь бь чьнә,
Бара дьле мьн әвдале хәдеда ә'йни хөрме Бәг'дайинә, нежире
Шәнгалинә, севе Артәметинә, тьрие Бьсьндьринә,
Н'әч'и кәсәке р'амисанәке жь п'есири тыштире, гәрдәна сәмави,
ч'ә'ве ч'әпе, ч'ә'ве р'асте, сурәте сор, жь нава ньли мори
мьрщана, сәдәф у к'арбара, жь щотә хале бәр хәнәде
хвәр'а же бьстинә,

Қасәке щьнәте ч'ә'ве хвә дьвинә.
До мам, до мам, до мам, до мам,
До мам, до мам, до мам, до мам,
Hewe, hewe, hewe, hewe,
Hewe, hewe, hewe, п'ошманьм гәврe.

До маме, щане, дьле мьн дьләки дьбейә.
Әзе сәре хвә ньлдъм тек'әвьмә чар қөр'не дьнейә,
Нәр'ьмә бажарәк бажаре Москваейә,
Н'әкимәки р'акъм жь Мәк'ейә.
—Н'әкимо, бәхте тәмә, зукә бьләзинә,
Көрманщи хурьк, хурьк, ә'рәби, бь фарьзи бьлилинә, хвә
дьк'анер'а бьгһинә,
Мьне бала хвә дьдае, дьһ'әланд зер'е зәрә, бь навә финщанә,
дьда сәр зьнданә,
Дьк'әта бь кьр'анә, нәдани қәйахә позе гәвра у р'ьнданә.
Әзе дьфьтлимә бажарәки бажаре Москвае,
Мьне готе бинә бьһ'әлинә, зер'е Ньндьстанә нәдә сәр зьнданә,
нәк'әт бь кьр'анә,

Быгрэ бь дыранэ, һылкэ бь зьманэ, бинэ қайаха позе гәвра у
р'ьнданэ,

Сесъд шест у шәш бөрхе we теда баданэ у шыданэ,
Соз қьрара бьдэ мын, бьра хьзем һылнәшэ һ'этани р'ожа ахьр
зэманэ.

Домам, домам, домам, домам,
Домам, домам, домам, домам,
Һewe, hewe, hewe, hewe,
Һewe, hewe, hewe, п'ошманьм гәвре.

Мын һәңе хьзема ч'ә'вр'әш, зәри домама хwә дьданэ,
Әзе тәр'а бежым бь заранэ, һ'әсабкэ қәләманэ,
Чарсът гае бәр щотанэ, шәсът гамеше бәр ниранэ,
Һ'әфт аше бәр бә'ранэ, чьқас мале хөр'ьстаньн,
Кодәк шире тәйранэ, барәк стрие мә'ранэ,
Дьләки ша, чохәки шьдйа мыне һылдыда малә.
Мыне сесът шест у шәш бөрхе we да баданэ у шыданэ,
Зиванок, финшанок дьһатьнә сәр леванэ,
Гөнди, мали у шинар дьһатьнә ве т'әмаше, ве сәйране.
Нивйа дьго:—Пирозәк, бист бьмбарәк.
Һ'әч'не дьлхаз бу дьго:—Сәд пирозәк, бист бьмбарәк ль хwәйи
хөданэ.

Мыне һәңе к'ьрйа лыге хwә же дьстәндә,
Жь п'еси́ра тыштире, жь гәрдәна сәмави, ч'ә'ве ч'әле, ч'ә'ве
р'асте, сурәте сөр, жь нава һили мори мыршана, сәдәф
у к'арбара,
Мыне дьгот:—Иро шунда гөһ мәдә гөнде мә к'орәп'ьсте, қиз у
хорте бәр диwара.

Домам, домам, домам, домам,
Домам, домам, домам, домам,
Һewe, hewe, hewe, hewe,
Һewe, hewe, hewe, п'ошманьм гәвре.

102. ӘЙШАН—АЭТУ

Moderato 1=108—112

102

Әй-шаң, Әй-шаң к'бб - ра сь - па - ба де,
 де, р'а ба сар хва,
 қи - т'ик ж'а - ба г'бз у г'аг' й'а хе,
 де, де, б'ь ка сар хва,
 г'ь - ан й'а - ка х'а - ка Әй-қ'а ба Ал - маз а г'а,
 дос - та ша - не ма - рьв - ба, на - не із - ба инн - ка,
 бе д'а, де,
 де инн - ба сар хва, а - маң 'х'а - ра,
 х'а - ра де, де Әй-ша - не, де,
 қи - ба Ал - маз а - г'а,
 б'у ба ма - ба Шан - ге - ра - не.

Ә'йшан, Ә'йшан, к'обра сьвәйә, ле, ле, р'авә сәр хwә,
Qбт'ик жь ава гөл у гөляхе, ле, ле, быкә сәр хwә,
Гьди йәкә wәкә Ә'йшана Аһ'мәд аг'а доста шане мәрвбә,
Наве зәwащика бе дьл, ле, ле, пайиә сәр хwә.
Әман wәрә, wәрә, ле, ле, Ә'йшане ле,
Qиза Аһ'мәд аг'а, бука мала Шангеране.

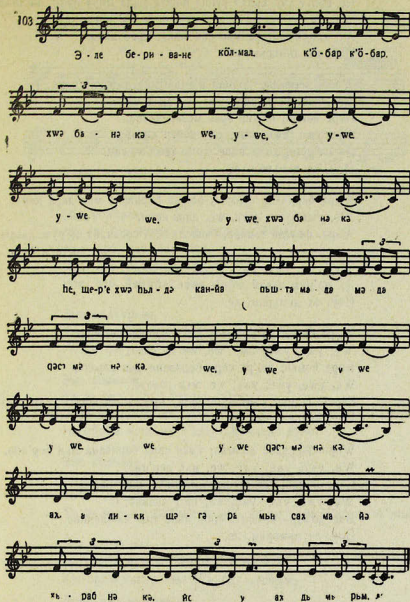
Ә'йшан к'обаре, Хьнус хwәшә, ле, ле, Бингол дь бәрда,
Ә'йшан к'обаре, Хьнус хwәшә, ле, ле, Бингол дь бәрда,
Wәт'әне ширьн Гайастане,
Алик дәштә, гөл у ч'ич'әк, ле, ле, йе дьн зозан,
Жьна һ'әрам нә те кбштьн, ле, ле у нә те бәрдан.
Әман, wәрә, wәрә, ле, ле, Ә'йшане, ле,
Qиза Аһ'мәд аг'а, бука мала Шангеране.

Ә'йшан к'обаре, ль тә ч'әвр'әше, бәжи зьраве, ле, ле, жь дара
р'уме,
Тахьме синг у бәре Ә'йшана мын гьһинштьнә, хале сор у зәр
к'әтьне,
Бь авр'уе ч'ә'ва т'ер набьм, ле, ле, жь дьлqе ширин, жь динда-
ре, жь к'ерсьме,
Р'абә әзе ч'әпле Ә'йшане быгрьм бавежьмә бажаре Ереване,
Жь дәрде дьһйәе, жь хәбәрдане, жь готьне.
Әман wәрә, wәрә, ле, ле, Ә'йшане, ле,
Qиза Аһ'мәд аг'а, бука мала Шангеране.

103. БЕРИВАНЕ—ԲԵՐԻՎԱՆԵ

Moderato $\text{♩} = 102$

103

Ե - ԼԵ ԲԵ-ՐԻ - ՎԱ-ՆԵ ԿՕԼ-ՄԱԼ Կ'Օ-ԲԱՐ Կ'Օ-ԲԱՐ.

ԽԿՁ ԵՂ - ՆՁ ԿՁ ՎԵ, Ս - ՎԵ, Ս - ՎԵ.

Ս - ՎԵ ՎԵ, Ս - ՎԵ ԽԿՁ ԵՂ ՆՁ ԿՁ.

ԴԵ, ՏԵ-Ր'Ե ԽԿՁ ԴՅԼ - ԴՁ ԿԱՆ-ԴՅԱ ՍՅՄ-ԴՁ ՄՁ - ԴՁ ՄՁ ԴՁ.

ԴՅՏ ՄՁ ՆՁ ԿՁ. ՎԵ, Ս ՎԵ Ս - ՎԵ.

Ս ՎԵ ՎԵ ՎԵ Ս - ՎԵ ԴՅՏ ՄՁ ՆՁ ԿՁ.

ՎՃ Վ ԼԻ - ԿԻ ՏՁ - ԴՁ ԴՅ ՄՅՆ ՏՎՃ ՄՁ - ԴՁ.

ԽՅ - ԴՅՕ ՆՁ ԿՁ. ԴՅ Ս ՎՃ ԼՅ ՄՅ ԴՅՄ. Դ"

Эле бериване кѳлмал, к'ѳбар—к'ѳбар хѳа банѳкѳ,
We, уѳе, уѳе, уѳе, we, уѳе, хѳа банѳкѳ.
He, щер'е хѳа hьлдѳ канѳа пышта мала мада қѳст ма'нѳкѳ,
We, уѳе, уѳе, уѳе, we, уѳе, қѳст ма'нѳкѳ,
Ах, алики шѳгѳра мѳн сах майѳ, хрѳб нѳкѳ.
Йоу, ах дѳмѳрьм, ле.

Wѳрѳ, беривана кѳлмал р'уныштийѳ ль сѳр т'ѳвнѳ,
We, уѳе, уѳе, уѳе, we, ль сѳр т'ѳвнѳ,
Hѳре йѳман, бѳжна зрав мѳзѳр кѳвнѳ,
We, уѳе, уѳе, уѳе, we, мѳзѳр кѳвнѳ,
ѳз ма'руме хѳде нивѳ шѳѳе темѳ хѳвнѳ.
Йоу, ах дѳмѳрьм, ле.

Wѳрѳ бериване кѳлмал, бѳжна беривана мѳн дара кѳме,
We, уѳе, уѳе, уѳе, we, дара кѳме,
Wѳрѳ, фѳзеда зѳнарѳ, бѳнѳседа гѳл, сосѳн, ѳз ма'рум нѳзам
к'ѳр'ѳ бѳме,
We, уѳе, уѳе, уѳе, we, к'ѳр'ѳ бѳме,
ѳз ма'рум нѳзам к'ѳр'ѳ бѳме, гѳндо.
Йоу, ах дѳмѳрьм, ле.

Wѳрѳ бериване кѳлмал, кѳвлѳ гѳнда we бѳ hѳзѳ,
We, уѳе, уѳе, уѳе, we, we бѳ hѳзѳ,
Hѳре йѳман, шѳ'ра сѳре беривана мѳн гѳрѳзѳ,
We, уѳе, уѳе, уѳе, we, мѳн гѳѳѳзѳ,
Беривана мѳн к'ѳтѳѳ хортѳр'ѳ, сѳре хѳа гѳреда т'ѳз бѳ т'ѳзѳ.
Йоу, ах дѳмѳрьм, ле.

Wѳрѳ бериване кѳлмал, т'ѳса сѳре беривана мѳн зер'инѳ,
We, уѳе, уѳе, уѳе, we, мѳн зер'инѳ,
Hѳре йѳман, ѳзе дѳннѳр'ѳм нѳг'ла щѳт канинѳ,
We, уѳе, уѳе, уѳе, we, щѳт канинѳ.
ѳзе дѳхѳм—нахѳм к'ѳрби дѳлѳ мѳн нашкенинѳ.
Йоу, ах дѳмѳрьм, ле.

Allegretto ♩ = 112

104

Э ме кол-ма - ле нь го йар йә - ман

сәд шар йар йә - ман йар, йар, йар, йар, йар,

йар йар, йар, йар, йар, йар, йар, йар, йар, йар, йар,

Эме кѳлмале,
 Мь го, йар йәман, сәд шар йар йәман,
 Йар, йар, йар, йар, йар,
 Йар, йар, йар, йар, йар,
 Йар, йар, йар, йар, йар, йар.

Эме малхъраве,
 Тә шә'ре һ'амаиле гѳл у ньвьшт,
 Ле қәтйабу тыштә пева, һа дь нәма.

Эме кѳлмале,
 Тә әз бар къръм барәки гъран,
 Бәре мьн дайә жь кәла т'опа,
 Һа қѳдѳм чоке мь ә'вдале хвәдеда нәма.

Эме кѳлмале,
 Тә әз къръмә п'әпуки сәре чар бәр'йа,
 Тә әз къръмә қуми дәви бә'ра,
 Тә әз къръмә мә'сики поз бь хъзем гола Ә'вдылр'әһ'ман.

Эме малхъраве,
 Дә гѳнди малино, әзе бәхте вәдамә,
 К'е орт'а мьн у Эма Н'әмода хәвәрдә,
 Дури һазьре сәкьни,

Б'ра мала вана, мала дэрбэ,
Мала вана т'ѣжи мѣ'р, мышк, дуп'ышке сэрбьзэрбэ,
Дэ вн, гонди малино,
Qиза мале h'эфтсалйеда зьки бэрбэ,
Бука мале зьр'э стѣwрбэ,
Б'ч'уке мале бэр мэээлбэ,
Мэзыне мале хѳлэ—хѳла қазнань мѳлла сэрбэ.
Эме, вн, вн, вн, вн, Эме.

105. ӘМАН, ӘМАН—АУУУ, АУУУ

Moderato ♩ = 92

105

Wə - pə а - ман, а - ман, а - ман, а - ман, а ман,
а-ман,
а ман, а - ман, а - ман, а - ман, а - ман, а - ман,
а - ман, а - ман, а - ман, а - ман, а - ман, а - ман

Wəpə əman, əman, əman, əman, əman, əman,
əman, əman, əman, əman, əman, əman.

Wəpə əman, əman, əman dīne,
Əz aşıqə bəjna təmə,
Nə mən səbrə, nə t'əbətə, nə t'əbətə.
Wəpə dīne r'amusane həv k'əramkən,
Bra dərde dyle mən bələbə.

Wəpə əman, əman, əman, əman, əman, əman,
əman, əman, əman, əman, əman, əman.

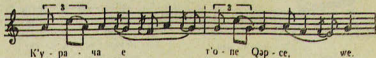
Əman dīne, əman dīne əz h'əlandym,
Əre dýve, k'awa mən mal dýçə, dýmýmly,
K'otie mera per'a kərbu şər', dýk'əwgry,
Wəyla dīne, mən h'əyрана бəjn у bale deme gōli,
Dəv dýrane bş şəkrī.

Wəpə əman, əman, əman, əman, əman, əman,
əman, əman, əman, əman, əman, əman.

Əre dīne, tə əz dīn kərbm, əz dīn kərbm,
De у бава k'уви kərbm, lş mən, lş mən, lş mən.

106. К'УРА Ч'ЙАЕ—ՀԵՌԵՐԻ ՄԵՋ

Allegretto ♩ = 120

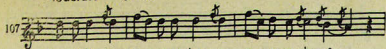

Әре к'ура ч'йае т'опе Қәрсе, we,
 Wай малино, к'ура ч'йае т'опе Қәрсе, we,
 Wай дэ бра хwэде хьравкэ дэ'wата Ә'лие, бь we, Сьле Бәсе.
 We, we, әман шә'ре.

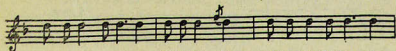
Wай малино, хун дэй накьн,
 Ло гондино, хун дэй накьн,
 П'ор' у гөллө мьн женакьн,
 Шә'ра сәре мьн мә'рума хwэде бьр'инэ, баwар накьн.

К'ура ч'йае бәр зьнара,
 Шә'ра сәре мьн исал к'этийә дәсте ван нәйара,
 Әман шә'ра мьн бавежьн,
 Әзе к'әрбе шә'ре кәр'ым, гежьм.
 We, we, әман шә'ре.

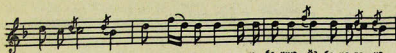
Moderato ♩ = 76

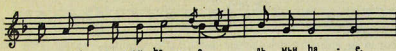
Ль мын ха - е, ле, ль мын ха - е, ле, ль мын ха - е.

Вэй сә-ре Си-п'а - не бу ду-ма - нә, вэй сә-ре Си-п'а - не

бу ду - ма - нә, һәс - пе лав-ке мы-ни бе хвә - йә, бе хо-да - нә,

ль мын ха, ль мын ха - е, ль мын ха - е,

ль мы-не, бәж-на та ма - лул, вә - зе бәх-те та-да - ма.

Ль мын, хае, ле, ль мын, хае, ле, ль мын, хае.

Вэй сәре Си-п'ане бу думанә,

Вэй сәре Си-п'ане бу думанә,

Һәспе лавке мыни бе хвәйә, бе хәданә,

Ль мын, ха, ль мын, хае,

Ль мын, хае, ль мын, хае, ль мыне.

Бәжна та мәлул, вәзе бәхте тадама.

Ль мын, хае, ле, ль мын, хае, ле, ль мын, хае,

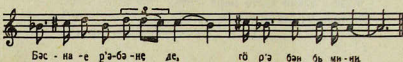
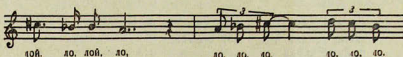
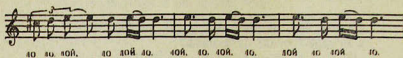
Вәзе ханики чекым дәр бьнаха,

Дәрики лехым, дьле мын сәрда,

Вәзе к'әтымә дәсте мере к'оти.

Ль мын, ха, ль мын, хае, ль мын, хае.

Andante ♩ = 68

Аһ'мәдо Р'они, һ'әйран, тһ нә мири, нә һ'акьми,

Кһр'о гәдә, тһ нә мири, нә һ'акьми,

Ль бара дьле мьн ә'вдала хһдеда, тавик жь тавйа бһһаре, мәһа
гһлане, нисане, идаре, ль сәр синг у бәре мьн ә'вдала
хһдеда нә дьхһрыши, нә дьбари.

Аһ'мәдо ло, ло, ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло,
лой ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло,
Ло, ло, ло, ло, ло, ло, Бәснае р'әбәне ле, тһ р'әбәнби.

Аһ'мәдо Р'они, һ'әйран, наве мьн Бәснайә,

Т'ьли, печие мьнә мармути ал шмайә,

Синг, бәре мьн ә'вдала хһде к'оч'к сәра у чимайә,

Кәре қыр'ане пәзе хwә сәрда гер'кә, мьне һ'әмде хwә тәр'а дә стур дайә.

Аһ'мәдо ло, ло, ло, ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло,
лой ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло,

Ло, ло, ло, ло, ло, ло, Бәснае р'әбәне ле, ле, тһ р'әбәнби.

Аһ'мәдо Р'они, бра де у баве мьн хере бькьн, вайе қә нәбиньн,
Әзе чава надамә Аһ'мәде кһр'е Бари мал дь гһндда, мьн дь л теда,
Әз дамә гәде кһр'ане хwә—кһндо, шьндо, чәпәле мера,
Хһдане һ'әфт жьна, һ'әфте сали.

Wәзе пер'а бала хwә дьдьме, зо фәрә дьран т'һнә девда.

Аһ'мәдо ло, ло, ло, ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло,
лой ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло,

Ло, ло, ло, ло, ло, ло, Бәснае р'әбәне, тһ р'әбәнби.

Аһ'мәдо Р'они, wәрә әме һәр'ьнә ақаре нәйар бәр зйарәте,

Пәза қһрбане к'алә-к'алә пәй мә те,

Синг, бәре мьн ә'вдала хһде һсанә, жь тәр'а чава баг' у бостане
зор щьнәте.

Аһ'мәдо ло, ло, ло, ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло, ло,
лой ло, лой ло, лой ло, лой ло, лой ло,

Ло, ло, ло, ло, ло, ло, Бәснае р'әбәне, тһ р'әбәнби.

Allegretto ♩ - 120

109

Па бе, да - ли мы, да - ти - мы, да -

ти - мы, да - ли - мы, да - ли мы, да - ти - мы, да -

ти - мы, да - ли - мы, да - ли мы, Го - те, Да бе

Го те, Го - те ма - ру - ме

те на - хва - шь, на - хва - ше ве на ни - те ма -

ра - те, а - те на - хва - шь, на - хва - ше ве на - ни - те, да -

ра - те шни - те мы а - да - те хва - те

дай - на ма - ко - на жо - рын ша - на - ни - те Да

бар - ма - ни, бар - ма - ти, бар - ма - ни,

бар - ма - ни бар - ма ти, бар - ма - ни, да

а - бе бар - ма - на ма - да бы - ра шь, Го - те те

Дә бе дәлилъм, дәлилъм, дәлилъм, дәлилъм,
Дәлилъм, дәлилъм, дәлилъм, дәлилъм, Гозе.
Дә бе Гозе, Гозәле, мә'руме,
Әзе нәхашъм, нәхаше ве һавине, малхъраве, әзе нәхашъм,
нәхаше ве һавине,

Дә тō р'авә щинге мьн ә'вдале хwәде дайнә палкона жорьн
шанәшине.

Дә бәрмали, бәрмали, бәрмали, бәрмали, бәрмали, бәрмали,
Дә әзе бәрмалиа мала гьранъм, Гозәле.

Малхъраве, дьнийакә бошә дь бәталә,
Чәрха фәләке кәсир'а нәдумандийә,
Дә wәки чәнд саләка мьн Гозәда мьнр'а бьдуминә.
Wәрә бәрмали, бәрмали, бәрмали, бәрмали,
Бәрмали, бәрмали, бәрмали Гозәле.

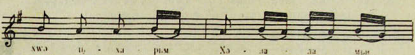
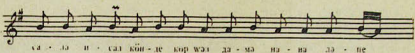
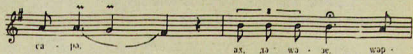
Гозе, Гозәле, мә'руме,
Шәве нивәка дь шәве бу,
Дике ниве шәве ве събе мә хōлхōланд,
Дә баране һур-һур дьхōшхōшанд.
Гозе дәрә мала баве хwә сәкьнийә,
Дә ньзам паши мьн ә'вдале хwәде к'офия зер'а к'ер'а дьньрьшанд.
Wәрә бәрмали, бәрмали, бәрмали, бәрмали,
Бәрмали, бәрмали, бәрмали Гозәле.

Гозе, Гозәле, мә'руме,
Әзе нәхашъм һ'але дьле хwәр'а.
Дә дьве:—К'ома бав у бьра, пьзмама, хwәйи хōдана р'уньштьнә,
Дә әзе шәрма бәләк ч'ә'ве Гоза хwә, ч'ә'ве хwә вәнакьм.
Дә бәрмали, бәрмали, бәрмали, бәрмали, бәрмали,
Бәрмали, бәрмали, бәрмали Гозәле.

Гозе, Гозәле, мә'руме,
Малхъраве, дьнйа бошә дь бәталә,
Чәрха фәләк кәсир'а нәдумандийә,
Дә wәки чәнд саләка мьн у тәр'а бьдуминә.
Дә wәрә бәрмали, бәрмали, бәрмали, бәрмали,
Бәрмали, бәрмали, бәрмали Гозәле.

110. ХЭЗЭЛЭ—hууц

Moderato ♩ 100

—Ле, ле Хэзал, Хэзале дине,
Wэзе хэзалым, хэзала ч'янги дарэ,
Wэзе wэрдэкым, wэрдэка голи сарэ,
Ах, дэ wэзе wэрдэкым, wэрдэка голи сарэ.
Пар ви чахи wэзе дьлк'этя хортэки т'урэ бум,
Сала исал—кõнде кор wэз дамэ нава лэпе хwэ дьхарым.
Хэзала мын, һэй ле, ле,
Дэлала мын һэй ле, ле.

—Ло, ло гõндо, мыне хэзалэк р'акыр бэр мын р'эви,
Wэй малино, мыне дэлалэк р'акыр бэр мын р'эви,
Wэрэ бэр мын р'эви.
К'этя пешья Хэзала мын дэшт у зозан, мерг у зэви.

Wэй кõлмале,
Wэки сэд у пенш сал э'мре мынбэ,
Сэд у бист сал э'мре тэбэ,
Wэзе сурэте тэйэ сор быгрым, бьмэ бэр ви дэви.
Хэзала мын һэй ле, ле,
Дэлала мын һэй ле, ле, һэй ле, ле.

111. Ի՛ՅՏՈՒՂՈ—ՀԱՍՈՒԳՈ

Allegro 1 132

Ինձ, քո լճ - ձո, ձո, ձոն, քո լճ քո,

ձոն, քո լճ - ձո ձոն, քո լճ ձո,

ձոն, քո լճ - ձո, Ի՛ճ - խոն - ւո զոր - ցա նա - մի -

նա ու մա զյ - նա Ին - ղե, Կ -

Հն - մո լճ ձո, նա - մի - նա - ու զա զյ - նա Ին ղե,

աճ - ղե Բո, զն - զն Բո - նն Ի՛ճ - խոն - ղե ճա - ր՛ճ ձո - ղա

Ի՛ճ - ղե Բո ձո - ղա - մի Ին լճ - ձո,

ձոն լճ - ձո, Ին, Բո, լճ - ձո,

ձոն լճ Բո, Ին, Բո, լճ - ձո, Ին, Բո, լճ - ձո,

ձոն Բո լճ Բո, Ի՛ճ - խոն - ւո զոր - ցա Ի՛ճ - ղե ղե ղո ղա - ղե - ղո,

Лой ло, гəло, ло,

Лой ло, гəло, лой ло, гəло, лой ло, гəло, лой ло, гəло.

Г'əсонго қѳрба, шамиване мə чунə Шаме,

Эг'имо гəдə, шамиване мə чунə Шаме,

Вəзе бышиньм биньм Г'əсонге хвəр'а дəстə ч'əке ве
нəзамйе.

Лой гəло, лой гəло, лой ло, гəло,

Лой гəло, лой ло, гəло, лой ло, гəло, лой ло, гəло,

Г'əсонго қѳрба, н'але мь we чава бə.

112. КОНДՅՐԹ ՔՅՄԵ—ՍԵՎ, ՄԱՇԻԿԱՎ, ՈՐ

Allegretto $\text{♩} = 176$

—Wэрэ, эман, эман, эман, эман,
Эман, эман, эман, эман, эман, эман, эман,
Ах эман, эман, ле, кондэрэ р'эше.

Эле, —дьбе, —кэва гозэл hat ббһри,
На wэллэ, кбла дьле мыр'а хэлде дэлал hat ббһри,
Эле, —дьбе, —п'еша дерэ дэлье сори, кбла дьле мыр'а т'эв
фьтли.

—Wэрэ, тб бэр дэре кавьл р'унышти,
Щарэке сэр мьле ч'эпе, ч'э'ве р'асте э'вдале хwэде, ha дагэр'и.
Дэ эман, эман, эман, эман, эман, эман, эман,
Эман, эман, ле, кондэрэ р'эше.

Wэрэ эман, эман, эман, эман, эман, эман,
Эман, эман, эман, эман, эман, эман,
Ах эман, эман, ле, кондэрэ р'эше.

—Эле дине, —дьбе, —хание мала кэва гозэл дь чардахэ,
Wэллэ, хание мала баве к'ава к'обар хwэш qонахэ.
—Wэки те щарэке мала баве мын бьви мевандари,
Эзе щие тэ дайным йале оде,
Эзе щоте зэр мэмька п'ешк'еши нэвса щане тэкьм,
Хwэр'а т'ер шабэ, һ'этани сыбе.
Wэки сыбе р'адьби дьчи wэлате хэриба, дэ бьра дьле тэ нэминэ.
Дэ эман, эман, эман, эман, эман, эман, эман, эман,
Эман, эман, ле, кондэрэ р'эше.

Wэрэ эман, эман, эман, эман эман, эман,
Эман, эман, эман, эман, эман, эман, эман, эман,
Ах эман, эман, ле, кондэрэ р'эше.

—Эле дине, —дьбе, —эз нэхwэше р'ожа чара,
Эз нэхwэше р'ожа чара, эзе бмырм р'ожа иние,
Кэвьре бэрсэрия мын э'вдале хwэде бинэ хамбэйара,
Мэйт'е мын һьлдэ бьвэ бэр дэре кэва гозэл һэқкэ.
Wэки сыве кэва гозэл р'адьбэ дэсте хwэ пе савуна р'эқ дьшо,
Дэ we диса бежэ: „Р'эмэ р'ожа тэбэ“.
Дэ эман, эман, эман, эман, эман, эман, эман, эман,
Эман, эман, ле, кондэрэ р'эше.

113. НАЙ, НАЙ ГАՄՐԵ—ՀԵՅ, ՀԵՅ ԴԱՎԻԹ

Allegretto J = 120

113

Най, най Га́м-ре, най де зи - не, май го сьв-ка на
ма - де р'а - ба
сэр хва най де кўз мах. дь - вен сэр ч'а' - не хва бь - шо.
бьск у г'а - мо - ри - ка ша - ка. қўй' - на кьз -
да - на дай - на бэр хва
н'а - та а - зи сат' - бьм р'у - ба - ре дьн - ба - зь - ке
пай баж - на зь - рав - р'а на - ве э ва мт
най - ньм сэр хва. най най, най,
Га́м - ре - - - н'а - зан дьм'

Най, най Гәвре,
Һәй ле дине, мьн го, сьвка, һа, мале р'абә сәр хwә,
Һәй ле кәлмал,
Дьвем сәр ч'ә'ве хwә бышо, бьск у т'әморика шәкә,
Qбт'йа кьлдана дайнә бәр хwә,
Һ'әта эзи саг'бьм р'убаре днйальке, пәй бәжна зравр'а наве
зәваше найньм сәр хwә.
Най, най, най Гәвре, тә эз һ'әландьм.

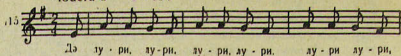
Най, най Гәвре,
Һәйле дине, шәве һавина сарьн, р'оже гәрмьн,
Һәй ле кәлмал,
Зозан сарә, wәрә шәв ниве шәве гоше орг'ане баве сәр мьн.
Һәрге де, баве мьн готьн: „Әw к'е бу?“.
Әзе бежым: „Әз нәхашьм, бәтһ'альм, һ'әкиме лоqмабу һатьбу
сәр мьн“.
Һәй ле дине тә эз һ'әландьм.

Най, най Гәвре,
Һәй ле дине, стәйра сьбе мә дәрк'әтйә алие дь ә'щәмә,
Һәй ле кәлмал,
Певър мезин чунә ава, Ләйл у Мәшрум хwә данә щәмә,
Һәйло гөндә, иро мьне р'уйе Гәвра хwә нәдитийә,
Дьле мьнда һьн нә сәбрә, диса хәмә.
Һәй ле Гәвре тә эз һ'әландьм.

Най, най Гәвре,
Һәйле дине, мьн го, һавинә, хwәш һавинә,
Һәй ле кәлмал,
Дьбе, ч'ьлка аве гөндә мәда т'бнинә,
Дә тә банздә т'аса ава сарә т'әвьзи бинә, эзи т'имә.
Һәй ле дине тә эз һ'әландьм.

115. ЛУРИ-ЛУРИ (ЩЪБРИ) — ОРНР-ОРНР (ЭРРР)

Moderato ♩ = 104

Дэ лури, лури, лури, лури, лури, лури, лури, лури, лури, лури,
Ишэв шэвэ, дьле мыр'а шэв шлийэ,
Гбһер'а пэзе эт'ими ав һ'эр'ийэ,
Шэв незикэ, р'йа мын дурэ,
Дэ тб р'абэ мын бър'эвинэ,
Дэ бьра бѣбэхта хвэсйа мын дэсте эт'име мын бьгрэ, нава мале
быгэр'инэ.

Дэ лури, лури, лури, лури, лури,
Кбле кбшто, кбле бьро.

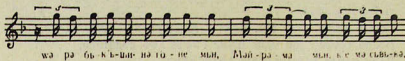
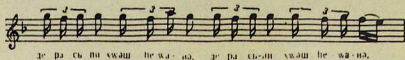
Эзе ле дьнһер'ым ишэв шэвэ, шэв қаральхэ,
Эзе бона тэ сэкьнимэ дэре мале тэ'на йалче Эзьрме, кбртке
чбхэ.

Дэ лури, лури, лури, лури, лури,
Кбле кбшто, кбле бьро.

Дэ лури, лури, лури, лури, лури, лури, лури, Щьбри, лаво,
Щьбри мал шэвьтийо,
Дэ тб сэре хвэ хэва ширьн ле һьлинэ,
Н'але дэргуше тб бьвинэ,
Шэв незикэ, р'йа мын дурэ,
Дэ тб р'абэ мын бър'эвинэ,
Дэ бьра бѣбэхта хвэсйа мын дэсте эт'име мын бьгрэ нава
мале быгэр'инэ.

Дэ лури, лури, лури, лури, лури,
Кбле кбшто, кбле бьро.

Пэзе Щьбрие мын һатэ бэр бѣдэре,
Пэзе Щьбрие мын һатэ бэр бѣдэре,
Эзе пьрса бэр пьрсар'а давежым, шык'е нава т'б хэбэре.
Дэ лури, лури, лури, лури, лури,
Кбле кбшто, кбле бьро.

Allegretto $\text{♩} = 146$

Эле Мэйре,

Кэч'ьке кѳлмале, кѳлмал баве,

Дера Сьпи хвэш хэйванэ, дера Сьпи хвэш хэйванэ,

Исал һ'эфт салэ мын фэқири, мын сѳрмани теда мамэ,

Мын го:—Qэйнт'эрчио, бэхте тэ хвэдемэ,

Wэрэ бык'шина гѳне мын, Мэйрэма мын, к'е мэ сьвькэ, к'е гьранэ.

Иар, йар, йар, йар, йар, йар, Мэйрэме,

Де т'ьрке, бав э'шэме,

Qѳт'ийа бе дэрмане,

Шэмамока бы қэлэме,

Эзе сефилым, к'эсивым, эw се р'оже паизе мамэ һ'эйре.

Эле Мэйре,

Кэч'ьке кѳлмале, кѳлмал баве,

Жь дере һ'эйани дере—

Шэwq-шэмала Мэйрэма мын дайэ ч'эмэк ч'эме Мэмэльхе,
зозанэк зозане хере.

Эзе синг у бэре Мэйрэма хвэ дьвежым—

Хѳрмэк хѳрме ве Бэг'дае,

Нежирэк нежире ве Шэнгале,

Тьрик тьрие Бьсьндьре,

Qашьнэк qашьне Диарбэк'ьре,

Хорт нэзанбэ, хвэр'а быкэ чэрэзе шэвбьһери.

Иар, йар, йар, йар, йар, йар, йар Мэйрэме,

Де т'ьрке, бав э'шэме,

Qѳт'ийа бе дэрмане,

Шэмамока бы қэлэме,

Эзе сефилым, к'эсивым, эw се р'оже паизе мамэ һ'эйре.

Эле Мэйре,

Кэч'ьке кѳлмале, кѳлмал баве,

Наве тэ бир кьрийэ, жь тэр'а дьвем Wэрдэк,

Һа Wэрдэке сэр к'эске,

Сэр һешине п'эр'бэлэке,

Бэре тэ к'этиэ qѳра ве фэлэке,

Тэје мала баве хвэ шашьтандийэ, ошахе мын кор кьрийэ бы
шарэке.

Йар, йар, йар, йар, йар, йар Мэйрэме,

Де т'ьрке, бав э'шэме,

Qѳт'ийа бе дэрмане,

Шэмамока бы қэлэме,

Эзе сефилым, к'эсивым, эw се р'оже паизе мамэ һ'эйре.

116. ЗЭМБИЛФЬРОШ—ᠵᠠᠮᠪᠢᠯᠠᠭᠣᠰᠢ

Allegretto ♩ = 152

116

Зэм - бил фь - рош зэм - би - ла ги
 нэ, р'э - ба но зэм - би -
 ла ги - нэ, сук у мь -
 н'э - ла дьгэ - р'и нэ, сук
 у мь - н'э - ла дьгэ - р'и - нэ

Зэмилфьрош зэмбила тинэ,
 Р'эбэно зэмбила тинэ,
 Сук у мьн'эла дьгэр'инэ,
 Сук у мьн'эла дьгэр'инэ.

Сук у мьн'эла дьгэр'инэ,
 Гёл хатуи бърше дьбинэ,
 Ақыл дьчэ сәүда дьминэ,
 Ақыл дьчэ сәүда дьминэ.

Дье: —Хатуне эз т'обадарьм,
 Т'обадаре хэлге щэбарьм,
 Эз жь р'эбе жорин нькарьм,
 Зар'о бър'чинэ ль мальн.

Дьве:—Қарашо, тō ләзкә, быләзинә,
Тō р'абә бърнщәки бьк'әлинә,
Бьра зәмбилфьрош бьхwә, ақьл бьщвинә,
Бьра зәмбилфьрош бьхwә, ақьл бьщвинә.

Дьве,— зәмбилфьрош лавке ә'басә,
Бь тә'на дәрпе у кьрасә,
Жь дәст хатуне набә хьласә,
Жь дәст хатуне набә хьласә.

Дьве:—Хатуна гәрдән бь мори,
Тō бьби шәмал у һори,
Әз дәст надмә тә wi п'ор'и,
Тьрса мьн жь р'әбе жори.

Дьве:—Зәмбилфьрош, wәрә бәр мсьлһ'әте,
Шōхōл бькә, хере тә те,
Әме т'әви һәр'ьнә щьнәте,
Әме т'әви һәр'ьнә щьнәте.

Дьве:—Әман гьди һ'өрмәте,
Агьре хōде щане тә к'әте,
Тә әз бьрьм һәлак'әтие,
Щә'ньмә дурә ль пәй мә те.

Зәмбилфьрош чу кәла мире Р'әwалә,
Бьльндә, һ'әфт у чьл газә,
Хwә кәледа бәрдайә харә,
Хwә кәледа бәрдайә харә.

Allegretto ♩ 108

—Эре дае, мне хэвнэк дибу.

Дэ мн го:

—Дь хэвнеда мыразе мн Сева Н'ащи, вэрэ бане бьльнд, ло,
т'эв хэв бьбу.

Ло, р'эзило дьло.

Де го:—Көр'о хэвна тэ ди мн жи дибу,

Дэ мыразе тэ у Сева Н'ащи, бане бьльнд ло, батал бьбу,
батал бьбу.

—Эре дае, бьра тэ ль дэв у лева шыкэстибйа,

Дэ бьра тэе нэгота, мне нэбьхиста,

Мыразе мн у Сева Н'ащи шара ижар, батал буйэ, батал буйэ.

—Оло көр'о, хэспе шинбоз хун бьк'шиньн.

Дэ мн го:—Дьле мыр'а тэнг у қуша бышьдиньн,

Ишалла, р'ае Шехшьмс эе хэр'ым,

Э'йнати пирэдер'а Сева Н'ащи хвэр'а биньм.

—Вэрэ, ло, шьвано, дьле мыр'а, ха, шьвано,

Вэзе бала хвэ дьдьме қыр'ане пэзе тэ т'эмам мийэ.

Дэ мн го:—Қап'уте мьле тэ шызайийэ,

Дэ ть вэрэ пьрса р'астие мьр'а бежэ,

Чька хэде хвэйкьрна тэ чийэ?

—Ах, бе сйаро, сйаре ха бь т'эне,

Дэ ть хэр'э р'енга хвэ нэминэ, хвэ нэминэ,

Дэ ть феза хвэр'а бьнер'э ч'йанге бьльнд, ле дьч'ерэ кар у бэрхэ,

На вэллэ, диса ми бьзынэ, тэр'азьнэ.

Дэ ть гава пьрса р'астие ль мн дьки,

Р'оже се шара бэр берие ч'э'ве мн ч'э'ве Сева Н'ащо дьк'эвэ,

Лавко қорба, эв зедэйи хэде мьнэ.

118. МАМЕ, Э'ЙШЕ—УШУБ, ЦЭБЪ

Andante ♩ = 76

118

Да ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло

ло, ло, ло, да ло, ло, ло

ло, ло, дай-ка Ма-ме го-ра чйа-ба

Да ло, ло, ло, ло, да-ве

и-сала и'эфт са-де Ма-ме-йа Ма-ме

чу-йа ва-ла-те ха-ри-бйе, Эй-ше

ка-г'а-за-ке да-нь-ви-са да-ши-на

пай Ма-ме йа, да да-ве

-Бь-ра на-са-кь (ь)-на, ле ха-бе-йа

Дэ ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
Дэ ло, ло, ло, ло, ло,
Дайка Мэме, ло, гѳра ч'йабэ.

Дэ ло, ло, ло, ло, дьве, исал н'эфт сале Мэмейэ,
Мэме чуйэ вэлате хэрибейэ,
Э'йше к'аг'эзэке дьнвисэ, дышинэ пэй Мэмейэ,
Дэ, дьве: „Бѳра нэсэкьнэ, лехэ бейэ“.

Дэ ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
Дэ ло, ло, ло, ло,
Дайка Мэме, ло, гѳра ч'йабэ.

К'аг'эз дьчэ дьгнижэ Мэмейэ,
Мэме тейэ йале малейэ.
Қэваза р'е надайэ Мэмейэ.
Дьве:—Нэ'та нэе изна Э'йше ханьмейэ.
Э'йше дэрдьк'эвэ дэре дь малейэ,
Дьве:—Чьма бэтане ч'э'ве вэ р'жйа бу, вэе хэрибе мын нас нэкьр?

Дэ ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
Дэ ло, ло, ло, ло,
Дайка Мэме, ло, гѳра ч'йабэ.

Мэме дьве Э'йше ханьмейэ:
—Вэрэ эм нэр'ьнэ дитьна Вэрда дейэ.
Э'йше дьве:
—Мэме, вэз бь қѳрбан, съве сламэти, вэме мьзгиникэ хере
бьдьнэ Вэрда дейэ.

Дэ ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
Дэ ло, ло, ло, ло,
Дайка Мэме, ло, гѳра ч'йабэ.

Сьве Вэрда де р'адьбэ жь хэшейэ,
Дьннер'э—дэсте мори-мыршан дайэ бэр сэре хорти бь хэлқейэ,
Дьве:—Бѳра хвэде бьбьр'э ит'бара дь жьнейэ,
Э'йше дьго, вэзе т'ѳ щари пэй Мэмер'а дэсте мори-мыршан
надьмэ бэр сэре хорти бь хэлқейэ.

Дэ ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
Дэ ло, ло, ло, ло,
Дайка Мэме, ло, гōра ч'йабэ.

Дэ ло, мын го: Wэзе һылдым т'вынгейэ,
Дэнге бука мыне бэлабэ ль днейэ.
Wэзе һылдым кэвьре сирк'отейэ,
Быра хwэде быбър'э қэwата ды жьнейэ.
Wэзе сорание бык'шиньм жь қавейэ,
Дайным сэр кэч'ька дыле хорти ды хэлқейэ,
Быра сорани чар т'ьли жи бык'эwэ ды э'рдейэ".
Қир'ини дык'эwэ Э'йшейэ,
Нэ'лини дык'эwэ Мэмейэ.

Дэ ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
Дэ ло, ло, ло, ло,
Дайка Мэме, ло, гōра ч'йабэ.

— Мэме, лаwо, һа Мэмейэ,
Бэтане ч'э'ве дайка тэ р'жйа бу,
Дэ we чаwа хэрибе хwэ нас нэкър.
Wэзе we сьве дэw у драке Мэме хwэ дыһер'ьм,
На wэллэ, минани чър'е шэкърэ.

Дэ лаwо, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
Дэ ло, ло, ло, ло,
Дайка Мэме, ло, гōра ч'йабэ.

Allegretto ♩ - 168

119

и дай Ма - ме мын та - ыи Ма - ме мын та - ыи

Ма ме мын та - ыи Ма ме мын та - ыи Ма ме мын та - ыи

Ма ме мын та - ыи Ма ме мын та - ыи и - дай пәй - а

и Ма ме па Ма ме ме ме тү аа да та қор ба та ба

да ме Ма та дай мын ка та та че мын дай па ра

ма па-ше - йа, го - Ма - ме а та та - кын бәй ил - не хәд и ба

сар ха - ты - ре пу ра де йа та) Ах та

Ма - ме мын та - ыи Ма ме мын та - ыи Ма ме мын та - ыи

Ма - ме мын та - ыи Ма ме мын та - ыи Ах да

дай - ка Ма - ме го - ра һар - ба ах да

яй - ма Ма - ме го ра ч йа - ба

Мәме мын лаво, Мәме мын лаво,
Мәме мын лаво, Мәме мын лаво,
Мәме мын лаво, Мәме мын лаво, Мәме мын лаво.

Исал һ'эфт сале Мәмейә,
Мәме мыне чу вәлати қорбәтйейә,
Дә, we Wәта дйа wi к'аг'азәке шандйә һәрәма п'адшейә,
Го: „Мәме аза быкын бой наве хвәдейә, сәб хатьре пирәдейә".
Ах, дә дайка Мәме гбра һарбә,
Ах, дә дайка Мәме гбра ч'йабә.

Дә we к'аг'әз дьчә щәм п'адшейә,
Дьве:—Мәме азакын бой наве хвәдейә, сәб хатьре пирәдейә.
Мәме дьве:—Йалла йа хвәдейә.
Һәспе дәвләте дьк'шинә дәрә малейә,
Зинне әскәрйе дьдә сәр пыштейә,
Льнге хвә дькә зәнгуйа һәспейә,
Дажо бәр дәрә к'оч'к—қәсабханейә.

Мәме мын лаво, Мәме мын лаво,
Мәме мын лаво, Мәме мын лаво,
Мәме мын лаво, Мәме мын лаво, Мәме мын лаво.

Ә'йше бала хвә да кә Мәмейә,
Дьк'әвә бәр мыле Мәмейә,
Мәме дьвә йале диғанейә.
Мәме мын лаво, мы нә дито, нә бинайо.

Мәме дьве Ә'йше:—Мын һ'әрамбә һьвина т'ели Ә'йшейә,
Һ'әта нәчым сьлава пирәдейә.
Ә'йше дьве:—Мәме, сәре мын қорбана тәбә,
Исал һ'эфт салә тә вәлате қорбәтйейи,
Wәрә ишәв тек'әвын һ'әнәк—лақърдие шәвейә,
Сьве Wәта де сәр һьмежа сьвейә,
Wәзе бьме мзгинйа дь херейә.

Мәме мын лаво, Мәме мын лаво,
Мәме мын лаво, Мәме мын лаво,
Мәме мын лаво, Мәме мын лаво, Мәме мын лаво.

Мәме, Ә'йше дык'эвнә һ'әнәк у лақьрдие шәвейә,
Дык'эвнә хәва бәрбангейә.

Wәта дйа ви сьве р'адьвә дыкә ньмежа сьвейә.

Те йале тәвләханейә,

Дина хwә дьде, һәспәки әскәрийе нав тәвләханейә.

Те йале малейә,

Дина хwә дьде, зинәки дәвләте нава малейә.

Те йале одейә,

Бала хwә дае we паши Мәме, qәда тек'әвә қьзмәти дьнейә,

Паши Мәме, Ә'йше зәнда мори-мьршан дайә бәр сәре кәр'е хәлқейә.

Ах, дә дайка Мәме гора һарбә,

Ах, дә дайка Мәме гора ч'йабә.

Дә we Wәта де дьве:

—Әзе т'эвнгә биньм,

Хwәде хьрав быкә, дәнге бәлабә р'убари дьнейә,

Һ'әйфа мьн те наве Ә'йшейә,

Әзе шур бык'шиньм,

Хwәде хьрав быкә qәwата жьнейә.

Дә we сорание тинә дьдә сәр кәч'ка дьле Мәмейә . . .

Сорани чар т'элика бьн орхан-дошәка, сьлаве дьдә дь ә'рдәйә.

Налин дык'әвә Мәмейә,

Qир'ин дык'әвә Ә'йшейә.

Коре нәмае, әw жи дь Мәмейә.

Мәме мьн лаwо, Мәме мьн лаwо,

Мәме мьн лаwо, Мәме мьн лаwо,

Мәме мьн лаwо, Мәме мьн лаwо, Мәме мьн лаwо.

Тә'жйа Мәме мьн дәлалә,

Тә'жйа Мәме мьн дәлалә,

Wәзе дәрк'әтьмә зозане дьне war бь warә,

Дә паши Мәме әзе бьвьм қьжьк, пәп'укә, гора һарә.

Дә we, тә'жйа Мәме мьн быч'укә,

Тә'жйа Мәме мьн быч'укә,

Wәзе гәр'йамә зозане дьне сукә-сукә,

Дә паши Мәме әзе бьвьмә қьжькәкә деранә дь пәп'укә.

Ах, дә дайка Мәме гора һарбә,

Ах, дә дайка Мәме гора ч'йабә.

Andante $\text{♩} = 56$

Зи-не ды-го. И'әфт дәр-ге ба-ве мын, и'әфт жи по-ла-
на, т'ә мам қә-ра - ба ши п'ә-дә-ва-
на, һә-ге ба-ве к'е һә-йә ве э-ва-ре
дә-ве хвә быг-һи-нә ха-ла синг у ба-ра - на

Зине дыго:

—И'әфт дәрге, баве мын—и'әфт жи поланә,

Т'әмам қәрәбаши п'әләванә,

Һәге баве к'е һәйә ве эваре дәве хвә быгһинә хала синг
у бәранә.

Мәме, Зине т'әв данә ч'әра-шәмданә,

Дә ве жьмырин, бун нод у йәк мынаранә,

Паше Зине қәбулбу, вәки Мәме Ала-буйә меванә.

Qиза вәзир дыго:

—Мәме дәләл, чьма ва мәи дынази,

Сәре хвә дәрнахи жь бын ви к'өрк-льбаси,

Qиза қази, мьвти, мәллә чьма жь хвәр'а нахвәзи?

Мәме дыго:

—Әвә дьле мын дьһ'әвинә—әв Зинә, Щзира Бота дьминә,

Әв хушка мир Севдинә, бука Қәрәт'аждинә,

Наве ве қәрә хатун—назык Зинә.

Allegretto $\text{♩} = 108$

121

Վա-րա շեխ Մու-սա չ. հե,
 շեխ Մու-սա շեխ
 Մու-սա, հա շեխ Մու-սա շեխ Մու-սա.
 շեխ Մու-սա Վա-զե Դա-լիե Խո-շա-նե Լը-նը-հե-ր'յա. Վե
 Բը չը-վա-շա, Բը չը-վա-շա,
 Ի'աֆտ Բը-րե մըն Լը-մայ-ճա-նե Ի'աֆ-տա շո-նա մա-նա շա-շա'

—Վարա շեխ Муса, э, һе,
 Шех Муса, шех Муса, һа шех Муса.
 Шех Муса вәзә Դәлие Խушане дьнһер'ям,
 Վե Բը չըվաշә, Բը չըվաշә,
 Ի'әфт Բըре мьн мәйдане һәбун,
 Ի'әфта чунә манә шәшә.

Դә ր'авә, Դә Թո ր'авә,
 Шех Муса, Բըре Բьч'ук Դә Թո ր'авә,
 Կօլа Ի'әլәбе мала Խвәкә,
 Малхъраво, Գә Թո чьма ль дәй наки?

П'ор' у гблие Зэрифа хушка хwэ к'бр'наки,
Тб чьма сэр цуч'е р'уныштии,
Qэлыне сэр qэлыне qэ сар наки.
Дэ р'авэ хайинг сэвэвэ.

Wэрэ шех Муса, э, he,
Шех Муса, ha шех Муса, шех Муса.
Шех Муса, гэлие Хушане дьнher'ьм,
We бь дарэ, дари сынщэ,
H'эфт бьре мын майдане hэбун,
H'эфта чунэ манэ пенщэ.

Дэ р'авэ, дэ тб р'авэ,
Шех Муса, бьре бьч'ук дэ тб р'авэ,
Кбла H'элэбе мала хwэкэ,
Малхъраво, qэ тб чьма ль дэй наки?
П'ор' у гблие Зэрифа хушка хwэ кбр'наки,
Тб чьма сэр цуч'е р'уныштии,
Qэлыне сэр qэлыне qэ сар'наки.
Дэ р'авэ хайинг сэвэвэ.

Дэ дьве:—Радьвэ шех Мусae дэло динэ,
We h'эзари дькбжэ, пенсьди дьгрэ дилэ,
H'эйфа бьра дэсте хwэ hьлтинэ.
Дэ лехэ шех Муса бьре бьч'ук, дэ тб лехэ,
H'эйфа бьра дэсте хwэ hьлинэ.

122. ДӘҮРҮШЕ Ә'ВДИ—ҒАҢҒЫҢЫҢ АҢҒЫ

Allegretto ♩ = 180

122

Дәуірше әвди ғаңғының аңғы Дәуірше әвди ғаңғының аңғы

Дәуірше әвди ғаңғының аңғы Дәуірше әвди ғаңғының аңғы

Дәуірше әвди ғаңғының аңғы Дәуірше әвди ғаңғының аңғы

Дәуірше әвди ғаңғының аңғы Дәуірше әвди ғаңғының аңғы

Дәуірше әвди ғаңғының аңғы Дәуірше әвди ғаңғының аңғы

Дәуірше әвди ғаңғының аңғы Дәуірше әвди ғаңғының аңғы

Дәуірше әвди ғаңғының аңғы Дәуірше әвди ғаңғының аңғы

Дәуірше әвди ғаңғының аңғы Дәуірше әвди ғаңғының аңғы

Дәуірше әвди ғаңғының аңғы Дәуірше әвди ғаңғының аңғы

Дәуірше әвди ғаңғының аңғы Дәуірше әвди ғаңғының аңғы

Дэлал, wэй дэлал, wэй дэлал,
Wэрэ мала баве мын бь мевани,
Wэзе тэр'а дайным щот кōлаве хōр'ьстани,
Wэзе тэр'а шэржекм бэрха сорэ сэр бэрани.
Wэки де у баве мын готыи: „Ә'дуле лаwо, к'ане бэрха
сорэ сэр бэрани?“.
Әзе бежым: „Шли бу, шойи бу, бэрф бу, багэр бу, сōр' бу,
сэрма бу,

Кōр'е хэлде бун, дьле ван нэшәwьти, чоле нэании“.

Wэз нэминьм, wэз нэминьм,

Wэз нэминьм дэлало.

Wэз гэр'нам, нэгэр'йабум, мыне тыштэк лайици ви мевани
нэди,

Мыне дэзмала сор гōл-гōли ани,

Чьwта зэр мэмька навда гьреда у ль бэр дэлалие дьле хwэ
п'ешк'еш дани.

Wэз нэминьм, wэз нэминьм,

Wэз нэминьм дэлало.

Wэзе чумэ алие мале, малэ т'ьжи,

Чумэ алие диwане, диwанэ т'ьжи,

Мысине qawe сэр даре бще дьк'эльжи.

Мыне һьлдабу мысине qawe у бәлакьрбу,

Wэзе чубумэ бэр финшана Дәwреше Ә'вди,

Һьзам тьрса Дәwреш бу, йан саwа бьра пьзмама бу,

Дәсте мын лэрьзи, ч'ьлка qawe сэр qап'уте Бәсранда
дър'ьжи, һа дър'ьжи.

Wэз нэминьм, wэз нэминьм,

Wэз нэминьм дэлало.

Мыне һьлдайә qап'уте Дәwреше Ә'вди чумэ сэр ч'эме П'ае,

Ч'эме П'ае ль мын мыч'ьдийә,

Һ'әфт қальб сабун һ'әлийанә,

Т'ьли печ'ье мын машийанә,

Мыне qап'уте Дәwреше Ә'вди дәрхьстийә,

Авитйә бэр тә'ва һавине,

Чьма диса ч'ьлка qawe сэр qап'уте Дәwреше Ә'вди диса
дьхвейә, һа дьхвейә.

Wэз нэминьм, wэз нэминьм,

Wэз нэминьм дэлало.

123. ԿՅՐ՝ Մ ԿՕԼԵԿ—ԿՅԱՌՈՒ ՔՈՒԼԸԿ

Allegretto ♯ = 136

123

Ах! на - ми - е на - ми на - ми

на - ми на - ми е Д. пра э - мар - та

ле - ре на - ми - на э ба ра дэр - гу - ша ко - рин

бер на - ми - на э ба на ми на э ба на ми на

на - ми на ми на на на на на на на на на

хэр - ба кар хэ - та э ба - хэ ба - ми на

ше ре хэр в хэр эра о ба - на

кот - ба дэр - ба на ба дэр ма - на на ми

на на - ми. ше ре ми на ба на на ба ба - на на на на на

Ах, һәүиә, һәүиә, һәүиә, һәүиә, һәүиә.
Дә бра Ә'мәр аг'а хере нәвинә,
Дә бра дәрғуша кбр'ин бәр һ'әмеза хвә нәвинә,
Генъм бычьнә, зиғин дәүсе һьлинә.
Ах, дә we чава харзйа сәр халада дькә бышинә,
Шәр'е хал у харзйа бсанә, нот'ла дәрдәки бе дәрманә, һәүиә.
Ах, һәүиә, шере мын нәзаньн, нә былйаньн, һәүиә.

Һәүиә, һәүиә, һәүиә, һәүиә, һәүиә.
Ә'мәр аг'а мәсрәфәкә гьран датиңә,
Эла кикан у мылан һәв дыщьвинә,
Дә we финицана қавә сәр т'аг'ьма зер'ин датиңә,
Дьве:—К'и финицана қавә һьлинә,
We һәр'ә Бещане Ә'рәбьстане бинә,
П'әришане хвәр'а бьстинә.
Дә һәүиә, шере мын нәзаньн, нә былйаньн, һәүиә.

Һәүиә, һәүиә, һәүиә, һәүиә, һәүиә.
Кәр'о го:—Дәе, һанә, мь бы һанә,
Һәй ле дае, һанә мь бы һанә,
Ах, бәсә мыхә ван тә'нанә.
Мыне бы кәвре чәқмақа тә анийә к'ока бьранә,
Мыне йәк һевшандийә сәва ломанә,
Сәва нәвежыи Вәрдәка де бехвәйә, бе хьданә.
Вәрә һәүиә, шере мын нәзаньн, нә былйаньн, һәүиә.

124. ХЭЩЕ У СИАБӨНД—**ᠬᠡᠰᠡ ᠤ ᠰᠢᠠᠪᠤᠨᠳ** **ᠤ ᠰᠢᠠᠪᠤᠨᠳ**

Allegretto ♩ = 150

Хэ шэ го Сиа банд ча - зе Си па ч шэ Хэ та - шэ

дын - те - рьм дай нь - мьн

до да - ре да ре да

не - шинн дь - нэ фэ ня

до мери у э - ви Сиа банд зур - ба

бар дэ - те та хуа де ць рар - ба нэ сә нэ

ше сини у ба - ре до мьн ша нэ - ба

Хэще го:—Сиабэнд, вэзе Сип'ане Хэлате дыһер'ым, вэй, ль мьн,
Ло, даре дэре, дэ һешин дькэ фэна, ло, мерг у зэви,
Сиабэнд, қорба бэр дэсте тэ хвэде қьрарбэ,
Кэсэке we синг у бэре, ло, мьн шанэбэ.

Хэще го:—Сиабэнд, вэзе Сип'ане Хэлате дыһер'ым, вэй, ль мьн,
ло, думан, мьжэ,

Тир, кэване Сиабэнде Сливи, ло, гбжэ-гбжэ,
Сиабэнд, мьн нэ го, гак'уви бэрдэ, бра һа һэр'э жь хвэр'а.
Гак'увийо, тэс чава Сиабэнде мьн зэре давежэ?

Сиабэнд го:—Хэща мьн, мэгри, ви, ви, ви, дэлала мьн мэгри,
Дэ тō һесра ч'э'вед бэлэк нэбаринэ,
Дьһа хайинэ, кэсир'а нэдумандийэ, вэки Сиабэнде Сливр'а бьдуминэ.

Хэще го:—Сиабэнд, вэзе Сип'ане Хэлате дыһер'ым, вэй ль мьн,
сэре ч'йейэ,

Дэ бра храв бйа мала хвэйе гак'увийэ,
Чава сэре Сип'ане Хэлате жэв қэтандийэ дэсте буке, ло, зэ'вейэ.
Дэ вэрэ мэнал, Сиабэнд мэнал,
Сиабэнде Сливр'а т'бнэ бэ'лги бэрп'ал.
Вэйла мьн дэлиле, дэрана хвэде, Хэща зэринр'а т'бнэ, ло, ши у ст'ар.

Сиабэнд го:—Хэща мьн, мэкэ вэй ль мьн, дэлала мьн, мэкэ,
Дэ тō ч'э'вед бэлэк храб мэкэ,
Дост у дьжмьне мьн гэлэкэ,
Дьжмьне хэлде к'очэре сэре ч'йанэ,
Дьжмьне мьн э'вдале хвэде гак'увийэ, на вэллэ диса қошэфэлэкэ.

125. ХЭЗЭГЭ-НЭЭ

Moderato ♩ = 112

125

Э - те Хэ - за - та мн дэр - жэ - тээ

шэр - да э - то п'а - ша - ян ка - ла. - э' - ло

п'а - ша, хвэ ки хвэ - де - ки тө - е

Хэ зо - ла мн бэр - ди, бэр - ди, бэр - ди, бэр - ди.

дэ шо - та ка - ре хэ - за - ла

ч'аа - е Шэн - га - ле за - ра, за - ра.

Хэ - за - ла мн бэр - дэ, бэр - дэ, бэр - дэ, бэр - дэ, бэр - дэ, бэр - дэ.

дэ - ла - ла мн бэр - дэ бэр - дэ, бэр - дэ

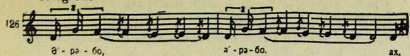
Эле, Хэзала мьн дэрк'этиэ, щэрда Ә'ло п'ашайи калэ.
—Ә'ло п'аша, хwэки, хwэдеки,
Тöе Хэзала мьн бэрди, бэрди, бэрди, бэрди,
Дэ щот каре хэзала ч'йае Шэнгале зарэ, зарэ.
Хэзала мьн бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ,
Дэлала мьн бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ.

Эле Хэзале, ч'йае Шэнгале мьжэ,
Ч'йае werане мьжэ, мьжэ, мьжэ.
Мьн го:—Хэзала мьн дэрк'этиэ щэрда Ә'ло п'ашае мер-
кбжэ.

—Ә'ло п'аша, хwэки, хwэдеки,
Тöе Хэзала мьн бэрди, бэрди, бэрди,
Щот каре хэзала ль ч'йае Шэнгале he шир дьмьжэ.
Хэзала мьн бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ,
Дэлала мьн бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ.

Эле Хэзале, ч'йае Шэнгале тыри,
Ч'йае werане тыри, тыри, тыри.
Мьн го:—Хэзала мьн дэрк'этиэ щэрда Ә'ло п'ашае мьли.
—Ә'ло п'аша, хwэки, хwэдеки,
Тöе Хэзала мьн бэрди, бэрди, бэрди,
Щот каре хэзала ч'йае Шэнгале we дьгыри.
Хэзала мьн бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ,
Дэлала мьн бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ, бэрдэ.

Allegretto 1-12

Ә'рәбо, ә'рәбо, ах,
Ә'рәбо, р'ека мьн бәрдә,
Ә'рәбо, р'ека мьн бәрдә, вәлате мьн ч'йайә, ах,
Ә'рәбо, р'ека мьн бәрдә, вәлате мьн ч'йайә,
Сәрда бь дар у барә, бында верани хош һьсарә, һо.

Фәрманә,
Ле дае, хош фәрманә, баво хош фәрманә,
Сала бәр ве сале, шәр'әке гьрани к'әтийә сәр мьле
к'өрданә, дае.

Ль ә'смана ль мьн хош те дәнге тәйаранә,
Ль ә'рда ль мьн хош те дәнге т'опан у р'әшашанә, дае,
Сала бәр ве сале шәр'әке гьрани қәшми сәр мьле к'өрданә.

Һае, һае,
Сәд машала жь вә пешмәргар'а,
Дәсте хвә дабу дарә Бьр'ноанә,
Хә бәрдабу сәре ч'йанә, һо.

127. АНДРАНИК П'АША—ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՓԱՇԱ

Allegretto ♩ -126

127

Musical notation for the first staff of the piece, measures 127-130. The key signature is one sharp (F#). The melody consists of eighth and quarter notes.

File WA - P W3H, WA - C, W3H W3H WA - C, W3H, WA - C

waŋ, wə - ɛ hɛɪ ɬo ba wə An - dra - ɲɪk p'a ʃa -

уе ка - да Хие сфар бу. ча у ме - да - де хуа бьл - да гоу

— ба - ве мън къ - ръ - бьн. ну - ве че бьн ет бь - хэ въ тьн

K'a - r'a - 32 - ke ka - da Wa - et han - na

he - cu - pe ма дас - те Ты нар ха - ма.

ка - ло Ва - не Май - са - ре - да

Дэ wae, wай, wae, wай, wай, wae, wай, wae, wай, wae,
Гэйло баво, Андраник п'аша we кэла Хwe сйар бу,
Хач у медале хwэ һылда го:
—Баве мын кьрьбын, һуне чебын, че бьхэвьтн,
К'аг'эзэке жь кэла Wане һатийэ,
Һесире мэ дэсте Таһар ханэ, кэла Wане Майсэреда.

Дэ ле wae, wай, wae, wай, wай, wae, wай, wae, wай, wae,
Дас деране, мыне го:
—Ве сыбе Дилэмане, ль қбнт'ара ч'йа,
Ль сэр сэре Андраник п'аша те дэнге т'оп-т'вынга,
Р'ынгина ыерани э'йнэлуйа.

Андраник п'аша кьрэ гази:
—Гэли бьра, пьсмама,
Баве мын кьрьбын, һуне чебын, че, бьхэвьтн,
Эзе сыбе нава р'оже ль қоле Башқэла шэвьти,
бықэлиным к'ока эскэре т'ьрка.

Ле wae, wай, wae, wай, wай, wae, wай, wae, wай, wae,
Ло баво шэр'э, шэр' гьранэ,
Хwэде мер дьзанэ, Андраник п'аша мере жь меранэ.

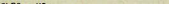
Allegretto $\text{♩} = 108-112$

Allegretto $\text{♩} = 108-112$

сэр ка - ни - е, да тў ва-ра пеш-яа ор-дйе да-на-к'э-ва дэш-та

Бь - ше - ри е, һай ло, ла-во па - н - за сэ-ре

 дь чьла - нэ, ма дь - ба - ра бар-фа - ка бе ца - ша

 дь гьрв - нэ,

дь бара - на, хэй ло ла-во қь-рав а-ви-тйэ сэр

ма - у - зе - ра ла - вь - ка - на, хвэ - йо.

—Таждин лаво, дъле дайка дэмада қаса сэр кание,

Дэ тō вэрэ пешйя ордиє данэк'эвэ дэшта Бышерне.

Нэйло лахо, паизэ, сэре дь чьланэ.

Мэ дьбарэ бьрфакэ бе қашэ дь гьранэ,

Даште барйә тә'вик дōдō, дь баранә.

Һэйло лаво, қыр'авие авитйә сәр маузера лашьканә, хwәйно.

Allegro ♩=160

Wə - pə həñ - le wə - pə həñ - le, həñ - le wə - pə həñ - le,
 həñ - le mə - te - de - ra - ne, hər - çe - ra - va Ma - h'a - ma - de
 Ə - ri - je - maz sivar - bu - sa - b'ra p'yan - ki - ne.
 be - ri - ma - ne hər - çe - ra - va Ma - h'a - ma - de Ə - ri - je - maz sivar - bu
 sa - b'ra p'yan - ki - ne a - ro - je - ro - je xwə - de - ba
 wə - le - bu - qə - na - ka Ma - te - Ə - ri - ta - bi - je - ri - na,
 de - je - na - wa - gə - le - ke - ba - ri - ba - da - ne
 Ma - h'a - ma - de Ə - ri - sivar - de - ri - ran - da - ne,
 həñ - do - ma - da - be - ne x'ra - va - bi - ke - sa - ri - na - wa - be - ne - ma - da
 ri - x'ra - va - be - ne həñ - le - de - ri - ran - da - ne, həñ - le, həñ - le,
 de - ri - ran - da - ne, həñ - le, həñ - le, həñ - le, həñ - le

Вэрэ хайле, вэрэ хайле, вэрэ хайле, хайле.

Мэт'е деране, хэрче гава Мэх'мәде Ә'ли жь мал сйар бу сәбра п'ьскине,
Беймане, хэрче гава Мэх'мәде Ә'ли жь мал сйар бусәбра п'ьскине,
Әw р'ож нә р'ожа хwәдебә wәхте бу қонаха мэт'е Ә'нт'аби жеринә,
Дә we чава гөлләке бәри бәдәна Мэх'мәде Ә'ли, сйаре Тигран данә,
Һайло, мала баве хьравбие, кәсәк т'өнә щавәке мала Серхун бькә.

Дә хайле, дә хайле, хайле, хайле,

Дә хайле, хайле, хайле хайле, хайле.

Мэт'е нәкә, беймане нәкә,

К'әзәве нәкә, к'әсуке нәкә,

Агьре кәле бәйт' ошахе мала баве хwәкә,

Дә щьнязе Мэх'мәде Ә'ли бәге, сйаре Тигран орт'а мәйдане хьрав нәкә.

Вэрэ хайле, вэрэ хайле, хайле, вэрэ хайле, хайле.

Мэт'е деране, зьнерда һа зьнерда,

Беймане, зьнерда, һа зьнерда,

Была һәрдб мьле дела мэт'е бышке қолане мьла дь зәндеда,

Иро се р'ожә, се шәвә, гөлләке пар'а бәри бәдәна Мэх'мәде Ә'ли
бәге дайә, гөллә майә бринедә.

Дә хайле, хайле, хайле, хайле, ле,

Һайле, хайле, хайле, хайле, хайле.

Нәкә мэт'е, нәкә, беймане нәкә,

К'әзәве нәкә, к'әсуке нәкә,

Агьре кәле бәйт' ошахе мала баве хwәкә,

Дә щьнязе Мэх'мәде Ә'ли бәге, сйаре Тигран орт'а мәйдане
хьрав нәкә.

Вэрэ хайле, вэрэ хайле, хайле, вэрэ хайле, хайле.

Мэт'е, Мәт'әлане шәwьти we бь кәлейә,

К'әзәве, Мәт'әлане хопан we бь кәлейә,

Хwәде мерә-хwәдева ә'йанә һәспе Тигран дел гәвәзи, дел һ'әнәйә.

Мәт'е беймане, мәкбжә баве Задә—Мэх'мәде Ә'ли, сйаре Тигран,

Беймане, р'ожа ог'ьрме гьран бәрхе к'оза мала баве тәйә.

Дә хайле, хайле, хайле, хайле, ле,

Һайле, хайле, хайле, хайле, хайле.

Нәкә мэт'е, нәкә беймане,

К'әзәве нәкә, к'әсуке нәкә,

Агьре кәле бәйт' ошахе мала баве хwәкә,

Дә щьнязе Мэх'мәде Ә'ли бәге, сйаре Тигран орт'а мәйдане хьрав нәкә.

Allegretto $\text{♩} = 140$

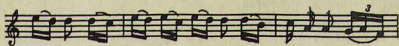
Wə-рə ло, ло, wə-рə ло, ло, wə-рə ло, ло, wə-рə ло, ло,

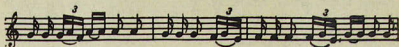
wə-рə ло, ло Да - е ма' - ру-ме, ма-ле ма да - ни-на

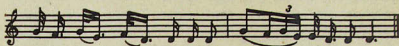
зо - за - нэк, зо - за - не мер - гə ми - ре у - со бə - ге.

У, ло, ло, у, ло, у, ло, ло, wə-рə ло, ло,

wə-рə ло, у, ло, ло, wə-рə ло, ло, wə-рə ло, ло, у, ло, ло,

wə-рə ло, ло, wə-рə ло, ло, wə-рə ло, ло, wə-рə ло, ло.

Wəpə ло, ло, wəpə ло, ло, wəpə ло, ло, wəpə ло, ло, wəpə ло, ло.

Дәе мә'руме, мале мә данина зозанэк, зозане мерге мире Усо бәге.

У, ло, ло, у, ло, у ло, ло,

Wəpə ло, ло, wəpə ло, у, ло, ло, wəpə ло, ло,

Wəpə ло, ло, у, ло, ло, wəpə ло, ло, wəpə ло, ло, wəpə ло, ло.

Wəpə ло, ло, wəpə ло, ло, wəpə ло, ло, wəpə ло, ло, wəpə ло, ло.

Дә бала хwə бьднə титалки сйара,

Qap'ути дә шəw'ти бе п'əргали,

Нызаньм чьма т'əнгəзарə.

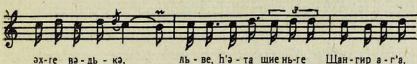
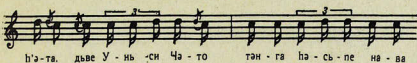
У, ло, ло, у, ло, у, ло, ло,

Wəpə ло, ло, wəpə ло, у, ло, ло, wəpə ло, ло,

Wəpə ло, ло, у, ло, ло, wəpə ло, ло, wəpə ло, ло, wəpə ло, ло.

131. ШАНГИР АГ'А—ՋԱՆԴԻՐ ԱՂԱ

Moderato ♩=184

Дэ ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
Ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
Ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
Ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло.

Аха вэрэ мэкэ,

Мацуло вэрэ мэкэ,

Тō ве сьве сәре шәмсе хвэкэ,

Хвэ лэ'зэки т'этька мират'а э'йнәлуеда эглэкэ,

Г'эта, дьве, Уньси Чэто тэнга һәспе нава эхте вэдкэ.

Дьве: „Г'эта щие нъге Щангир аг'а, аг'ае эздйа ле дьк'эвэ,

Т'ō щара қәләте бса накэ“.

Дэ ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,

Ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,

Ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло.

Бинбаши сондэк харийэ, дьве:

„Г'эта щие нъге Щангир аг'а ле дьк'эвэ,

Т'ōщар-т'ōщар ль we шәр' накэ“.

132. ДӘ ЛО, ЛО—ҖҖ ЛО', ЛО'

Allegretto $\text{♩} = 128$

732

(ьм) Ла зо. зо, зо. зо. зо. зо. зо.

зо зо. зо. зо зо зо. зо 2а зо зо. зо зо

зо зо. зо зо зо. зо. зо зо. зо. зо. зо.

зо зо. зо зо. зо. зо. зо. зо. зо. зо. зо. зо.

заю зо ба - во са - ре мн де - ша ль - те мн

па - на, па - на, заю зо, фе - за

ма - да ве э'в-ра бы э'э ма - нэ.

буи - па ма - да ха - нь - ма - нэ.

ха - нь - ма - не к'а - фь - ре Мых - се А - хэ - ша - нэ.

да зо. зо. зо. зо. зо. зо. зо.

но. зо. зо. зо. зо. зо. зо. зо. зо. зо.

Дэ ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
Дэ ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
Ло, ло, ло, ло; ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло.

Гэйло баво,
Сэре мьн дешэ, дьле мьн йанэ, йанэ,
Гэйло, феза мада э'үрэ бы э'зманэ,
Быйа мада ханьманэ,
Ханьмане к'афьре Мыхсе Ахэщанэ.
Дэ ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
То, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло.

К'афьре Мыхсе Ахэщанэ,
Сэкьнийэ бэр р'енга Стэмболе, т'еле сэр т'еле дьхэ,
Кьле ч'э'ве т'ели Мушане.
Дэ ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
Ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло.

Wэй ахао, нэ мьн го:
—Wэрэ льнге хwэ нэвежэ ве файтоне,
Сасуна Г'эмо сэкьнийэ we мире тэ бавежэ кэла Ахдыне.
Дэ ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
Де, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло,
Ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло, ло.

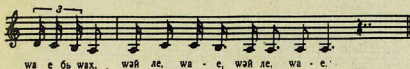
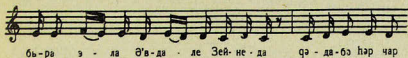
Авьр'е ве т'эразе, т'эразбаве ѓсаны,
Минани т'опэк жь т'опед кѓрд Ма'муд п'ашае мьли,
Мэрьв ль һер'уке кэвьри т'опе қѓр'ьмишкэ,
Бэре т'опе бьфьтлинэ,
Бавежэ бырша кэла ве Мусьле.
Дэ йар, йар, йар, йар, йар, йар, йар, йар, йар мэразе.

Эле дине,
Бра авьр'е тэ пэк'эвэ келе кэвьра, к'оке дар у бэра,
Хэлқ we быриндаре шура, р'ьма, гѓллаи у қэманэ,
Эве т'эразе эзе быриндар кьрьмэ—
Бь авьр'е бэлэк ч'э'ва, гьляи у готьна, ван хэбэра, wi, wi, wi, wi,
Дэ йар, йар, йар, йар, йар, йар, йар, йар, йар мэразе.

Авьр'ед ве т'эразе, т'эразбаве ѓсаны,
Мина мэрьвэки быриндарбэ,
Быриндаре һ'эфт салабэ,
Сале щарэке бырина wi бьахьвэ,
Мэрьв дэсте wi быриндари бьгрэ,
Бырина wi бьдэ бэр хэнщэра.
Дэ йар, йар, йар, йар, йар, йар, йар, йар, йар мэразе.

134. Ө'ВДАЛЕ ЗЭЙНЕ—УЧ, 7-ЦЕ 20376

Moderato ♩ = 96

Дэ вэй ле, вае, вэй ле, вае, вае, вах,

Ах, дэ вэй ле, вае, вэй ле, вае,

Ах, дэ бра эла Ө'вдале Зейнеда қадаба һәрчар р'оже, ле, та дьһае, бы вах.

Вэй ле, вае, вэй ле, вае, бы вах,

Вэй ле, вае, вэй ле, вае.

Ө'вдал го:—Вәзе ч'ә'ва корьм, бәлэнгазым,

Шур мәрт'але хорта бе п'әргалым,

Һәч'ке дьчә хәрибие вәз һәвалым.

Вэй ле, вае, вэй ле, вае,

Вэй ле, вае, вэй ле, вае.

Ө'вдале Зейне корә р'е навинә,

Дәлалә Зейне корә р'е навинә,

Дә чьма кәсәки хәдани хера ши т'өһинә,

Дэсте Ә'вдале Зәйне быгрә, бәр дәре мир һ'акьма быгәр'инә.
Wэй ле, wae, wэй ле, wae,
Wэй ле, wae, wэй ле, wae.

Ә'вдал го!—Әз Ә'вдалым, Ә'вдале дь Зәйнемә,
Әхтйарйе ль мын к'ар кыр,
Хортанйе мала хwә щәм мын бар кыр,
Qиз буке ви wәлати бәре хwә мь гbһастьн, дьле хwә^дль мын
саркыр.

Wэй ле, wae, wэй ле, wae,
Wэй ле, wae, wэй ле, wae.

135. Ә'ВДАЛЕ ЗӘЙНЬКЕ—ИЧ.ИЦБЗ.ЗУЗЬЛЧБ

Moderato ♩ = 96

135

Wa - pa - le йэ - ман, те йэ - ман,
ле йэ - ман, ле йэ - ман, те йэ - ман
ле йэ - ман, ле, те, те, wай, те
(ни) Дэ Ә'в дал го - Qö - тын - го,
мал хь - ра - во тэе сэр мын - р'а
чь қи - р'и нэ, чь қи жи - нэ,
һэй ло, мал хь - ра - во тэ - е сэр мын - р'а
чь қи - р'и - нэ, чь қи - жи - нэ.

Вэрэ ле йэман,
 Ле йэман, ле йэман, ле йэман, ле йэман,
 Ле йэман, ле, ле, ле, вэй ле.
 Дэ Э'вдал го:—Qблыгго малхъраво,
 Тэе сэр мыр'а чь дир'инэ, чь дижинэ,

Нэй ло малхъраво,
Тәе сәр мыр'а чь қир'инә, чь қижинә.

Дә дәнге тәр'я к'ьвшә,
Ч'ә'ве мынә корьн, п'әр'ь—баске тә шыкәстинә,
Дә тб вәрә әме ве сьве мьле хвә мьле нәвхьн, нәр'ьн бәр
оццаха шехе Амадинә.

Ле йәман, ле, ле, ле, вәй ле.

Дә әме нәр'ьн бәр оццаха шехе Амадинә,
Дә бәлки ч'ә'ве мын қәнш дькә, п'әр' у баске тә дышәбринә.
Ле йәман, ле йәман, ле йәман, ле йәман,
Ле йәман, ле, ле, ле, вәй ле.

Ә'вдал го:—Әзе Ә'вдальм, Ә'вдале дь Зәйнәмә,
Дәнгбежәҗмала Мәмәд п'ашае дәври дь һьн дамә,
Кьле ч'ә'ве қизань букамә,
Дә проҗьҗбу, чь қәшъми, вәзе, корбум бәре дишарамә.
Ле йәман, ле, ле, ле, вәй ле.

136. Ә'ВДАЛЕ ЗӘЙНЕ—ШҖИЦБ ӘУЗЫ

Moderato ♩ = 84

136.

Ә'в - да - ле Зәй - не дь - ве: - Т'ә - мо ла во қә - лың тен
 ло
 у дь - қи - р'и - нын ло, ыә - рә дәшт у зо - зан
 т'әв да - ти - нын. Хо да - не хә - ра тә - на быч'әп ле
 Ә'в - да - ле Зәй - не ба - ве Т'ә - мо сәя - ре Шың - ди быг - рә
 ль ыә - ла - те ша ыс - та - на, ль сәр һ'ә - ки - ма бы - гә - р'и - нә,
 бәл - ки дәр - ман - кә Ә'в - да - ле Зәй - не ба - ве Т'ә - мо, ай, са - ле жи
 и - сәл хыә бы - ви - нә, ыә - рә т'әв дьн - йа - е,
 ах, т'әв ко - ри е,
 ах, Т'ә - мо ль во мыр'н че : ть - рә ло, жь фә - қи - р - е

Ә'вдале Зәйне дьве:

—Т'эмо лаво, қблынг тен, ло, у дыр'инь, ло,

Вэрэ дэшт у зозан т'эв датины.

Хөдине хере т'бнә, бы чәпле Ә'вдале Зәйне баве Т'эмо, сйаре
Шьнди быгрә,

Ль вәлате шарьстана ль сәр һ'әкима быгәр'инә,

Бәлки дәрманкә Ә'вдале Зәйне, баве Т'эмо,

Ай, сала жи исал хwә бывинә.

Вэрэ т'эw дыһае, ах, т'эw корие.

Ах, Т'эмо лаво, мьрыи четьрә жь фәқирйе.

Ә'вдале Зәйне дьве:

—Т'эмо лаво, қблынг тен жь зозана,

Бәре хwә данә бәр'иа ҳари ль гәрмианә,

Һелине хwә чекьрынә ль сәр даре ван кызванә.

Вэрэ т'эw дыһае, т'эw корие,

Ах, Т'эмо лаво, мьрыи четьрә жь фәқирйе.

Ә'вдале Зәйне дьве:

—Т'эмо лаво, қблынг тен, қблынг шәшын,

П'эр у баске ван бы нәхшын,

Хөдане хере т'бнә, бы чәпле Ә'вдале Зәйне баве Т'эмо, сйаре
Шьнди быгрә,

Баве сәр һ'әкиме һ'әбашә.

Һ'әким дьве:

—Т'эмо лаво, йа баве тә нә корбунә, ава р'әшә.

Вэрэ т'эw дыһае, т'эw корие,

Ах, Т'эмо лаво, мьрыи четьрә жь фәқирйе.

Ә'вдале Зәйне дьве:

—Т'эмо лаво, әз Ә'вдале Зәйнемә,

Шаруре аве, былбьле шәвемә,

Шар у т'ә'бибе ль дьнемә,

Дәнгбеже ода Сбрмәли Мәһ'мәд бәгемә,

Ль диwане мир у һ'акьма әз мерәки чемә.

Сала пар ви чахи ль нава шьвате р'унышти бум,

Сала исальи бае фәләке ль мьн дабу, һәрдб ч'ә'ве мьн ль бәр
хьравбунә,

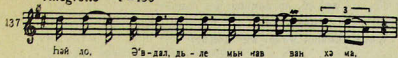
Әз һесир у стбхар мамә ль дьнейә.

Вэрэ т'эw дыһае, т'эw корие,

Ах, Т'эмо лаво, мьрыи четьрә жь фәқирйе.

137. Ә'ВДАЛЕ ЗӘЙНЬКЕ—ИЧ.ИЦБ ДУӘҢҖЧБ

Allegretto ♩ = 130

Һәйло Ә'вдал, дьле мьн нав ван хәма,
 Һәйло Ә'вдал, дьле мьн нав ван хәма,
 Аве ч'әма, ч'ә'вкания we тенә гола хәшә, хәшә.
 Ло, ло, ло, ло, ло, льмьне, we, льмьне,
 Дә wаһи льмьне, wаһи льмьне,
 Wаһи льмьне, wаһи, we льмьне.

Аве ч'әма ч'ә'вкания хәшә, хәшә.
 Ә'вдало тә'ме де баве мьн һ'әлали.

Кәси хѡдан хер т'ѡнѡ, дѡсте Ѧ'вдале Зѡйныке, кори бѡлѡнгаз
быгрѡ,

Баве Р'ѡване, сѡр н'ѡкиме т'ати ѡ'щѡмѡ.
Ло, ло, ло, ло, ло льмыне, we льмыне,
Дѡ wаһи льмыне, wаһи льмыне,
Wаһи льмыне, wаһи, we льмыне.

Ѧ'вдал корѡ р'е навина,
Ѧ'вдал корѡ р'е навина,
Кәси хѡдан хер т'ѡнѡ, дѡсте Ѧ'вдале Зѡйныке, кори бѡлѡнгаз
быгрѡ быгр'ина.

Ло, ло, ло, ло, ло, льмыне, we льмыне,
Дѡ wаһи льмыне, wаһи льмыне,
Wаһи льмыне, wаһи, we льмыне.

Нѡйло Ѧ'вдало, қѡлынге бѡрие тейѡ дьқир'ина,
Нѡйло Ѧ'вдало, қѡлынге бѡрие тейѡ дьқир'ина,
Сѡлта қѡлынге малх'рав йѡк ѡ'рдѡ, дьле мыр'а, йѡк ѡ'зминѡ.
Ло, ло, ло, ло, ло, льмыне, we льмыне.
Дѡ wаһи льмыне, wаһи льмыне,
Wаһи льмын, wаһи, we льмыне.

Сѡлта wi қѡлынге малх'рав йѡк ѡ'рдѡ, дьле мыр'а йѡк ѡ'зминѡ.
Ѧ'вдало, нивѡа мын хальде а'лѡме, йѡке жорин нивик'арѡ,
Дѡ бра ч'ѡ'ве тѡ саг'быкѡ, баске wi быщѡбринѡ.
Ло, ло, ло, ло, ло, льмыне, we льмыне,
Дѡ wаһи льмыне, wаһи льмыне,
Wаһи льмыне, wаһи we льмыне.

Нѡйло Ѧ'вдало, Р'ѡване, ло, бы зѡвѡшѡ,
Нѡйло Ѧ'вдало, Р'ѡване, ло, бы зѡвѡшѡ,
Нѡспе Ѧ'вдале Зѡйныке кори бѡлѡнгаз, бын wiда нальвѡ, ло, ло,
ло, хари р'ѡшѡ.

Ло, ло, ло, ло, ло, льмыне, we льмыне,
Дѡ wаһи льмыне, wаһи льмыне,
Wаһи льмын, wаһи we льмыне.

Нэсле Э'вдале Зэйньке кори бэлэнгаз бын вида нальвэ, хари
р'эшэ,

Э'вдало, тэ'ме де баве мьни н'элали,
Кэси хѳдане хере т'бнэ, дэсте Э'вдале Зэйньке кори бэлэнгаз
бьгьрэ,

Баве Ахбаране бэр ошаха шехе Р'эшэ.
Ло, ло, ло, ло, лымьне, we лымьне,
Дэ wahi лымьне, wahi лымьне,
Wahi лымьне, wahi we лымьне.

1. ԼԱՅԼԵ

Լայլեն հողաթափերի բառքստոցով գնում է ցախ հալարելու:

2. ՍԱԳԻԿ-ՍԱԳԻԿ

Սազը նեղացել, չթից շոր չի հագնում:

3. ՃԱԽԱՐԱԿ

Եղենու փայտից սարքված ճռացող ճախարակը մանում է գառան բուրդ:

4. ԻԼԻԿ

Սովորական ծառի փայտից սարքված իլիկը մանում է ուլի բուրդ, իսկ
նղենու փայտից՝ գառան բուրդ:

5. ՆԱԶԵ

Նազե, նազեր մի՛ անի: Ուշ է, արի քնի՛ր:

6. ՎԱ՛Յ ԼՈ՛ՒՐ¹

Ես եկա ձեր կողմերը,
վա՛յ լո՛ւր, վա՛յ լո՛ւր, վա՛յ լո՛ւր:
Քոչվորները ճանապարհ չէին տալիս,
վա՛յ լո՛ւր, վա՛յ լո՛ւր, վա՛յ լո՛ւր:

7. ԻՄ ԽԱՆՆ

Խանըկե, դու խանում ես, իմ խա՛ն,
Ջանս, դու ջան ես, իմ ջա՛ն:

¹ Լուր՝ բացականչություն:

8. ՀԱՍՏԸԿՈ ՇՈՐՈՐԱ

Հասըկո շորոճրա, լո՛, շորոճրա, շորոճրա,
Հասըկո շորոճրա լո՛, շորոճրա լո՛, շորոճրա:

Հասըկը ամուսնացավ լո՛, Բասըկը՝ բարդելի՛,
Հասըկը ամուսնացավ լո՛, Բասըկը՝ բարդելի:

9. ԵՐԿՈՒ ՀՈՎԻՎ

Երկու հովիվ ներքևի տափաստանում
Ոլխարեներին բաց են թողել գիշերով արածելու:

10. ԱՐԻ՛, ԼՈ

Արի՛ դու, արի՛, լո,
Արի՛ հովախից:

Կրժքի խալը, լո՛,
Լուսաբացի փալլ է:

Այտը կարմիր է, լո՛,
Խնձոր ու նուռ է:

11. ՆԱ՛Ր, ՎԱ՛Յ ՆԱ՛Ր

Բագըմի հայրը ոսկի է հալել, տարել էրզրումի շուկան:

12. ԽԱՋԱԼԵ

Սրայի՛՝ վրա մշուշ է պատել, թռչունների անհանգիստ ձայնն է լսվում:

13. ԿԱՐԵ՛

Երգվում է Կարեի գարնան ու աշնան ծաղիկը լինելու և աղջիկների ու
չանանց զարդերի մասին:

14. ՄԻ՛. ԳՆԱ. ՋՐԻ

Խաղալի, ես չասացի՞ մի՛ զնա,
Սիրելիս, ես չասացի՞ մի՛ զնա,
Դե ես ասացի, մի՛ զնա, մի՛ զնա, մի՛ զնա ջրի:

² Բարդելի՛՝ երկկողմանի բարեկամություն. փեսացուի թույլը (տվյալ դեպքում Բասըկը)
կնություն է տրվում հարսնացուի եղբորը:

³ Սրա՛՝ տեղանուն:

⁴ Կարե՛՝ աղջկա անուն:

Խաղալե, ձորը խորն է,
Սիրելիս, ձորը խորն է,
Դե ես ասացի, մի՛ գնա, մի՛ գնա, մի՛ գնա ջրի:

15. ԵՍ ՄԻ ՀՈՒ ՍԱՐՔԵՑԻ

Ես մի հոլ եմ սարքել, տղա, բարդու ժառից:
Հոլը դցեցի, այն ընկավ ստվերը:

16. ԿԱՆՉՈՒՄ ԵՄ ԹԱՇԿԻՆԱԿՈՎ

Իմ երիտասարդի ձին սև է,
Ջա՛նե, ջա՛նե, ջա՛նե, ջա՛նե:
Հրապարակում դանդաղ շորորում է,
Բարձրահասակ, քե՛զ մատաղ:

17. ՄԱՅՐԱՄԵ

Դայլը դանդաղ է գալիս՝ աչքը հորթի վրա է, արագ է գալիս՝ աչքը ոչ-
խարի վրա է:

18. ՀԱՐ ԲԵՐԻՊ

Ուխտարների կիթի հետ կապված փոքր պատկերներ են:

19. ԼԵ՛ ՎԱՐԴԵ՛

Լե՛ վարդե, վարդե, վարդե,
Լե՛, Լե՛, Լե՛, իմ վարդե,
Երեկո է, դառներին բաց թող,
Լե՛, Լե՛, Լե՛ իմ վարդե:

20. ՈՍԿԻ ԶԱՅՆԱՐ՝

Ոսկի Զայնար, Զայնարե,
Ոսկի Զայնար, Զայնարե,
Կուժը ուսին, ոսկին գլխին Զայնարե:
Ինձ ուղարկել են Հալեթի շուկան:
Ոսկի Զայնար, Զայնարե,
Կուժը ուսին, ոսկին գլխին Զայնարե:

⁵ Մայրաձև՝ աղջկա անուն:

⁶ Հար՝ բացահանչություն, բերի՝ ուխտարներին կիթելու վայր:

⁷ Վարդե՝ աղջկա անուն:

⁸ Զայնար՝ աղջկա անուն:

21. ՀԱՋԻ ԱՂԱ

Հաջի աղան հավաստիացնում է իր ծնողներին, որ կովից հաղթանակով
կվերադառնա:

22. ԳՈՐԻԱ, ԳՈՐԻԱ՞

Գորիա, գորիա,
Մեր սարերը գորի են,
Նրա հողը խոտով է ծածկված, լո,
Գազաթը դեռ ձյուն է:

23. ԼՈ՛Յ, ՎԱ՛Յ ԻՆՁ

Առավոտ է, լույսը չի բացվում,
Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ, լո՛յ, վա՛յ ինձ:
Առավոտ է, լույսը չի բացվում:
Ծառերի ստվերը,
Երևանի շոգը,
Տանջում է ինձ, վա՛յ, վա՛յ,
Տանջում է ինձ:

24. ԳԵՂԵՑԿՈՒՀԻՆԵՐԻ՝ ԵՐԳԸ

Այս գեղեցկուհու, գեղեցկուհու բոլը:
Ուրախությու՜ն ու սեր նորահարսների մոտ:
Այս գեղեցկուհու, գեղեցկուհու բոլը:
Տղա՛, վե՛ր կաց բնդարուկի՞¹⁰ տեսքին նայիր:

25. ՓԵՍԱ

Փեսա՛, փեսա՛, փեսա՛, փեսա՛, ի՛մ հայր փեսա,
Փեսա՛, փեսա՛, փեսա՛, փեսա՛, եղբայր փեսա:

26. ՓԵՍԱ

Անուշ փեսան հարսի ձեռքերի համար Մուսըլի հինա է գնել:

27. ՏՈ՛ԻՐ ԻՆՁ ԻՄ ՀԱՐՄԻՆ՝

Տո՛ւր ինձ,
Տո՛ւր ինձ իմ հարսին:

⁹ Քրդերենում կա «МЫН ГОРИ» «ես մատաղ» արտահայտությունը: Գորիա բառը, հավա-
նարար, մոտ բովանդակություն կունենա:

¹⁰ Բնդարուկ՝ երիտասարդների ամառային բացօթյա ցերեկայիք:

* 28—31 և 43—52 զավերի մասին տե՛ս 14-րդ էջի տողատակը:

Ճամփաս հետու է,
Տո՛ւր ինձ,
Տո՛ւր ինձ իմ հարսին:

32. ՆՈՒՐԻՆՈՒ

Նուրինը գալիս է ամանը ձեռքին,
Նուրինո՛ւ, հե՛յ Նուրինո՛ւ:
Գնում են Նավիին ընդառաջ,
Ազիզ, մեջը քաղցր:

33. ԴԸՄ-ԴԸՄ

Քրդական հանրահայտ «Դըմ-դըմ» կամ «Ոսկեձեռ խան» էպոսի հիմքում
ընկած է Իրանի քրդերի 1606—1610 թթ. ապստամբությունը շահ Աբասի
դեմ: Ապստամբությունը ղեկավարել է Ամիր խանը, որը հետապնդում, ըստ
էպոսի, ոսկուց ձուլված իր ձեռքի համար կոշիկ է Ոսկեձեռ խան:

Գըրդո՛ց է, դըրդո՛ց է:
Ոսկեձեռ խանի ապստամբությունն է:
Ամբողջը իրականություն է:

Պատմվում է, թե ինչպես է խանը դառնում շահի ձիապանը:

34. ԴԸՄ-ԴԸՄ

Մոտ է նախորդ երգի բովանդակությանը:

35. ԴԸՄ-ԴԸՄ

Նկարագրվում է Իրանի շահի և Ոսկեձեռ խանի զորքերի կռվի ընթացքում
քուրդ հերոսների մարտադաշտ դուրս գալը:

36. ՀԱՍԱՆ, ՀՈՒՍԵՅՆ

Հասանը, Հուսեյնը Ալի շերեխայի (աստծու «առյուծ» Ալիի) որդիներն
են, իսկ Ալին Մուհամեդ առաքյալի փեսան է: Ավագակները գողանում են
Ալիի որդիներին: Երկար փորձություններից հետո Ալին հաջողվում է որդի-
ներին գերությունից հաղթողաբար անջատել:

Մեր ձայնագրած հատվածում Ալին մեկնում է որդիներին փրկելու: Նրան
հաջողվում է գտնել գերված որդիներին, որոնք միանում են հորը՝ թշնամու
դեմ կռվելու համար:

¹¹ Նուրինո՛ւ՝ ձեռի խրտվիլակ:

37. ՍԵՎ ԶԻ

Անհամատները գողանում են մահամեղականների էմիրի սև ձին: Էմիրը ուղարկում է իր քաջերից մեկին՝ Ամարին, ձիուն հտ բերելու: Ամարը հայտնի է իր ուժով և դաժանությամբ: Երկար կռիվներից հետո Ամարին հաջողվում է ձին վերադարձնել:

Երգվող հատվածում հսկաները հարմար են գտնում Ամարին ուղարկել ձիու հտեից: Ամարը մեկնում է ձիուն փնտրելու:

38. ՍԵՎ ԶԻ

Երգվում է սև ձիու գերության մեջ լինելու մասին:

39. ՍԱԴԱՆՅԱ ՇԵՅԽԸ ԵՎ ՎՐԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ

Մահամեղական համայնքի ավագանին՝ շեյխը սիրահարվում է մի վրացուհու: Վրացուհու սիրուն արժանանալու համար նույնիսկ համաձայնվում է լինել խողարած: Ի վերջո նրանք ամուսնանում են:

Երգվող հատվածը բնթի նախերգանքն է:

40. ՈՒՍԸՎԵ ՆԱՐՅԱ

Ակու մարգարեի որդիներն իրենց խորթ եղբոր՝ Ուսըվի նկատմամբ լռցվում են նախանձով: Եղբայրները որսի ժամանակ Ուսըվին զցում են շրհորը և հավաստիացնում իրենց հորը, որ գայլերը նրան հոշոտել են: Ուսըվը բախտի բերմամբ փրկվում և թագավոր է կարգվում: Երբ նրա հոր թագավորությունում տիրող սոսկի պատճառով գալիս են Ուսըվի թագավորությունը հաց տանելու, հայր և որդի հանդիպում են իրար:

Երգվող հատվածում գայլերը երգվում են, որ Ուսըվին շեն հոշոտել:

41. ՈՒՍԸՐԵ ՆԱՐՅԱ

Եղբայրները ստանում են հոր համաձայնությունը՝ Ուսըվին իրենց հետ որսի տանելու համար:

42. ԼԱՎԼԺՈԿ

Տո՛ւն իմ, տո՛ւն իմ, տո՛ւն իմ,
Մի սիրուհի ունեմ, անունը Սայր է, Սայրան է,
Մի սիրուհի ունեմ, անունը Սայր է, Սայրան է:

Հագել ես ոսկեգույն շրջագեղստ,
Վրայից 25 քսակ արժողության սերթուկ,
Ով լուսաբացին շոյի քո խալով պաքանոցը,

էլ ի՞նչ կարիք կունենա
Գնալ շէյխերի ու փիւրերի սուրբ օջախը:
Մաղաթ¹², հե՛յ, մաղաթ:

53. ԶԵՆԻՈՒՆ, ՎԵՐ ԿԱՅ (ԼՈՒՍԱՐԱՅԻ ԲԵՅԹ)

Ջնդիւ, վե՛ր կաց, հե՛յ վե՛ր կաց,
Ջնդիւ, վե՛ր կաց, առափոտ է,
Գմբեթի աքաղաղի կանչն է,
Քո աղօթքի ժամանակն է:

54. ՄԱՆԳՈ՛Ղ¹³, ՄԻ՛ ԼԱՐ

Մանդո՛, մի՛ լար, մի՛ լար,
Մանդո՛, մի՛ լար, քո պարտքն է,
Սուգ ու շիվան անտեղի են,
Գերեզմանը որ կա՝ մեր տունն է:

55. ԳԵԼԵԻ ԲԵՅԹԸ

Շէյխ Մանդը հանդիպում է երեք քույրերի ու սկսում նրանց հետ վիճել:
Հաղթում է փոքր քույրը՝ Գելեն, որի հետ շէյխ Մանդը ամուսնանում է:
Մեր գրի առած հատվածը շէյխ Մանդի և Գելեի երկխոսությունն է:

56. ԼԱՅԼԵ ՈՒ ՄԱՋՐՈՒՄ

Մերձավոր Արևելքում տարածված հանրահայտ լեզնդն է՝ տեղայնացված քրդական միջավայրում:

Մեր ձայնագրած հատվածում պատմվում է հետևյալը.

Մաջրումը առավոտյան իր երջանիկ երազն է պատմում մորը: Տեսել է իրեն ու Լայլեին միասին: Մայրը ձգտում է մոռացության տալ երազը: Մինչդեռ Մաջրումը հանդիպում է Լայլեին և տեղի է ունենում նրանց սիրո խոստովանությունը:

57. ԼԱՅԼԵ ՈՒ ՄԱՋՆՈՒՆ

Մոտ է նախորդ երգի բովանդակությանը:

58. ՄՍԿԻՆԻ¹⁴ ԲԵՅԹԸ

Ողբվում է Մսկինի դժբախտ վիճակը:

¹² Մաղաթ՝ օգնություն, հավար:

¹³ Մանդո՝ տղամարդու անուն:

¹⁴ Մսկին՝ տղամարդու անուն:

59. ՄՍԿԻՆԻ ԲԵՅԹԸ

Մսկինից պահանջում են հատուցել հոր ու մոր՝ հարևանների բարությանը:

60. ԻՐԲԱՀԻՄ ԵՂԲՈՐ ՄԱՍԻՆ

Բեյթը ամբողջությամբ երգվում է:

Գաբրիել հրեշտակը Մուհամեդի տղայի՝ Իբրահիմի հոգին հեռացնում է մարմնից: Իբրահիմի բույրը՝ Ֆաթման խնդրում է Գաբրիել հրեշտակին, որ եղբոր հոգու փոխարեն իր որդիների հոգին առնի: Գաբրիել հրեշտակը Ֆաթմայի խնդրանքը չի կատարում: Ի վերջո Իբրահիմը մահանում է: Մեղսագին հեռանում է, դատարկ կաղապարն է մնում:

61. ԻՐԲԱՀԻՄ ԵՂԲՈՐ ՄԱՍԻՆ

Հատված է ամբողջական բեյթից: Երգվում է Իբրահիմի վիճակի մասին:

62. ՈՒՍԸՎԵ ՆԱԲՅԱ¹⁵

Սոս է № 41 բեյթի բովանդակությանը:

63. ՈՒՍԸՎԵ ՆԱԲՅԱ

Ուսըվի հայրը կանչել է տալիս գալլին, կերակրում և իր տղայից է հարցնում:

64. ՖԱՐԽԵ ՈՒ ՍՏՅԱ ԱԼ

Սոցիալական անհավասարության հետևանքով ստեղծված դժվարությունները հաղթահարելուց հետո Ֆարխին ու Սոյա Ալին հաջողվում է ամուսնանալ:

Երգվող հատվածում նկարագրվում է Ֆարխեի ծնունդը:

65. ՖԱՐԽԵ ՈՒ ՍՏՅԱ ԱԼ

Երգվող հատվածը Ֆարխեի երգն է, իր հոր և հորեղբոր՝ Սոյա Ալի հոր պայմանի մասին:

66. ԽԱՖՈՒԿ ՈՒ ՍՏՅԵ¹⁶

Սոյեի հայրը ցանկանում է Խաֆուկին ուղարկել դժվար ճանապարհորդության: Խաֆուկի հայրը խնդրում է Սոյեի հորը (որի հետ եղբայրներ են), որ իր որդուն չուղարկի:

¹⁵ «Ուսըվի Նարյա» բեյթի բովանդակությունը տե՛ս 201 էջում:

¹⁶ «Ֆարխե ու Սոյա Ալ» բեյթի տարբերակն է, փոխված անուններով:

Հստ ավանդության՝ Մամեն Մուխուրդամինի Ալ փաշայի տղան է: Զինեն Զդիրա Բոտա քաղաքի էմիր Սեդինի աղջիկն է, Ղարաթադինի ու Աֆանի եղբոր՝ Ճականի նշանածը:

Աղավնակերպ փերինների միջնորդությամբ տեղի է ունենում Մամենի ու Զինենի հանդիպումը: Նրանք սիրահարվում են: Զինենի գտնելու նպատակով Մամեն ուղևորվում է Զդիրա Բոտա և հյուրընկալվում Ղարաթադինին: Ղարաթադինն ու եղբայրները խմանում են Մամենի ու Զինենի սիրո մասին: Նրանք Մամենին մեծահոգաբար դարձնում են իրենց մեծ եղբայրը և որոշում Զինենին ուղել Մամենի համար:

Էմիր Սեդինի մոտ ծառայող Բաբբրե Ավանան, որի աղջկա ձեռքը Մամեն մերժել էր, որոշում է Մամենին ու Զինենին՝ դժբախտացնելու Ի վերջո հասնում է իր նպատակին, դառնում է սիրահարների ողբերգական մահվան պատճառը:

Չայնագրված հատվածում աղավնիները աղոթում, խնդրում են աստծուն, որ Զինենի համար երկնքից աղավնու մորթի ուղարկի:

68. 69. ԳԱՎԻՍԻ ԲԵՅԹԸ

Ամուսնու երգ-ողբն է սիրած կնոջ գերեզմանին:

70. ՍՈՆԱԿԻ ԲԵՅԹԸ

Բեյթը ամբողջությամբ երգվում է: Մեր ձայնագրած հատվածում պատմվում է հետևյալը:

Ութսուն հազար հավերք բողոքում են առաքյալին, որ սոխակը լուսադեմին իր երգով խանդարում է իրենց քունը: Խնդրում են, որ առաքյալը սոխակին սպանի: Սոխակը ներկայանում է առաքյալին և խոնարհաբար հարցնում բողոքի պատճառը:

71. ՆԱՄՐՈՒԹԻ ԲԵՅԹԸ¹⁷

Այ սիրտ, դարթնիր խոր քնից,

Աստծու ահը մի՛ մոռացիր,

Մահվան առջև մի՛ խեղճացիր:

72. ՀԵՅ ՍԻՐՏ

Նախորդ երգի տարբերակն է:

¹⁷ Բեյթը XVI դարի քուրդ բանաստեղծ Ֆակին Տայրայի «Այ սիրտ արի՛ս» բանաստեղծության տարբերակն է: Բանաստեղծությունը լույս է տեսել Ա. Չալանի «Գուլբա-հար» ժողովածուում, քրդերեն, Նրեան, 1957, էջ 22:

Օրոր է, Զինն¹³, օրոր, վաե՛ կրկնվող բառերով:

74. ՊԱՆԴՈՒԽՏ

Իմ պանդուխտին՝ խորովված աղամենն,
Դրեցին թարմ հացի մեջ,
Զգիտեմ ո՞ւր ուղարկեցին:
Օ՛յ, օ՛յ, օ՛յ, վա՛յ ինձ, պանդուխտ,
Օ՛յ, օ՛յ, օ՛յ, վա՛յ ինձ, ընկերուհի:

75. ՆԱՐԵՍ

Նարեկե, հո՛յ Նարե, բավական է լացես:

76. ԸՆԿԵՐՈՒՂԻ

Հարսի նորահարս ընկերուհու թախծոտ երգն է.

Ես ու դու օտար ենք,
Լ՛ե, լե՛, լե՛, ընկերուհի,
Ես ու դու օտար ենք,
Լե՛, լե՛, լե՛, սիրելի:

77. ՀԱՐՍԻՆ ՏԱՐԱՆ

Հարսին տարա՛ն, տարա՛ն, տարա՛ն,
Յոթ շրից այն կողմ տարան:
Հայրն ու մայրն անգութ են,
Ոչինչ չասացին:
Վա՛յ ինձ, պանդուխտ, վա՛յ ինձ:

78. ՊԱՆԴՈՒԽՏ

Աստծո խեղճ արարածն եմ,
Ճամփին բուսած ծառ եմ,
Հորս տանը կարոտ եմ:
Ա՛խ ինձ՝ խեղճիս,
Ա՛խ ինձ՝ պանդուխտիս:
Մազերս չեմ արձակի,
Զեմ լվա, չեմ սանրի,

¹³ Զինն՝ աղչկա անուն:

¹⁹ Նարե՛՝ աղչկա անուն:

Մորս՝ ինձ լողացնելը չեմ մոռանաւ
Ա՛խ ինձ՝ խեղճիս,
Ա՛խ ինձ՝ պանդուխտիս:

79. ՊԱՆԴՈՒԽՍ

Մոտ է նախորդ երգի բովանդակութեանը:

80. ԻՄ ՊԱՆԴՈՒԽՍԻՆ ՏԱՐԱՆ

Իմ պանդուխտին տարան,
Տարա՛ն, տարա՛ն, տարա՛ն,
Յոթ սարի ետև տարան:
Արդյոք ո՞ւր տարան,
Վա՛յ ինձ, իմ պանդուխտ:

81. ԼՈԳԱՆՔ

Երգվում է հարսանիքին երաժիշտներ գալու մասին, և վերջում՝
Հասոն փեսա է, լո,
Վեր կացրեք լողանքի:

82. ԴԵՂԻՆ ԶՈՒԽԱՅՈՎ

Երգ-մաղթանք է՝ ուղղված դեղին շուխայով փեսային:

83. ԼԵ՛ ՎԱ՛Յ

Ես տեսա Զայթունը կանչեց ծամը կտրած հալլադին.
— Դե թող ցավի կրակը իմ ու քո հոր տունը բռնի:
Երեկոյան իմ հոր տան հիմքն ավերվեց,
Ոչ ոք ավերված հորս տանը չմնաց
Վրեժխնդիր լինելու համար:
Լե՛ վա՛յ, լե՛ վա՛յ, լե՛ վա՛յ, ա՛խ:

84. ՁԻԱՎՈՐ

Ծղբայրը ողբում է եղբոր՝ ձիավորի մահը, որը «կոտրել է իրենց տոհմի մեջքը, ավերել իր տունը»: Երգվում է եղբոր բարեմասնությունների, «սգով ու մառախուղով» պատված նրա տան ու անբուժելի վերքի մասին:

85. ԻՄ ԷՄԻՐ (ՌԱՅԻ ՉԱՎԻՇ)

Ռաֆի Զավիշի կինը ողբում է իր ամուսնու ճակատագիրը, որին Թուրքիայի կառավարությունը դատապարտել է 100 տարով:

86. ԲՇԱՐԵ ԽԱՏՈ

Բշարն խատոն դաշտում թաքնվում է Ալի Օսմանի մեծ զորքից:

87. ՔՈՐՕՂԼՈՒ ՀԱՅՐԸ

Որդին ողբում է իր հոր բանտարկվելը:

88. ԱՄԱՐ ԱՂԱ

Կինն անհանգստանում է ամուսնու համար, որը մեկնել է անհավասար կռվի:

89. ԴԱՀԼԻՃ

Սուլթան Ռաշիդը եղիզիների շեյխին՝ Միրզային կանչել է տալիս իր մոտ: Շեյխ Միրզան, կռահելով սուլթանի նենգ դիտավորությունը, իր մոտ դաշույն է թաքցնում: Երբ սուլթանի թիկնապահները հարձակվում են նրա վրա, նա իր դաշույնով սպանում է 12 թիկնապահներին: Դաշույնի կոտրվելը նրա համար ճակատագրական է լինում, նա սպանվում է:

Ա՛խ դահլիճ, հա դահլիճ:

Վա՛յ լե՛, աստված շեն պահի,

Ներսում լի հնչում ալլևա, շեյխերի էմիրի՝

շեյխ Միրզայի ձայնը:

Ա՛խ դահլիճ,

Նայում եմ Մալույի հոր դահլիճին,

Նայում եմ շեյխ Միրզայի դահլիճին:

Շեյխ Միրզան մեյդանում երեք անգամ կանչեց,

Ասաց.—Սուլթան Ռաշիդ, քո հավատը անիժեմ,

Ես մի դաշույն եմ կապել, բերանը արժաթ է, կոթը՝ ոսկրե:

Ես Ամանի բերդում սպանել եմ տասներկու թիկնապահներին,

Տասներեքերորդին՝ դաշույնիս կոթը կոտրվել է:

Վեզիր, ծուռ շեյխ:

90. ՊԱՆԴՈՒԽՏ

Ես կզնամ Թուրքիայի զորքերի հրամանատարի մոտ,

Կասեմ.—Ձեր բախտն եմ ընկել,

Թելի Սբհանի աչքի լույս, Գոգարլիների հեծյալ՝

պանդուխտ երիտասարդին միք սպանի,

Ծանր օրերին մեր գերդաստանի հույսն է:

Պանդուխտ, լո՛, լո՛, լո՛, վա՛յ ինձ, պանդուխտ:

91. ԽԵՂՃ ԱՆՈ

Խեղճ Ալոն, նիհար ձիու ձիավորը,
Գուրս է եկել Ուսրվ փաշայի երեք որդիների դեմ կռվի:
Ուսրվ փաշան այս առավոտ հրացանից կրակել է,
Մի կաթիլ արյուն թափվել է դաշույնի կոթին:
Զիավոր լո՛ւ, աղնիվ լո՛ւ, քաշ լո՛ւ, փահլեան լո՛ւ:
Ափսոս ձիավորին:

92. ՖԼԻՏԵ ՂՈՒՏՈ՞՞

Շամենն ձայնեց.

— Ֆլիտո՛ւ, բալա՛ւ, դու անարդար ես, մի՛ դնա այս
քարավանի դեմ:

Քարավանը Աթրանիի Մամեինն է,
Այս երեք ամիս է ճանապարհ է դալիս,
Հե՛յ լո՛ւ, բալա, անարդար ես:
Մայրդ կուրանա, հացի պակասություն է:

93. ԹՈՂ ՉԱՊՐԵՄ

Ողբ է՝ հերոսի մահվան կապակցությամբ:

94. ԹՈՂ ՉԱՊՐԵՄ

Աղոյի հոր վրանները հար-խար սարի վրա են,
Իրանի սահմանին:

Երբ Աղոյի հայրը մենակ մնաց
Թող օգնության գային աշիրաթի մի քանի հեծյալները,
Հենց Քուրդիստանի աշիրաթից:

95. ԹՈՂ ՉԱՊՐԵՄ

Լո՛ւ, թո՛ղ չապրեմ, շմնամ:
Լո, թո՛ղ չապրեմ, որք շմնամ աշխարհում, լո՛ւ, լո՛ւ, լո՛ւ:

96. ԽԵՂՃ ԳՈՒԼԵ

Արի՛, խեղճ Գուլե, ամառ է, անուշ ամառ է,
Խեղճ Գուլե, ամառ է, անուշ ամառ է:
Աշիրաթի մի քանի տներում լաց ու կոծ է:
Ասադե խելրտին բռնել բերել եմ ինձ հետ, խեղճը գերի է:
Արի՛, խեղճ Գուլե, խեղճ:

²⁰ Ֆլիտե՝ Ղուտո՛ւ Ղուտոյի աղա Ֆլիտ:

97. ԱՐԻ ԵՂՆԻԿ

Արի եղնիկ այն սարը լե՛՛, այն սարը, հի՛, լե՛, լե՛,
 Այն սարը հի՛, լե՛, լե՛, այն սարը:
 Արի եղնիկ,
 Ես կարծում էի եղնիկս իմն է,
 Ինչ իմանայի, ընկերներս նենգ են,
 Նրան ուրիշին տվեցին:
 Սիրունիկ, սիրունիկ, եղնիկ սիրունիկ:

98. Ա՛Յ ՏՂԱ

Քեզ մատաղ, տղա, դու գնում ես, լե՛, ինձ էլ հետդ տար,
 Վա՛յ տնաքանդ, ես մի փունջ խոտ կքաղեմ ձիուդ համար:
 Երբ գնաս օտար երկիր,
 Ասա.— Իմ գյուղալ աղավնին է, որին պահպանել եմ ինձ
 համար, ինձ համար:

99. ՎԱ՛Յ ԻՆՁ, ՎԱ՛Յ ԻՆՁ

Գյուղացիք, տանեցիք, թող ոչ ոք բացի աղունիկ- գյուղալից
 չասի.
 «Մենք նազելի ենք, նազանքով ենք, մենք աղնիվ ենք»:
 Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ:

100. ՄՀՈՅ²¹

Մհո, իմ սիրտը ալ խնձոր է, խոր սրահ է,
 Մտել եմ դաշտ, Մհոնգիս ձիու համար խոտ եմ քաղում:
 Հա դե տղա, արի,
 Խոսք տալուն մի մնա՝ կին չունես:
 Մհո վի՛, վի՛, վի՛, վի՛, վի՛, վի՛, վի՛, վի՛, վի՛, վի՛, վի՛:

101. ՍԻՐՈՒՇԻ

Ով որ սպիտակ պարանոցից, ձախ աչքից, աչ աչքից,
 Կարմիր այտից, կոկորդի վրայի զուլգ խալերից համբույր առնի,
 Մի դրախտի տուն իր աչքով կտեսնի:
 Սիրուհի, սիրուհի, սիրուհի, սիրուհի:

²¹ Մհո՝ տղամարդու անուն:

102. ԱՅՇԱՆ

Այշան, Այշան, լուսաբացի երգն է, լե՛, լե՛, վեր կա՛ց,
 Տուփի վարդաշուրը, լե՛, լե՛, լցրո՛ւ վրադ:
 Որ Ահմադ աղայի Այշանի նման մեկը մարդու հոգու բարեկամը
 լինի,
 Մարդ զժրախտ ամուսնության, լե՛, լե՛, անունը չի կրի:
 Աման արի՛, արի՛ լե՛, լե՛, Այշան լե՛:
 Ահմադ աղայի աղջիկ, Ջանգերտնի տան հարս:

103. ԲԵՐԻՎԱՆՆՅՈՒՆ²²

էլե՛, բերիվանե, տնավեր, հպարտ-հպարտ մի շորորա,
 է՛, ուէ՛, ուէ՛, ուէ՛, է՛, մի՛ շորորա:
 Կուժող վերցրու, մեր տան հետևի աղբյուրը գնա,
 է՛, ուէ՛, ուէ՛, ուէ՛, աղբյուրը գնա՛:
 Ա՛խ շիգյարիս մի կողմն է սաղ մնացել, այն էլ մի վառիկ:
 Ա՛խ, մեռնում եմ, լե՛:

104. ԷՄԵ²³

Սիրո տառապանքները կրող երիտասարդի երգն է:

105. ԱՄԱՆ, ԱՄԱՆ

Արի՛, ամա՛ն, ամա՛ն, խենթուկ,
 Ես բո բոյ բուսաթի գերին եմ,
 էլ ո՛չ համբերություն, ո՛չ էլ հանգիստ ունեմ:
 Ե՛կ գեթ մեկ անգամ համբուրվենք,
 Թո՛ղ սրտիս դարդը ցրվի:

106. ԼԵՌՆԵՐԻ ՄԵՋ²⁴

Անբախտ աղջկա երգ-անեծքն է:

107. ՎԱՇ. ԻՆՁ, ՀԵՅ

Վա՛յ ինձ, հե՛յ, լե՛, վա՛յ ինձ, հե՛յ, լե՛, վա՛յ ինձ, հե՛յ,
 Ես մի տուն կսարքեմ տների ներքևում,
 Դուռ կդնեմ, սիրտս վրան:
 Ես ընկել եմ անբան ամուսնու ձեռքը:
 Վա՛յ ինձ, հա՛, վա՛յ ինձ, հե՛յ, վա՛յ ինձ, հե՛յ:

²² Բերիվանե՝ ոչխարներից կթի քոշ աղջիկ:

²³ Էմե՝ աղջկա անուն:

²⁴ Երգի վերնագրի թարգմանությունը մոտավոր է:

Ահմադե Ռոնի, թող իմ ժնողները խեղ շտեմեն,
 Ինձ ոնց շտվեցին համազյուղացի՝ Բարիի որդի Ահմադին,
 Ինձ տվել են գաճաճ, սպիտակահեր ծերունու, յոթանասուն
 տարեկան, յոթ կնոջ տեր՝ հորեղբորս որդուն:
 Ահմադո լո՛, լո՛, լո՛, լո՛, լո՛, լո՛, լո՛, լո՛, լո՛, լո՛:

109. ԳՈՋԵՑ

Տնավեր, փուշ ու սին աշխարհ է,
 Ու՛մ է մնացել,
 Որ ինձ ու քեզ մնա:
 Արի՛, տանտիրուհի, տանտիրուհի, տանտիրուհի, տանտիրուհի,
 Տանտիրուհի, տանտիրուհի, տանտիրուհի, Գողալի:

110. ԽԱՋԱԼԵ

Լե՛, Լե՛ խազալ, խենթ խազալ,
 Ես եղնիկ եմ՝ ծառապատ սարի եղնիկ,
 Ես կարապ եմ՝ սառը գյուլի կարապ:
 Անցյալ տարի այս ժամանակ ես մի դեռահաս պատանու
 սիրելին էի,
 Այս տարի ընկել եմ այս անբանի ձեռքը:
 Իմ եղնիկ, հե՛յ, Լե՛, Լե՛,
 Իմ լավիկ, հե՛յ, Լե՛, Լե՛:

111. ՀԱՍՈՆԳՈՐ²⁷

«Ինչպե՞ս պետք է լինի իմ վիճակը» հարցնում է աղջիկը,
 որը կռիվ գնացող իր սիրեցյալի համար հոգում է զենք ճարել:

112. ՍԵՎ ՄԱՇԻԿԱՎՈՐ

Ասում է. «Եթե իմ հոր տունը հյուր գաս,
 ճեղգ կգցեմ օդայում:
 Երկու ալ նոերս քեզ կնվիրեմ,
 Նրանցով կղվարճանաս մինչև լուսաբաց,
 Որ լուսաբացին օտար երկիր գնալու լինես ինձնից
 նեղացած լմնասա»:

²⁵ Ահմադե Ռոնի՝ Ռոնիի աղա Ահմադ:²⁶ Գողե՛՝ աղջկա անուն:²⁷ Հասոնգո՛՝ աղամարդու անուն:

Դե՛ ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն,
ամա՛ն, ամա՛ն,
Ամա՛ն, ամա՛ն, սև մաշկազոր:

113. ՀԵ՛Յ, ՀԵ՛Յ ԳԱՎՐԵՅՅ

Հե՛յ տնավեր,
Յայլան ցուրտ է, արի կես գիշերին վերմակը վրաս դցիր,
Եթև ծնողներս հարցնեն. «Այդ ո՞վ էր»,
Ես կասեմ. «Հիվանդ եմ, ծանր հիվանդ եմ, լոխման հեքիմն
էր ինձ տես եկավ»:
Հե՛յ լև խենթուկ, ինձ հալ ու մաշ արիր:

114. ԷԼԵ՛ ՄԱՅՐԵ

Ես ասացի.— Կշեռքապան, ես քո և աստծո բախտն եմ ընկել
Արի իմ Մայրամի մեղքերը կշռի, որինս է ծանր, որինս թեթև,
Յա՛ր, յա՛ր, յա՛ր, յա՛ր, յա՛ր, յա՛ր Մայրամե՛:
Մայրը՝ թրթուհի, հայրը՝ աղբրեղան:
Տուփ՝ առանց դեղերի,
Մատիտով գծված շամամ,
Ես խեղճ եմ, աղքատ եմ, կարոտեմ եմ քեզ:

115. ՕՐՈՐ-ՕՐՈՐ (ՋԲՐԻ)

Վեպի հիմքում բեզի աղչկա՝ Բնավշի և հովիվ Ջրբի սիրո պատմու-
թյունն է:

Ձայնագրված հատվածը Բնավշի երգն է, որը հասկացնում է Ջրբին, որ
իրեն փախցնի:

116. ԶԱՄԲՅՈՒՂԱՎԱՃԱՌ

Վեպը ամբողջությամբ երգվում է: Վարդ խանումը պատշգամբից նկա-
տում է զամբյուղավաճառին և սիրահետում նրան: Զամբյուղավաճառը շի
կարողանում ազատվել խանումից և ինքնասպան է լինում:

117. ՍԵՎԱ ՀԱՋՈՅ

Որդին երազում տեսել է Սևա Հաջոյին, որի հետ մատանիներ են փո-
խանակել: Հակառակ մոր ցանկությանը տղան մեկնում է Թուլուսիամ քա-
ղաքը՝ գտնելու Սևա Հաջոյին: Ծանոթարհին հանդիպում է մի հովվի, որը
ևս սիրահարված է Սևեին: Վեց տարի ծառայել է Սևեի հոր մոտ, լոթը լը-

²⁸ Գավրե՛ աղջկան փաղաքշող բառ:

²⁹ Սևա Հաջո՛ Հաջոյի աղջիկ Սևե:

րանալուն պես, ըստ պայմանավորվածության, պետք է ամուսնանա Սեփհետ:

Զիավորը շտապում, հասնում է Թուլուխամ քաղաքը, հանդիպում է Սեփհին: Սեփհ հայտնում է իր համաձայնությունը ամուսնության համար:

Վիրավորված հովիվը, տարիներ հետո, զենք ու զրահով գալիս է Սեա Հաջոյի ամուսնու վրա կռիվ: Սեա Հաջոյի ամուսինը իր գեղեցկատեսիլ քրոջը կնություն է տալիս հովիվին, և հաշտվում են:

Մեր ձայնագրած հատվածը մոր և որդու, այնուհետև որդու և հովիվի երկխոսությունն է:

118. ՄԱՄԵ, ԱՅՇԵ

Վեպը ամբողջությամբ երգվում է:

Մամեն ղինվորագրվել է 7 տարով, թողնելով տանը ժեր մորն ու հարսնացուին՝ Այշեին: Մայրը դիմում է կառավարությանը՝ իր որդուն ժամկետից շուտ ազատելու համար: Նրա խնդրանքը հարգվում է: Մամեն գիշերով հասնում է տուն: Առավոտյան չճանաչելով Այշեի հետ քնած իր որդուն, Այշեի պատվի համար մայրը որդեսպան է դառնում:

Ժշում է Այշեն,
Տնքում է Մամեն:

—Մամե՛, բալա՛, Մամե՛,
Մորդ աչքի լույսը մարե՞լ էր,
Ինչպե՞ս չճանաչեց իր դարբին:

119. ՄԱՄԵ, ԱՅՇԵ

Նախորդ երգի տարբերակն է:

120. ՄԱՄԵ ՈՒ ԶԻՆԵ³⁰

Զայնագրված հատվածում պատմվում է Մամեի ու Զինեի առաջին հանդիպման մասին:

121. ՇԵՅԽ ՄՈՒՍԱ

Յոթ եղբայրների միակ քրոջ համար խնամախոսներ են գալիս: Վեց եղբայրները մերժում են նրանց, մինչդեռ փոքրը՝ շեյխ Մուսան համաձայնվում է և ալդ առիթով գծտվում եղբայրների հետ: Խնամախոսների և վեց եղբայրների միջև կռիվ է սկսվում: Հերթով զոհվում են վեց եղբայրները: Վերջում միայն, քրոջ թախանձանքներից հետո, կռիվ դաշտ է դուրս գալիս շեյխ Մուսան և վրեժխնդիր լինում եղբայրների համար:

Գրի առնված հատվածը քրոջ երգն է՝ ուղղված շեյխ Մուսային:

³⁰ «Մամե ու Զինե» վեպի բովանդակությունը տե՛ս 204 էջում:

Դավրեշէն Ավդին՝ քրդական ավանդական հերոսներից է՝ օժտված գերբնական ուժով, խելքով ու զեղեցկությամբ: Հերոսն ընկնում է արաբ զինվորների զեմ մղվող անհավասար կռիւում:

Ձայնագրված հատվածը Դավրեշէն Ավդիի սիրած աղջկա երգն է:

Ա՛յ սիրուն, ա՛յ սիրուն, ա՛յ սիրուն,
 Հորս տունը հյուր արի,
 Նստելու համար կղնեմ զույգ խորասանի թաղիքներ,
 Քեզ համար կմորթեմ առաջին մաքին:
 Եթէ ծնողներս հարցրին.—Ու՛ր է կարմիր մաքին,
 Իս կասեմ.—Թոն էր, ձյուն էր, անձրև էր,
 Օտար տղա էր շորանը, սիրտը չցավեց, հանդից չրերեց:
 Չապրե՛մ ես, չապրե՛մ ես,
 Չապրե՛մ ես, ա՛յ սիրուն:

123. ԿՅԱՌ ՈՒ ՔՈՒԼՇԿ

Գեղեցկուհի Փարիշանի հայրը՝ Ամար աղան որպես իր աղջկա զխազին պահանջում է արաբական էմիրի հռչակավոր Բեշան զամբիկը: Այս պայմանն ընդունում է Կյառի եղբայրը՝ Քուլըկը: Չամբիկին տիրանալու նպատակով եղբայրները մեկնում են էմիրի երկիրը և մարտի մեջ մտնում իրենց յոթ քեռիների հետ: Ձուլվում են վեց քեռիները և եղբայրներից մեկը՝ Քուլըկը: Կյառը վերցնում է եղբոր դիակն ու Բեշան զամբիկը և վերադառնում հայրենիք: Քանի որ Քուլըկը մահացել էր, Ամար աղան դրժում է իր խոստումը և աղջկան չի տալիս Բեշան զամբիկը բերողին՝ Քուլըկի եղբորը: Հոգեկան ծանր կացության մեջ եղբայրների մայրը՝ Վարդակը հերոսական ջանք է գործադրում զսպելու համար իր խոր վիշտը և ստիպում Ամուր աղային՝ կատարել իր խոստումը:

Ձայնագրված հատվածը մոր անեծքն է՝ ուղղված Ամար աղային:

124. ԽԱՋՆ ՈՒ ՍԻԱՐԱՆԴ

Սիփան սարի որսորդ Սիաբանդե Սլիվին սիրահարվում է Խաջեին, որը էմիրի տղայի նշանածն է: Նրանց հարսանիքի օրը Սիաբանդին հաջողվում է փախցնել Խաջեին: Սարում Խաջեն ականատես է լինում վայրի ցուլերի կռվին, որն ականա համեմատում է Սիաբանդի ու էմիրի կողմնակիցների կռվի հետ ու արտասվում: Քնած Սիաբանդը Խաջեի արցունքները անձրև կարծելով արթնանում է և որոշում հաղթած ցուլին սպանել՝ մինչդեռ ցուլը նրան գցում է ձորը: Խաջեն երկար սպասելուց հետո իջնում է և Սիաբանդին գտնում խոր ձորում՝ մահամեծ: Խաջեի եղբայրները գտնում են Խաջեին և

փորձում վերադարձնել տուն: Խաչեն կես ճանապարհից, ինչ որ պատրվա-
կով հետ է մնում և իրեն գցում նույն ձորը:

Ձայնագրված հատվածը Խաչիի ու Սիաբանդի վերջին երկխոսությունն է.

Սիաբանդն ասաց.— Ի՛մ Խաչե, մի՛ լա,
վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ, սիրունս, մի՛ լա,
Սև աչքերից արցունքներ մի՛ թափի,
Դավաճան է աշխարհը՝ ու՛մն է մնացել, որ քեզ ու
Սիաբանդե Սլիվիին մնա:

Խաչեն ասաց.— Սիաբանդ, նայում եմ ես Սիփան Խլատին,
վա՛յ ինձ,

Թող ավերվեր վայրի ցուլի տիրոջ տունը՝
Ինչպե՞ս Սիփան Խլատի կատարին բաժանեց
հարսին ու փեսային իրարից:

125. ԽԱՉԱԼԵ

Այն փաշան հարձակվում է մի գյուղի վրա և հաղթում: Այդ գյուղից իր
հետ տանում է երկու երեխաների մորը՝ Խաչալ անունով մի գեղեցկուհու:

Ձայնագրված հատվածը Խաչալի ամուսնու երգն է.

Էլե՛, Խաչալիս հասել են ծեր Այո փաշայի թալանչիները:
Այո փաշա, դու քո աստվածը,
Խաչալիս բաց թո՛ղ, բաց թո՛ղ, բաց թո՛ղ,
Խաչալիս երկու ձագերը Շանգալ սարում բառաչում են:
Խաչալիս բաց թո՛ղ, բաց թո՛ղ, բաց թո՛ղ, բաց թո՛ղ, բաց
թո՛ղ բաց թո՛ղ:

126. ԻՄ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ՍԱՐԵՐՆ ԵՆ

Նրդիչը ձայնում է ազգությամբ արաբին, որ իր ճանապարհը չփակի,
քանզի իր հայրենիքը սարերն են, ուր թեժ կոխվ է գնում: Դովերգվում են
քուրդ պարտիզանները:

127. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՓԱՇԱ

Անդրանիկ փաշեն կանչեց ասավ.
— Նղբայրեն՛ր, բարեկամեն՛ր,
Դուք քաջ եղեք ու քաջ կովեցեք,
Վաղը արդեն կեսօրին այն անտեղ Բաշկալի մատույցում
կկոտորեմ, կջնջեմ իսպառ թուրք զորքին:

և՛ վա՛հ, վա՛հ, վա՛հ, վա՛հ, վա՛հ, վա՛հ, վա՛հ,
 վա՛հ, վա՛հ, վա՛հ,
 և՛ հայրիկ, կռիվ է, դժվար կռիվ է,
 Աստծուն հայտնի է, Անդրանիկ փաշեն տղամարդ
 տղամարդ է:

128. ԱՎԴԸԼ ՄԱՋԻՏ

Ավդըլ Մաջիտը խնդրում է իր որդուն՝ Տաժդինին, որ Բշերիի դաշտում
 դուրս չգա կռվի, մանավանդ, որ հղանակն էլ վատ է: Ուշ աշուն է, սարերում
 ձյուն է դալիս, իսկ դաշտում՝ անձրև:

129. ՀՈՐԱՔՈՒՅՐ

Մարտերում մեծ քաջություն ցուցաբերած Մահմադե Ալին հյուրընկալ-
 վում է իր հորաքրոջ տանը: Հակառակորդի կողմից կաշառված հորաքույրը
 նենդարար սպանում է եղբոր որդուն:

Երգվող հատվածը հերոսի զովքն է, միաժամանակ նախատինք հորա-
 քրոջ հասցեին:

Արի՛ հեյլե՛, արի՛ հեյլե՛, հեյլե՛,
 Արի՛ հեյլե՛, հեյլե՛,
 Անխի՛ղճ հորաքույր, անհավատ հորաքույր,
 Թող ժայռից գլորվեիր,
 Թող քո՝ անհավատիդ թևերը ջարդվեն մինչև բաղուկներ:
 Այս երեք օր է, երեք գիշեր է՝ մի գնդակ է ետևից խփել
 Մահմադե Ալի բեգին:
 Գնդակը վերքումն է մնացել:
 Դե հեյլե՛, հեյլե՛, հեյլե՛, հեյլե՛, լե՛:
 Հեյլե՛, հեյլե՛, հեյլե՛, հեյլե՛, հեյլե՛:

130. ԱՐԻ ԼՈ՛, ԼՈ՛

Վրանները հանգրվանել են Ուտ բեգի դաշտում: Չգիտեն, թե ինչու հեծ-
 յալներից գեղեցիկը տխուր տրամադրություն մեջ է:

131. ԶԱՆԴԻՐ ԱՂԱՅԻ

Գովերգվում է Զանգիր աղայի քաջությունը:

³¹ Զանգիր աղան 1918 թ. Սարգարապատի հերոսամարտի ղեկավարներից է:

Անհամատ Մխսե Ախաշանը Ստամբուլի հեռագրատանը շտապ-շտապ դանգահարում է (հավանաբար աղային մատնելու համար): Իսկ աղան, փոխանակ փախչելու, նստում է կառքի մեջ, որտեղ կարող են նրան նկատել և զցել Ախդինի բերդը:

133. ՍՈՒԱԿԸ ՎԱՐԴԻՆ ՀՅՈՒՐ ԵՂԱՎ

Սիրահարված երգիչը, սոխակի վարդին հյուր լինելու պատմության նըկարագրությամբ, ալեգորիկ ձևով կարծեք իր սիրուհուն տեսնելու, նրան հյուրընկալելու ցանկությունն է արտահայտում:

134. ԱՎԴԱԼԵ ԶԱՅՆԵ

Ավդալե Զայնեն երգում է իր կույր ու դժբախտ վիճակը: «Ես կույր եմ ու դժբախտ: Ծերությունը ինձ հյուրընկալեց, երիտասարդությունը ինձնից հեռացավ, աղջիկներն ու կանայք ինձնից երես թեքեցին», և

Ինչու մի բարի մարդ չկա,

Ավդալե Զայնեի ձեռքից բռնի հեքիմների մոտ տանի:

135. ԱՎԴԱԼԵ ԶԱՅՆԸԿԵ

Կույր Ավդալե Զայնեկեն դիմում է վիրավոր կռուներին. «Քո ձայնից զգացվում է, որ թևերդ կոտրված են: Ես էլ կույր եմ: Արի իրար օգնենք, գրեմանք շեյխ Ամադինի օջախը»: Պատմում է իր ապրած երջանիկ օրերի ու ներկա դժբախտության մասին:

136. ԱՎԴԱԼԵ ԶԱՅՆԵ

Ավդալե Զայնեն ասում է.

— Թամո լա³², ես Ավդալե Զայնեն եմ,

Ջրերի շարուրն հմ, գիշերվա սոխակն եմ,

Աշխարհի կարգասացն ու հեքիմն եմ,

Սուրմալուի Մամադ բեգի երգիչն եմ,

Էմիրների և իշխանների մոտ արժանի մի տղամարդ:

³² Լառ՝ որդի:

Անցյալ տարի այս ժամանակ նստած էի մեղիաներում,
Այս տարի ճակատագրի քամին երկու աչքս կուրացրեց,
Խեղճ ու անճար եմ մնացել աշխարհում:
Ա՛խ, աշխարհ, ա՛խ, կուրութուն,
Թամո, լա՛ն, մա՛հը լսով է տկարութունից:

137. ԱՎԴԱԼԵ ԶԱՅՆԸԿԵ

Երգում է Ավդալե Զայնեի «մի հոր ու մոր համը ունեցող» եղբայրը: Եր-
գիչը կույր Զայնեի վիճակը համեմատում է վերավոր կոռունկի վիճակի հետ
ու խնդրում արար աշխարհին՝ Զայնեի աչքերը բուժել և վերավոր՝ կանչը
«երկիր ու երկինք» հասնող կոռունկի թևերը ասլաֆինել:

Մ Ա Ն Ո Ւ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն Ն Ե Ր

№ 92, 94, 96, 97, 99—101, 103, 106, 108—110, 112—116, 118, 120, 122—125, 133 և 136 երգերը նախագիտ փոխադրվել են ՀՍՍՀ Մինիստրների խորհրդին առընթեր ռադիոյի և Հեռուստատեսության պետական կոմիտեում, որոշ մասը անձամբ մեր մասնակցությամբ, այն-տեղ որպես երաժշտական հաղորդումների խմբագիր աշխատելու ընթացքում: Դրանցից մի քանիսը՝ Լրաժշտության այլ մեկնարանմամբ հրատարակվել են Զ. Ջալիլի «Քրդական ժողովրդական երգերի» ժողովածուներում (Երևան 1964, 1977):

Բոլոր երգերը վերծանված են մեքենայական ձայնագրությունից, բացառությամբ № 78, 82 երգերի, որոնք նոտագրվել են կենդանի կատարումից:

Խոսքերի, երբեմն և մեղեդիների առումով որոշ երգեր գրի ենք առել երկուական օրինակ-ներով: Դրանք են՝ № 28 և 29, 33 և 34, 37 և 38, 46 և 47, 60 և 61, 65 և 66, 68 և 69, 71 և 72, 135 և 136 երգերը:

Կարգալու համարություն համար № 100, 101, 107, 108, 114, 123, 124, 133, 136 երգերը գրի ենք առել օկտավա, իսկ 126-ը կվինտա վեր:

№ 42 «Լավրժոկ» երգը փոխհաջորդաբար կատարում են երկու հոգևորական՝ տուն առ տուն: Նման երգերը կոչվում են նաև «Իձնիմա» («Հայամա»):

№ 32, 53, 54 «Նուրինո», «Ջնդիո վեր կաց», «Մանգո մի լաք» բնյթերը մենք ենք վեր-նագրել բոս առաջին և հաճախ կրկնվող բառերի, ի տարբերություն մյուս երգերի, որոնց վերնագրերը Լրգերի Հեռ հաղորդել են ինքնորմատոները:

№ 60 «Իրաշիմ հզորո մաաին» բնյթի խոսքերի վերջին երկու տունը լրացրել է շեյխ Ալիե Համդան (Արգնի):

№ 83, 84 Թաղման ձեսի երգերը ձայնագրվել են ձեսի պրոցեսից դուրս:

№ 84 «Զիսվոր» երգի խոսքերում ԾՅՐԵՇԱԾ բառը պարզ լի լավում, վերծանել ենք են-թադրաբար:

№ 87 «Քորոզլու հայր» երգի մի տարբերակը հաճախ հնչում է Իրանի Քերմանշահ քա-ղաքից արվող քրդերեն ռադիոհաղորդումների ընթացքում, Մայրամ խանումի կատարմամբ:

№ 95 «Թող լապրեմ» երգը քրդական երգերի մեքենայական ձայնագրություններից ամե-նահինն է, և այս առումով առանձնապես արժեքավոր է: Վատ հնչող, չհասկացվող բառերի փոխարեն գծիկներ են դրված:

№ 100 «Մհա» երգի ձայնագրությունը պահվում է ՀՍՍՀ Մինիստրների խորհրդին առընթեր ռադիոյի և Հեռուստատեսության պետական կոմիտեի ձայնադարանում: Երգն ունի նվագակ-ցություն, որ դուզուկով կատարում է Խալիլ Ավդլան (Երևան): Գործիքային մասը կոմպո-զիտոր Տ. Մանսուրյանը օգտագործել է «Նուան գույնը» կինոնկարի երաժշտության համար:

№ 104 «Էմեն» և մյուս երգերի բանաստեղծական տեքստում Թավատառ բառերը արտա-սանվում են:

№ 110 «Աշխարհը դղրաց» ղավլը, ի տարբերություն նույն ժանրի մյուս երգերի, երկ-մասանի է՝ բաղկացած երաժշտական տարրեր շարադրանք ունեցող հատվածներից: Նման երգեր լայնորեն տարածված են իրաքյան Քուրդիստանում:

№ 116 «Զամբյուղավաճառ» վեպը բրդական միջնադարյան վեպերից է: Այն կապված է միջնադարի քաղաքային բարբերի հետ: Զայնագրված հատվածը ևս մոտիկ է քաղաքային երգերին, հետևաբար այն միջնադարյան քաղաքային երգ է: «Զամբյուղավաճառ» մեկ այլ տարբերակ ձայնագրել է Սպ. Մելիքյանը (տե՛ս Սպ. Մելիքյանի «Հայ ժողովրդական երգեր և պարեր» ժողովածուի առաջին հատորի № 6 երգը, Երևան, 1949):

№ 119 «Մամե, Այշե» երգի նոսալին վերծանությունում փակագծի մեջ վերցված տողա-տակի առաջին վանկերը (Ս, ԱՅ) երգիչը կատարում է կարծես ինքն իրեն նախապատրաստե-լու համար: Դրանք երգի բովանդակության հետ կապ չունեն և տեքստում չենք գրանցել: Նը-ման դեպք առկա է մի քանի այլ երգերում ևս:

№ 130 «Աբի լա, լա» երգի մերենայական ձայնադրության մեջ համեմատաբար լավ են հնչում երգի երրորդ և չորրորդ տները, որոնք և ներկայացրել ենք:

№ 134—137 «Ավգալե Զայնե» վերնագրով երգերը աշուղ Ավգալե Զայնեինն են: Ժողո-վորդը նրա երգերը պահպանել է հեղինակի անունով:

«Մամե Զինե» վեպը ունի միջնադարյան ծագում: Հայտնի է նաև միջնադարի քուրդ ան-վանի բանաստեղծ Ահմադե հանիի (XVI դար) նույնանուն պոեմը: «Մամե Զինեից» դրի ենք առել երգվող երկու տարբերակ: Առաջինը երգվում է միջնադարյան բեյթի եղանակով, մյուսը մասամբ հիշեցնելով բեյթերին, ավելի մոտիկ է վիպերգերին: Այդ պատճառով դրանք տեղա-դրվել են ժողովածուի տարբեր բաժիններում (տե՛ս № 67 և 120):

Տեղեկություններ կառարողների մասին և ծայնագրողներ

№	Երկրի վերնագրերը	Երգասանքը	4	5	6	7
1	Հայկ	Ռհանու Տահար	Հոկտեմբերյան, Սարգսյան արարած	9	դպրոցական	
2	Սպանիկ-սպանիկ	3—3	3—3	3	3—3	
3	Ճախարակ	Ֆիդանու Ահմե	Էջմիածին, Ֆեբրի	28	անասին անասենի	
4	Իրիկ	3—3	3—3	3	3—3	
5	Նադե	3—3	3—3	33	ձառայող	
6	Վալ Լուր	Նադա Կոկի	Արագած, Ռյա Քադա	33	3—3	
7	Իմ Բան	3—3	3—3	3	3—3	
8	Հաջեկո շորորա	3—3	3—3	37	կողմնաստական	
9	Սիգու հովիվ	Թեջեր Թամ	Աջտարակ, Նորակերտ	45	3—3	
10	Արի, Լու	Դավիթե Վոյալա	Աջտարակ, Եամիրամ	45	3—3	
11	Նա Բ, Վալ Նալ	3—3	3—3	18	ուսանող	
12	Պաղարի	Մերոն Ունու	Արագած, Ռյա Քադա	45	ան, անասենի	
13	Կարի	Մուկա Ազի	Էջմիածին, Արցախյան	31	3—3	
14	Մի գնա ջրի	Գավազա Գուրգիս	Էջմիածին, Արցախյան	35	ձառայող	
15	Սա մի հոլ սարգի	Արցախ Սարգսյան	Արագած, Արցախյան	60	Քոչակատու ուսանող	
16	Կանչուլու հմ Քաղ-	Գուրգուս Խուրդ	Արագած, Ռյա Քադա	24	ձառայող	
17	Սարգսյան	Եամա Խեջը	Հոկտեմբերյան, Եհնալան	24		
18	Լալ Բերի	Ռազմա Մու	3—3	24		
19	Լալ Գարգի	(ան'ա ծանոթ. № 10)	Էջմիածին, Ֆեբրի	27	ձառայող	
20	Ուկի Զախար	(ան'ա ծանոթ. № 15)	Էջմիածին, Ֆեբրի	25	ուսանող	
21	Հաջի աղա	Մարգիտե Խուրդ	Մուկա (Թուրքիայի)	43	ան, անասենի	
22	Գարիս, Գարիս	(ան'ա ծանոթ. № 10)	Մուկա, Նիդամի	40	ձառայող	
23	Լալ, Վալ Բան	Ուսույե Մուկա	Էջմիածին, Ֆեբրի			
24	Գեղեկուհիներ	(ան'ա ծանոթ. № 10)	Մուկա (Թուրքիայի)			
25	Քեռա	Ահմադ Լաուս	Մուկա, Նիդամի			
26	Քեռա	Ռաջա Լամե	Մուկա, Նիդամի			
27	Պուր Բան Լալ Կարի	Մարգուս Սամադ	Հոկտեմբերյան			
28	Եար Գարիս	Մարգուս Սամադ	Հոկտեմբերյան			
29	Եար Գարիս	Մարգուս Սամադ	Հոկտեմբերյան			

1	2	3	4	5	6	7
30	Շար ֆուդիներ դավի					
31	Շար ֆուդիներ դավի					
32	Նուրիներ					
33	Դըմ-դըմ	(տե՛ս ծանոթ. № 17)				
34	Դըմ-դըմ	Մորոֆե Մանժուր				
35	Դըմ-դըմ	Փեր Ալի				
36	Հասան, Հուսան	Ֆերիկե Ուսլու				
37	Սև ձի	(տե՛ս ծանոթ. № 23)				
38	Սև ձի	Յուսուֆ Ֆատի				
39	Սարաշյա շեյխու	(տե՛ս ծանոթ. № 33)				
40	Սուլթան Նուրյա	Բալայա Սաֆու				
41	Սուլթան Նուրյա	Բալայա Ֆալու				
42	Լավլուս	(տե՛ս ծանոթ. № 10)				
43	Մուրուր ոսկի եմ					
44	Մուրուր Ֆարադիներ					
45	Սաֆու					
46	Սաֆու խոզի խոզի					
47	Սաֆու խոզի խոզի					
48	Սաֆու խոզի խոզի					
49	Սաֆու խոզի խոզի					
50	Սաֆու խոզի խոզի					
51	Սաֆու խոզի խոզի					
52	Սաֆու խոզի խոզի					
53	Սաֆու խոզի խոզի					
54	Սաֆու խոզի խոզի					
55	Սաֆու խոզի խոզի					
56	Սաֆու խոզի խոզի					
57	Սաֆու խոզի խոզի					
58	Սաֆու խոզի խոզի					
59	Սաֆու խոզի խոզի					
60	Սաֆու խոզի խոզի					
61	Սաֆու խոզի խոզի					

1	2	3	4	5	6	7
62.	Ուսարգի Նարայան	(տե՛ս ծանոթ. № 23)	Եղմիածին, «Ներսիս» սովի.			
63.	Ուսարգի Նարայան	Ազիկե Ալի				
64.	Յարբեկ ու Սարյա Ալ	(տե՛ս ծանոթ. № 32)				
65.	Յարբեկ ու Սարյա Ալ	(տե՛ս ծանոթ. № 33)				
66.	Յարբեկ ու Սարյա Ալ	(տե՛ս ծանոթ. № 34)				
67.	Մամեկ ու Ջիշե	(տե՛ս ծանոթ. № 63)				
68.	Գլարիկ Բեյլի	(տե՛ս ծանոթ. № 10)				
69.	Գլարիկ Բեյլի	Յարբեկ				
70.	Սարբեկ Բեյլի	(տե՛ս ծանոթ. № 38)				
71.	Սարբեկ Բեյլի	(տե՛ս ծանոթ. № 39)				
72.	Յե՛՛՛, սիրտ	(տե՛ս ծանոթ. № 41)				
73.	Օրոգ	(տե՛ս ծանոթ. № 13)				
74.	Գանդուրտ	(տե՛ս ծանոթ. № 40)				
75.	Նարե	Ջարգիս Նարան				
76.	Ընկերուհի	Ռաջա Նարեկ և Յարստա Ռաջա				
77.	Հարբեկ տարած	Ռաջա Նարեկ Ռաջա				
78.	Գանդուրտ	Գանդուրտ Ռաջա				
79.	Գանդուրտ	Գանդուրտ Ռաջա				
80.	Իմ պանդուրտի	(տե՛ս ծանոթ. № 21)				
81.	Լոգան	(տե՛ս ծանոթ. № 79)				
82.	Գե՛՛՛ Նարեկ Նարայան	(տե՛ս ծանոթ. № 78)				
83.	Լե՛՛՛ Վա՛՛՛	Գանդուրտ Ռաջա				
84.	Գլարիկ	(տե՛ս ծանոթ. № 33)				
85.	Իմ էմիլ	Յարստա Ռաջա				
86.	Ռաջիկ Ջարիկ	(տե՛ս ծանոթ. № 79)				
87.	Ջարբեկ Ռաջա	Հարստ Ռաջա				
88.	Ջարբեկ Ռաջա	(տե՛ս ծանոթ. № 79)				
89.	Գանդուրտ	Ռաջա Ռաջա				
90.	Գանդուրտ	(տե՛ս ծանոթ. № 10)				
91.	Յե՛՛՛ Ալի	Ջարբեկ Ռաջա				
92.	Յարբեկ Ռաջա	Ալիկ Ռաջա				
93.	Թոգ Նարայան	(տե՛ս ծանոթ. № 9)				
94.	Թոգ Նարայան	Ալիկ Ռաջա				

Ա. Գոչարյան, տե՛ս
Նույն տեղում, № 500

Ա. Գոչարյան, № 476

Ա. Գոչարյան, № 489

Ա. Գոչարյան, № 471

Հոլտե տեղում

ապարիտ

տե՛ս, տեղում

3—3
3—3

տե՛ս, տեղում

տե՛ս, տեղում

Հոլտե տեղում

ժամայոգ

Հոլտե տեղում

Բոլոր տեղում

ժամայոգ

[illegible]

Ձ. Եղալի, 1927 թ. ա՛ռ
թ. Կուչեաբայանի ձայ-
նագրում էլ յու նմեքի կա-
տարալուքը. № 117 (ԳԱ
Եղեալի ի նախի առաջ) :

1	2	3	4	5	6	7
123.	Գլխո ու Գունընկ	(տե՛ս ծան. № 130)				
124.	Խաջե ու Միաբանի	Մամլիե Խաճո				
125.	Խաղալե	(տե՛ս ծան. № 78)				
126.	Իմ հալքեիքը					
	սալքեիք եմ					
127.	Անդրանիկ Բաշա	Ահմադե Մստո				
128.	Ավդըլ Մաջիտ	Ավըրե Ուսըլ	Աւարազած, Ավճեմ	64	Բոշակառու	
129.	Հոյաքու լի	Շարուն Բրո				
130.	Արի լո՛, լո՛	(տե՛ս ծան. № 12)				
131.	Զանգիլ արա	(տե՛ս ծան. № 9)				
132.	Դե լո՛, լո՛	(տե՛ս ծան. № 12)				
133.	Մոխակը վարդիմ	Ահմադե Միլադի				
	հյուրեղ		Հոկտեմբերյան, Սովետական	65	Բոշակառու	
134.	Ավդալի Զալնե	(տե՛ս ծան. № 87)				
135.	Ավդալի Զալնիկ	(տե՛ս ծան. № 89)				
136.	Ավդալի Զալնե	(տե՛ս ծան. № 116)				
137.	Ավդալի Զալնիկ	Ցալոն Սադո	Թալին, Հակկո	65	Կոլան տեսական	

1 Չալնագրողի անունը շնչված երգերի ձայնագրությունները հեղինակինն են:

2 Բնակավայրի բաժնուժ գրանցել ենք քաղաքի կամ շրջանի, ապա՝ գյուղի անունը:

3 № 28—31, 43—52 հոգևոր դավիթի ինֆորմատորների խնդրանքով նրանց մասին բացի

բնակավայրերից, այլ տեղեկություններ չենք հաղորդում:

4 № 95 և 107 երգերի ձայնագրությունները կատարողների մասին տեղեկություններ չեն

գրանցել:

Քնյրեր № 32, 36—42, 53—72

Հոգևոր երգեր

1. Ղապիեր № 28—31, 43—52

Կեղերկական երգեր .

1. Մանկական երգեր № 1—2

2. Պարերգեր № 3—24

3. Ծիսային երգեր

ա) Հարսանական ձևաի երգեր № 25—27, 74—82,

բ) Սաղման ձևաի երգեր № 83—84

4. Հնաանեկան կենցաղի երգեր

ա) օրոր № 73

5. Սիրային երգեր № 97—115

6. Վիպերգեր 115—125

7. Հպրուի երգեր № 33—35

8. Պատմական երգեր

ա) երգ-օղբեր № 85—96

բ) Հերոսական երգեր № 126—131

Աջուղական երգեր № 133—137

КУРДСКИЕ НАРОДНЫЕ ПЕСНИ

(Резюме)

Курдская народная музыка, начиная с 60-х годов прошлого века, привлекала внимание многих музыкантов-исследователей. Собирали курдских песен более основательно занимались армянские музыканты: Комитас, Сп. Меликян, К. Закарян, С. Гаспарян, А. Кочарян, М. Тумаджан. В последние годы в эту работу включились курдские музыканты-фольклористы Дж. Джалил, Н. Джауари.

Сделанные записи имеют определенное значение для курдской фольклористики. Особо отмечается ценность записей Комитаса для научного исследования курдской музыки.

Учитывая то, что основную часть публикаций курдской песни составляют песни-пляски, автор старался охватить и образцы других жанров. В частности, удалось обнаружить также песни средневекового происхождения.

Если записанные песни по функции, тематике делятся на множество жанров, то по музыкальному складу они объединяются в несколько групп, которые представляют разные стили песенного творчества: танцевальный, речитативный, распевный и повествовательный. В каждую группу, таким образом, входят песни различных видов и жанров¹.

В первую группу входят детские (№ 1—2), плясовые песни (№ 3—24), народные и религиозные обрядовые песни, исполняющиеся в сопровождении танца (№ 25—32), а также маршеобразные песни из героического эпоса «Дым-дым» (№ 33—35). В этих песнях на первый план выступает четко организованный ритм, который определяет особенности музыки и стихосложения песен: четкость интонационных и ритмических соотношений, куплетность построений, основанная на повторении отдельных частей, несложность ладовой основы.

Во второй группе объединяются песни древнего происхождения: это речитативные образцы кавлов и бейтов. Кавлы—часть религиозного учения курдов-езидов (№ 43—47), бейты—поющие отрывки из мифологических поэм, а также песни на стихи средневековых поэтов (№ 36—42). Эти песни отличаются многократным повтором равных по длительности звуков, находящихся на одном уровне или на близком расстоянии. В части песен ангемитонное соотношение звуков. Песни несложного построения, основанные на повторении частей.

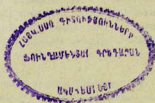
Основная часть кавлов и бейтов распевного изложения. Автором выдвинуто

¹ О жанровой системе курдских народных песен см.: Н. А. Джауари, Курдское народное песенное искусство (на арм. яз.), Ереван, 1976, с. 42—112.

предположение о профессиональном происхождении этих песен (№ 48—72). Распевны также колыбельные (№ 73) и свадебные песни (№ 74—82). В этих песнях на первый план выступает мелодия, в частности распевные интонации, которые обуславливают непрерывность развития ритмических рисунков, сравнительную сложность ладовой основы и соотношений частей песен.

Самобытность курдской музыки ярче раскрывается в песнях повествовательного характера: в похоронных (№ 83—84), в скорбных песнях о трагическом состоянии героев (№ 85—96), в любовных песнях (№ 97—114), в песнях-сказах (№ 115—125), в исторических (№ 126—132) и в ашугских песнях (№ 133—137). Эти песни сравнительно крупной формы, большого диапазона. В них главенствует поэтический текст, который своим своеобразным «свободным» стихосложением определяет интенсивно развивающийся, импровизационный характер мелодии и ритма, сложность ладовой основы с разными соотношениями ладовых сфер, импровизационность построений со сложным соотношением частей песен.

Научный аппарат сборника представлен на армянском языке.

ЫРҔЫРҔИ ЦААРЫНЦУЛ СУЦА

Андраник п'аша 175
Ан'мэде Р'они 136

Баве К'орог'ли 100
Бериване 129
Бэйт'а былбыл 83
Бэйт'а Геле 68
Бэйт'а Гьлави 82
Бэйт'а Мьскине 71, 72
Бэйт'а Нэшрут' 85
Боре р'эш 49, 51
Бук бьрын 90
Былбыл бу меване гбле 185
Бьшаре Хэто 99

Гази дыкым не дэзмале 29
Гэдэ лажко 118
Гозе 138
Горийэ, горийэ 35
Гбле деран 115

Дэ ло, ло 183
Дэшруше 'вди 165
Домам 124
Дб шьвана 22
Дьм-дьм 44, 45, 46
Дьняе бу дэнгэ 65

ман, эман 133

Э'вдале Зэйне 187, 191
Э'вдале Зэйнэе 189, 193
Э'вдэ Мэщит 177
Э'йшан 127
Э'мэр аг'а 101

Зава 39, 40
Зер' Зэйнэе 33
Зер'эки сафи қбрсым 55
Зэмбилфьрош 152

Ибраһиме бьре 73, 75

Каре 27
Кэр' у К'блэк 167
Кондэрэ р'эше 144
К'а бьдэ мьн букина мьн 40
К'урачае 134
К'ьлама зэрийа 38

Лавьжок 53
Ле вае 96
Ле Вэрде 32
Лэйле 17
Лэйле у Мэщун 70
Лэйле у Мэшрум 69
Лой ль мьн 37
Лури 86
Лури-лури (Шьбри) 150
Ль мьн, ль мьн 120
Ль мьн нае 135

Мэйрэме 30
Мэме, -'йше 156, 159
Мэме, Зине 81, 162
Мэндо мэгри 68
Мэт'е 178
Мире мь (Р'афи Чавиш) 98
Мьн холэк чекьр 28
Мьн'о 122

Назе 19
Наре 88
Нар wэй нар 24
Нэминьм 112, 114
Начэ апе 27
Нуриньо 44

Сева Н'аңо 154
Сефия э'ло 106
Сэрае 103
Сэшо 94
Сйаро 97

Т'эши 19

Усьбе Нэбйа 52
Усьве Нэбйа 52, 76, 77

Фэрхе у Сгйа Ал 78, 79
Флнте Qбто 108

Хана мьн 21
Хэзале 26, 140, 171
Хэриба мьн бьрын 93
Хэрибе 87, 91, 92
Хэрибо 105
Хэфук у Сгйе 80
Хэце у Сйабэнд 169

Най-най Гэвре 146
Нэвале 89
Нэр бери 31
Нэр долав 18
Нере дьло 85

ц'эсэн, Н'бсейн 47
Н'эсонго 142
Н'эско wейи 21
Н'эши аг'а 34

Чбхнарынни 95

Шехе Сада'ийа у дота гбрина 51
Шех Муса 163

Шангир аг'а 181
Шьмло-шьмлэте 57
Шьндю р'абэ 67

Эле Мэйре 148
Эме 131

Qаз-qаз 17
Qэwле Борэборе 62
Qэwле к'оч'эка 58, 59
Qэwле мере шэнге 61
Qэwле малла Фэрхэдин 56
Qэwле сэрханйа Эзид 63
Qэwле Шэрфэдине 41, 42, 43
Qэwле Эзид 60

Wэз нэминьм 110
Wэй лур 20
Wэлэте мьн ч'йайэ 173
Wэрэ ло 23
Wэрэ ло, ло 180
Wэрэ Хэзал 117

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջարկ	5
Քրդական ժողովրդական երգեր	15

Պարային կերականքի երգեր

1. Ләйлә—Լայլի	17
2. Չազ—չազ—Սաղիկ—սաղիկ	17
3. һәр долав—ճախարակ	18
4. Т'эши—Իլիկ	19
5. Назе—Նազի	19
6. Вэй лур—Վա'յ լո'ւր	20
7. Хана мын—Իմ Խանի	21
8. Н'эсько вели—Հասըկո շորորա	21
9. Дё шывана—Երկու հոգիով	22
10. Вәрә ло—Արի', լո	23
11. Нар, вэй нар—Նա'ր, վա'յ նա'ր	24
12. Хәзалә—Խաղակ	26
13. Карә—Կարի	27
14. Нәчә аве—Մի' դնա շրի	27
15. Мын һөлек чекыр—Եւ մի հոլ սարքեցի	28
16. Гази дькым пе дэзмалә—Կանչում եմ թաղիկնակով	29
17. Мәйрәмә—Մայրամի	30
18. Нәр бери—Հա'ր բերի	31
19. Ле Вәрде—Լի' վարդի	32
20. Зер' Зәйнәбә—Ոսկի Ջայնար	33
21. Н'эши аг'а—Հաջի աղա	34
22. Горийә, горийә—Գորիա, գորիա	35
23. Лой ль мын—Լո'յ, վա'յ ինձ	37
24. К'ялама зәրйә—Չեղեցկուհիների երգը	38
25. Зава—Փեսա	39
26. Зава—Փեսա	40
27. К'а бьдә мын букина мын—Տու'ր ինձ իմ հարսին	40
28. Չәւլә шәрфәдинә—Շարֆաղիկի դավի	41
29. Չәւլә шәрфәдинә—Շարֆաղիկի դավի	41

30. Գափա շարփաճին—Շարփադիւնի դաճի	42
31. Գափա շարփաճին—Շարփադիւնի դաճի	43
32. Նուրիո—Նուրիւն	44
33. Լճմ-Լճմ—Դըմ-գըմ	44
34. Լճմ-Լճմ—Դըմ-գըմ	45
35. Լճմ-Լճմ—Դըմ-գըմ	46

Ասերգային կերտածքի երգեր

36. Ռ'ասն, Ռ'ոսեյն—Հասան, Հուսեյն	47
37. Բորե ր'ան—Սկ ձի	49
38. Բորե ր'ան—Սկ ձի	51
39. Սեփե Տաճա'նիս ւ զոտ գորիս—Սաղանյա շէյթը ե զբաղի աղլիկը	51
40. Սսփե Ռոփիս—Ուսըզի Նարյա	52
41. Սսփե Ռոփիս—Ուսըզի Նարյա	52
42. Լաւշոյոյ—Լաւշոյոյ	53
43. Յեր'ափի սափի զորսն—Մարուր սահի եմ	55
44. Գափա մալա Փարսաճին—Մալա Ֆարսադիւնի դաճի	56
45. Սլալո-սլալաթե—Ամրոյ ժողովուրդը	57
46. Գափա կ'ոչ'ափա—Գուշակի դաճի	58
47. Գափա կ'ոչ'ափա—Գուշակի դաճի	59

Երգային կերտածքի երգեր

48. Գափա Յանդ—Երկրի դաճի	60
49. Գափա յեր ժանդ—Կազոյ աղամարդու դաճի	61
50. Գափա Երաբորե—Բորաբորի դաճի	62
51. Գափա Տարխանիս Յանդ—Երկրի տան ծածկի դաճի	63
52. Դնիպե Եւ ճանգ—Աշխարհը զորդաց	65
53. Սլալո ր'ափ (Եփա սփե)—Ջնդիւն, զի'ր կայ (Լուսարացի բէյթ)	67
54. Մանդ մարն—Մանդոն, մի' լար	68
55. Եփա'ա Գեփ—Գեփի բէյթը	68
56. Լայլե ւ Մաշրու—Լայլի ու Մաշրու	69
57. Լայլե ւ Մաշրու—Լայլի ու Մաշրու	70
58. Եփա'ա Մաշրու—Մաշրուի բէյթը	71
59. Եփա'ա Մաշրու—Մաշրուի բէյթը	72
60. Իբրաիմե Երե—Իբրաիմի երբոր մասին	73
61. Իբրաիմե Երե—Իբրաիմի երբոր մասին	75
62. Սսփե Ռոփիս—Ուսըզի Նարյա	76
63. Սսփե Ռոփիս—Ուսըզի Նարյա	77
64. Փարս ւ Տիս Ալ—Ֆարսի ու Սարս Ալ	78
65. Փարս ւ Տիս Ալ—Ֆարսի ու Սարս Ալ	79
66. Խափու ւ Տիս—Խափու ու Սարս	80
67. Մալե, Յան—Մալե, Ջիւն	81
68. Եփա'ա Գլաւի—Գլաւիի բէյթը	82
69. Եփա'ա Գլաւի—Գլաւիի բէյթը	82
70. Եփա'ա Երեփ—Սարսի բէյթը	83

71. Байт'а Нәмрут— <i>Һәмрәт</i> <i>рәт</i>	85
72. Нәре дьло— <i>дәл</i> <i>дәл</i>	85
73. Лури— <i>Ор</i>	86
74. Хәрибе— <i>Хәрибә</i>	87
75. Нәре— <i>Һәрә</i>	88
76. Һәвалә— <i>Һәвалә</i>	89
77. Бук бьрн— <i>Һәрәт</i> <i>Һәрәт</i>	90
78. Хәрибе— <i>Хәрибә</i>	91
79. Хәрибе— <i>Хәрибә</i>	92
80. Хәриба мьн бьрн— <i>Һәрәт</i> <i>Һәрәт</i>	93
81. Сәршо— <i>Һәрәт</i>	94
82. Чохнарьничи— <i>Һәрәт</i> <i>Һәрәт</i>	95

Җавапнамадагы һәрәтләр

83. Ле was— <i>дәл</i> <i>дәл</i>	96
84. Сяро— <i>дәл</i>	97
85. Мирә мьн (Р'афн Чавни)— <i>Һәрәт</i> <i>Һәрәт</i>	98
86. Бьшаре Хәто— <i>Һәрәт</i> <i>Һәрәт</i>	99
87. Бәвә К'орог'ли— <i>Һәрәт</i> <i>Һәрәт</i>	100
88. Ә'мәр аг'а— <i>Һәрәт</i> <i>Һәрәт</i>	101
89. Сәрае— <i>Һәрәт</i>	103
90. Хәрибо— <i>Хәрибә</i>	105
91. Сефил Ә'ло— <i>Һәрәт</i> <i>Һәрәт</i>	106
92. Филте Qöto— <i>Һәрәт</i> <i>Һәрәт</i>	108
93. Вәз нәминьм— <i>Һәрәт</i> <i>Һәрәт</i>	110
94. Нәминьм— <i>Һәрәт</i> <i>Һәрәт</i>	112
95. Нәминьм— <i>Һәрәт</i> <i>Һәрәт</i>	114
96. Гөле деран— <i>Һәрәт</i> <i>Һәрәт</i>	115
97. Вәрә хәзал— <i>Һәрәт</i> <i>Һәрәт</i>	117
98. Гәдә ләвко— <i>Һәрәт</i> <i>Һәрәт</i>	118
99. Лә мьн, лә мьн— <i>дәл</i> <i>дәл</i> <i>дәл</i> <i>дәл</i>	120
100. Мьн'о— <i>дәл</i>	122
101. Домам— <i>дәл</i>	124
102. Ә'йшап— <i>дәл</i>	127
103. Бериване— <i>дәл</i>	129
104. Әме— <i>дәл</i>	131
105. Әман-әман— <i>дәл</i> <i>дәл</i>	133
106. К'ура ч'йәе— <i>дәл</i> <i>дәл</i>	134
107. Лә мьн һәе— <i>дәл</i> <i>дәл</i> <i>дәл</i>	135
108. Аһмәде Р'они— <i>дәл</i> <i>дәл</i>	136
109. Гөзе— <i>дәл</i>	138
110. Хәзалә— <i>дәл</i>	140
111. Һ'әсонго— <i>дәл</i>	142
112. Кондәрә р'әше— <i>дәл</i> <i>дәл</i>	144
113. Һай-Һай Гәвре— <i>дәл</i> <i>дәл</i> <i>дәл</i>	146
114. Әле Мәйре— <i>дәл</i> <i>дәл</i>	148

115. Լური-լური (Շնօրի)—Օրոր-օրոր (Ջրրի)	150
116. Համբաֆրոս—Համբաֆրոս	152
117. Տեա Ռ'առո—Սեա Հառո	154
118. Մառ, Շ'իռ—Մառ, Այռ	156
119. Մառ, Շ'իռ—Մառ, Այռ	159
120. Մառ Կ Շիռ—Մառ ու Ջիռ	162
121. Սեա Մառ—Շեյր Մառ	163
122. Լաւրեա Շ'առ—Լաւրեա Այր	165
123. Կար' Կ'Յառ—Կառ ու Դառ	167
124. Խառ Կ Տառ—Խառ ու Սառ	169
125. Խառ—Խառ	171
126. Մառ մի շ'իռ—Իմ հարեալն ուրեքն են	173
127. Առաւիկա թառ—Առաւիկի թառ	175
128. Շ'առ Մառ—Այր Մառ	177
129. Մառ—Հարաւոր	178
130. Մառ ու, ու—Այր ին', ին'	180
131. Սառ Կ առ—Հարեալն առ	181
132. Լա ու, ու—Դե ին', ին'	183
133. Ելա իմ մառ ու—Մառ Կ թառ Կ յառ Կ յառ	185
134. Շ'առ Յառ—Այր Յառ	187
135. Շ'առ Յառ—Այր Յառ	189
136. Շ'առ Յառ—Այր Յառ	191
137. Շ'առ Յառ—Այր Յառ	193
Երկրի բնաստեղծական տեխնիկի հայերէն բովանդակութեան	196
Մանրագրութեան	219
Տեղեկութեան հաւաքագրութեան ժամանակահատուկներ	221
Երկրի ժամանակի ստորաբաժանում	226
Резюме	227
Երկրի տարեկան ցանկ	229

ՆՈՒՐՆ ՀԱՋԻԻ ԶԱՌԻԱՐԻ

ՔՐԴԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ԵՐԳԵՐ

Հրատ. խմբագիր Ա. Հ. ՇԱՂԳԱՄՅԱՆ
Նկարիչ ՅՈՒ. Հ. ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ
Գեղ. խմբագիր Հ. Ն. ԳՈՐՍԱԿԱԼՅԱՆ
Տեխ. խմբագիր Հ. Մ. ՄԱՆՈՒԶԱՐՅԱՆ
Սրբագրիչ է. Գ. ՎԱՍԻԼՅԱՆ

Հանձնված է շարվածքի 10.8.1982 թ. Ստորագրված է տպագրության 1.05 1983 թ. ՎՆ 07269: Զախը 70×90¹/₁₆: Թուղթ № 1: Տառատեսակ՝ «Գրքի սովորական», բարձր տպագրություն: Պայմ. 17,26 մամ., տպագր. 14,75 մամուլ: Հրատ.—Հաշվարկ. 11,9 մամուլ: Տպարանակ 1000: Հրատ. № 5892: Պատվեր № 629: Գինը 2 ռ. 15 կ.:

ՀՍՍՀ ԳԱ հրատարակչություն, 375019, Երևան, Մարշալ Բաղրամյանի պող. 24 գ
Издательство АН Арм. ССР, 375019, Ереван, пр. Маршала Баграмяна, 24 г.

ՀՍՍՀ ԳԱ հրատարակչության տպարան, 378310, ք. Էջմիածին:

Типография Издательства АН Арм. ССР, 378310, г. Эчмиадзин.

